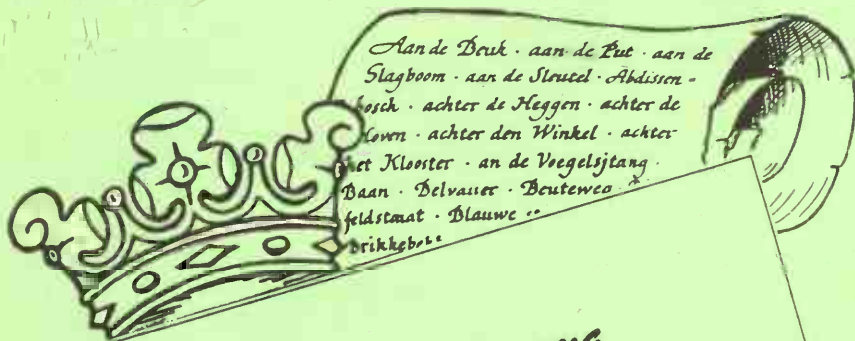

O C G L

Bulletin

WITTHODING
VOORDE
ALGEMENE LEDENVERGADERING
6 MAART 19.30 UUR
IN HET VERENIGINGSGEBOUW

Meiwoesweg ·
Leemhoel · Lichtenberg ·
Molenweg · Moershei · Namiddagse
Op de Hengden · Op de Winkel ·
Driessen · Op der Graaf · Op den Steen
Oude Heide · Oude Landgraaf
to Hof · 'e Park · Pasweg · Prickenleer ·

Contactorgaan van de Heemkundevereniging
Oudheidkundig en Cultuurhistorisch Genootschap Landgraaf

17^e jaargang no 1 2001.

HOOFDBESTUUR

Voorzitter A.J.Verreck, Rinckberg 49, 6374 LP Landgraaf, 045-5322530
Secretaris J.L.Godschalk, Stegelenstr 12, 6438 JN Oirsbeek, 046-4421937
Penningmeester J.J.Beckers, Groenstr. West 3, 6374 JK Landgraaf, 045-5315803
2° Penningmeester M.J.Offermans Schoolstr. 88, 6374 GZ Landgraaf, 045-5314079

ALGEMEEN BESTUUR

Bulletin/Jaarboek H.A.Mulders, Hoefveld 18, 6373 XG Landgraaf, 045-5322876
Archief/werkpl. S.H.P.Moonen, Oude Landgr.62, 6373 BB Landgr 045-5319114
Coörd.Projecten J.Schiffelers, Lokert 9, 5591 NB Heeze, 040-2262936
Platkloeb A.J.H.Heinen Schoolstr.86 6374 GZ Landgraaf 045-5312230
Geneal/Waubach H.Dortants, Eijgelsh.weg 25, 6374 KB Landgraaf, 045-5315315
Onderh./beheer W.Ploemen, Broekhuizenstr.55, 6374 LJ Landgr. 045-5320255
Culturele raad J.J.H.Rietveld,Clausstr.22,6373 JR Landgraaf, 045-5311415

BESTUURSADRES

Stegelenstraat 12, 6438 JN Oirsbeek, 046-4421937

REDACTIEADRES BULLETIN EN JAARBOEK

Hoefveld 18, 6373 XG Landgraaf, 045-5322876

CONTRIBUTIE O.C.G.L.

Individuele leden fl. 30,- per jaar
Gezinslidmaatschap fl. 36,- per jaar
Toegangspasje werkpl. fl. 20,- per jaar

BANKRELATIE

Rabobank Landgraaf rek.nr 136314937 t.n.v. O.C.G.L. Landgraaf
Postgiro 4776225 t.n.v. O.C.G.L. Landgraaf

VERENIGINGSGEBOUW

Kloosterstraat 19, Landgraaf 045-5322820 (bereikbaar tijdens opening werkplaats)

VASTE OPENINGSTIJDEN WERKPLAATS

Woensdag en zaterdag 13.00-17.00 uur
Na kennismakingsbezoek toegangspasje verplicht

Het Bulletin verschijnt 4 x per jaar.
Losse nummers fl. 2,50 excl. portokosten

Bulletin

17^e jaargang no 1

Van de voorzitter

De komende ledenvergadering van 6 maart wordt best belangrijk. We sluiten een jaar af waarin heel wat gebeurd is; we kijken terug op de verhuizing, we evalueren het eerste half-jaar in ons nieuwe onderkomen, we bekijken welke gevolgen een en ander heeft gehad voor ons genootschap. Uiteraard moeten ook besluiten genomen worden voor de toekomst: welke zaken gaan we aanpakken? educatieve programma's gericht op scholieren van basisonderwijs en voortgezet onderwijs? activiteiten gericht op behoud en opslag van verenigingsarchieven? openstelling van het museum op bepaalde dagen? En tenslotte: er zijn bestuursverkiezingen: met name moet er een nieuwe voorzitter gekozen worden. In het vorige Bulletin hebben we dit al aangekondigd en verteld dat Jo Schifflers door het bestuur als kandidaat wordt voorgedragen. Alle reden dus om naar de vergadering te komen en je stem te laten horen en werken.

Ikzelf zal als voorzitter terugtreden. Ik ben 70 jaar geworden en mag van de statuten niet langer DB-lid zijn. Bovendien is het goed dat er weer eens nieuwe gezichten achter de bestuurstafel verschijnen. Ook Jan Beckers treedt terug. Hij heeft meer dan vijf jaar met bekwame liefde onze kas beheerd. May Offermans, verleden jaar al door de vergadering in het bestuur gekozen, zal hem opvolgen.

De vergadering begint om 19.30 uur op 6 maart en wordt gehouden in ons verenigingsgebouw Kloosterstraat 19 in Waubach.

Albert Verreck

AGENDA ALGEMENE LEDENVERGADERING 2001

06 maart ** 19.30 uur ** in verenigingsgebouw Kloosterstraat 19

- 1. Opening en vaststellen agenda**
- 2. Verslag Algemene Ledenvergadering dd 29 febr. 2000**
Vergaderstuk 1
- 3. Jaarverslag 2000**
vergaderstuk 2
- 4. Verslag kascommissie en benoeming nieuwe kascommissie**
- 5. Rekening en verantwoording inkomsten en uitgaven 2000**
Balans 2000
vergaderstuk 3 * wordt ter vergadering uitgereikt
- 6. Beleidsplan 2001**
vergaderstuk 4
- 7. Excursies, lezingen en projecten in 2001**
vergaderstuk 5
- 8. Begroting 2001**
vergaderstuk 6 * wordt ter vergadering uitgereikt
- 9. Voorstel tot contributieverhoging**
In verband met de stijgende kosten stelt het bestuur de volgende verhoging van de contributie voor:
Gewoon lidmaatschap: fl. 35,25 (16 EURO) per jaar
Gezinslidmaatschap: fl. 41,87 (19 EURO) per jaar
Jeugdlidmaatschap: fl. 11,02 (5 EURO) per jaar
Bij het jeugdlidmaatschap is de pas inbegrepen.
De prijs voor de pas van volwassenen blijft fl. 19,83 (9 EURO)
- 10. Bestuursverkiezing**
Voor toelichting: zie Bulletin no 4 2000
Aftredend zijn: A.Verreck, J.Beckers, St. Moonen en H.Rietveld.
A.Verreck en J. Beckers zijn niet herkiesbaar.
Het bestuur stelt J.Schiffelers kandidaat voor het voorzitterschap.
- 11. Rondvraag en sluiting**

Vergaderstuk 1

VERSLAG ALG. LEDENVERGADERING DD.

29 FEBR. 2000

Aanwezig 26 leden

Afmeldingen van: H.Dortants, J.Beckers, D.Jansen, J.Schiffelers,
W.Schoenmakers.

1. OPENING

De voorzitter opend de vergadering en heet ieder hartelijk welkom. Er worden geen nieuwe agendapunten toegevoegd.

2. VERSLAG ALG. LEDENVERGADERING 2 MAART 1999

Wordt zonder op- of aanmerkingen goedgekeurd. Met dank aan de secretaris.

3. JAARVERSLAG 1999

Mevrouw Nederpel vraagt het bestuur leden te zoeken voor de werkgroep monumenten/fotografie.

Er zijn verder geen op- of aanmerkingen. Het verslag wordt goedgekeurd met dank aan de secretaris.

4. VERSLAG KASCOMMISSIE

Mevrouw W.Moonen brengt verslag uit. De commissie heeft alles in orde bevonden. De voorzitter bedankt de commissie en dechargeert de penningmeester.

Als nieuwe commissie worden benoemd: de heren Foortjes en Cordewener.

5. REKENING EN VERANTWOORDING INKOMSTEN EN UITGAVEN 1999

Namens de penningmeester licht de voorzitter de post inkomsten en uitgaven toe.

Uitgaven:

- * er zijn extra-inkomsten verkregen door terugstorting van het werkkapitaal van de werkgroep monumenten en fotografie
- * van het door leden van het OCGL geschreven jubileumboekje over parochie Het Eikske zijn door het comité 50 exemplaren voor verkoop ter beschikking gesteld aan het OCGL.

* de kosten á fl. 0,06 voor een kopie bij Op de Bies zullen nader bekeken worden.

Er zijn geen vragen of opmerkingen bij uitgaven, inkomsten en balans 1999. Met dank aan de penningmeester stelt de voorzitter vast dat afrekening en balans 1999 door de vergadering zijn vastgesteld en goedgekeurd.

6. BELEIDSPLAN 2000

Voorzitter stelt, dat dit jaar de hoofdmoot van onze activiteiten zal komen uit de verhuizing en de inrichting van ons nieuwe onderkomen. We zullen in onze PR hieraan aandacht besteden. Zodra we zijn ingericht houden we een Open Dag. Voorkomen moet worden dat we voor langere tijd moeten sluiten.

De vergadering is het hiermee eens.

7. BEGROTING 2000

De begroting wordt post voor post doorgenomen. Er wordt gerekend met een tekort van fl. 670,-. Het bestuur verzoekt de leden bij hun contributie fl.5,- extra te betalen om dit tekort weg te werken. Volgend jaar komt er een voorstel tot contributieverhoging.

Namens de vergadering stelt de voorzitter de begroting vast.

8. EXCURSIES EN LEZINGEN

* De werkgroep Romeinse Weg zet zijn bevindingen op papier. Publicatie volgt in de loop van 2000

* Voor de excursie naar het Industrion hebben zich tot nu toe 24 deelnemers aangemeld.

* Over de wandeling door de oude dorpskern van Waubach wordt overlegd met H.Goossens.

* Het thema van de vertellersavond van Der Platkloeb in december zal zijn 'hygiëne in het oude Limburg'

9. BESTUURSVERKIEZINGEN

De vergadering stelt het rooster van aftreden vast. De aftredende bestuursleden worden herkozen. Als nieuw bestuurslid wordt gekozen dhr M.Offermans. Hij zal als 2° penningmeester Jan Beckers gaan assisteren.

10 RONDVRAAG

Er wordt in verband met de verhuizing voortdurend gesproken over Stef en Winand. Wie zijn dit ? Stef Moonen en Winand Ploemen.
De voorzitter dankt voor de belangstelling bij het overlijden en de begrafenis van zijn moeder.

12 SLUITING

Niets meer aan de orde zijnde sluit de voorzitter ca 21.40 de vergadering.
Hij dankt iedereen voor haar/zijn inbreng.

Vergaderstuk 2

JAARVERSLAG 2000 :

BESTUURSSAMENSTELLING

Per 31 december 2000 was het Bestuur van het OCGL a.v. samengesteld :

A.J. Verreck	Voorzitter
J.L. Godschalk	Secretaris
J Beckers	Penningmeester
M Offermans	Bestuurslid
St. Moonen	idem
H Mulders	idem
J.Schiffelers	idem
A.J.H. Heinen	idem
W Ploemen	idem
H Dortants	idem
J.J.H. Rietveld	Culturele Raad Landgraaf

DAGELIJKS BESTUUR

Het Dagelijks Bestuur vergaderde in 2000 : 6 maal.
(3 jan. - 29 mei - 31 juli - 28 aug. - okt. en 13 dec.)

ALGEMEEN BESTUUR :

Deze groep vergaderde in 2000 : 4 maal.

(13 juni - 3 juli - 3 oktober - 7 nov.)

De Algemene Ledenvergadering vond in 2000 plaats op 29 Maart.

Deze vergadering werd bezocht door 26 leden.

4 maal was er overleg met de gemeente, met als onderwerpen: de verhuizing, de aanpassing van het nieuwe gebouw, de toekomstige behuizing van het OCGL.

De stuurgroep Heemkundemarkt Parkstad 2001 vergaderde 4 maal.

LEDENBESTAND :

Per 31 december telde onze vereniging 237 leden.

OVERLEDEN :

In de loop van 2000 zijn onze leden J..J.C.A. L' Ortye, Frans Houben, Huub Hanssen, Th. Gybels en A. Ringens-Doveren overleden. Ze hebben allen veel voor ons genootschap betekend. Wij zullen hen met veel respect in gedachten houden en node missen.

PUBLICATIES

Het Bulletin verscheen regelmatig. Onze leden Evert en Gerda Glezer bereidden bijgestaan door H. Mulders en zijn redactiegroep een grote publicatie voor over onder de titel: De Voort: Logboek van een wijk in Nieuwenhagen-Landgraaf. Ze verscheen 2 oktober als deel 5 van onze serie Ken Landgraaf. Het Jaarboek 1999-2000 draagt de titel Herinneringen aan de 20^e eeuw in Landgraaf. Het werd op 10 november officieel aangeboden aan de burgemeester en ons zeer verdienstelijk lid H. Goossens, *en 7. Thibauts*. Beide publicaties waren erg succesvol.

VERHUIZING

De verhuizing vond plaats in maart en april. Onder de inspirerende leiding van Wilma en Stef Moonen zorgde een grote groep vrijwilligers voor het schilderen en opknappen van ons nieuwe onderkomen, het inpakken en uitpakken van ons archief, de begeleiding van het overhuizen door de firma Vroomen uit Eygelshoven en het opnieuw starten van onze werkplaats. Het was een reusachtige klus om de 8 grote verhuishagens met ons hebben en houden weer op de plaats te krijgen en gebruiksklaar te houden. Door de knappe organisatie en de voortreffelijke samenwerking lukte het om met een onderbreking van slechts één week werkplaats en archief in bedrijf te houden.

WERKPLAATS :

We telden in 2000 2080 bezoeken. Gemiddeld werd de werkplaats per keer door 20 mensen bezocht. Na de verhuizing is besloten de werkplaats voortaan STUDIEZAAL te noemen.

EXCURSIES EN LEZINGEN IN 2000 :

15 April : Excursie naar Industrion te Kerkrade :

Deze excursie was een schot in de roos. Onder deskundige leiding werden wij door een ervaren gids rond geleid. We maakten kennis met de diverse industrieën in het verleden. Er namen ca 25 leden hieraan deel. Na afloop werd onder het genot van een kop koffie gezellig na gepraat.

2 September : Open Dag.

Men mag hier spreken van een overweldigend succes. Onze Open Dag viel samen met de Open Dag met onze boven burens i.c. De Vrije Academie Landgraaf. Aantal bezoekers ± 250

2 Oktober : Presentatie boek over de geschiedenis van de Voort.

Dit door Gerda en Evert Glezer, met ondersteuning van H. Mulders en zijn redactiecommissie, geschreven boek viel in zeer goede aarde. De presentatie vond plaats in de kantine van Voetbalvereniging Sylvia. Ook de gemeente Landgraaf was vertegenwoordigd door de Wethouders Bonten en Silvertand. W. van de Ghoor, directeur maatschappelijk werk Nieuwenhagen ten tijde van de afbraak van De Voort, hield een korte inleiding.

6 Oktober : Vrijwilligersetentje.

In restaurant Le Gourmet werd aan de voor ons onmisbare vrijwilligers een etentje aangeboden. E.e.a. werd voortreffelijk voorbereid door Stef en Wilma Moonen. Er namen 18 vrijwilligers aan deel. Men mag concluderen, dat deze bijeenkomst de interne samenwerking tussen deze leden en de verbondenheid aan onze vereniging zeer ten goede is gekomen.

15 oktober: Wandeling door Waubach o.l. v. H Goossens :

20 belangstellenden waren er voor deze wandeling. Het weer was wat donker en guur. Hein Goossens liet zich hierdoor niet afleiden en vertelde volop. Ongelooflijk wat er allemaal te vertellen valt: over straten, kadastrale benamingen en aanduidingen, huizen, families, onderlinge huwelijken en erfeniszaken. Ongelooflijk ook dat iemand dit allemaal weet tot in details. Het was een prachtige middag die een vervolg krijgt in het

nieuwe jaar: want Hein heeft een grote verzameling dia's over Ubach over Worms.

2 november : Lezing Mw. Schreuders Nostalnu.

Vanwege het grote succes van vorig jaar werd Mevrouw Schreuders ook dit jaar weer uitgenodigd. Op voortreffelijke wijze leidde zij met haar zeer boeiende manier van vertellen de aanwezigen door deze avond.

Deze keer behandelde zij de decembergebruiken van St. Maarten tot en met Driekoningen. Zij wist al de aanwezigen met haar zeer interessante manier van vertellen gedurende ongeveer 2 uren te boeien.

Deze avonden zijn ook de komende jaren onder haar leiding voor herhaling vatbaar. Er waren ongeveer 50 leden en belangstellenden aanwezig.

10 November : Verenigingsavond en presentatie Jaarboek :

Aan deze presentatie met daaraan aansluitend de verenigingsavond met koud buffet namen door ca 60 gasten deel. De eerste exemplaren van het Jaarboek werden door de voorzitter uitgereikt aan de burgemeester, H. Goossens en Johan Triebels. Het koud buffet was voortreffelijk. De humoristische voordrachten en liedjes van H. Systemans, actief in onze Platkloeb, maakten de avond extra-gezellig. Al met al : een zeer geslaagde avond waaraan door allen met veel plezier zal worden terug gedacht.

14 December : Vertellersavond Platkloeb .

Alweer voor de zesde keer organiseerde Der Platkloeb deze avond. Dit jaar over de onderwerpen: Trouwen, vrijen en begraven. Er waren dertig gasten die zeer actief meevertelden. Jacco Simons, Elly en Dré Janssen, en H. Sijstermans droegen teksten voor die voorbereid waren in de maandelijkse bijeenkomsten van Der Platkloeb. Een heerlijke avond.

TENSLOTTE :

Dankzij de inzet van velen mogen we terugzien op een voortreffelijk verenigings jaar.

Opgemaakt te Oirsbeek 22 December 2000.

Lambert Godschalk
Secretaris

vergaderstuk 4

BELEIDSPLAN 2001

Nu de verhuizing naar de Kloosterstraat achter de rug is hebben we behoefte aan rust en consolidatie. Na harde arbeid is het prettig om te genieten van wat we bereikt hebben.

Jammer genoeg is ons huidige onderdak maar tijdelijk. Overleg met de gemeente over een definitieve verblijfplaats staat voor de deur. Het zal veel zorg en aandacht vragen van bestuur en vrijwilligers.

Hiernaast zullen de volgende zaken bijzondere aandacht krijgen:

- * aanpassing van de statuten aan de nu gegroeide situatie
- * voorbereiden en deelnemen aan de Heemkundemarkt Parkstad 2001
- * opbouwen van educatieve programma's gericht op basisscholen en (zo mogelijk) en studiehuis
- * overleg met de Landgraafse verenigingen over opslag en beheer van verenigingsarchieven
- * inventariseren van heemkundige verzamelingen in de gemeente Landgraaf.
- * voorbereiden van publicaties over de geschiedenis van Landgraaf en zijn samenstellende delen

Bij dit alles geldt: vele handen maken licht werk. Er worden nog meer vrijwilligers gevraagd.

A. Verreck

Vergaderstuk 5

LEZINGEN, EXCURSIES EN PROJECTEN IN 2001

18 JANUARI

WAUBACH IN WOORD EN BEELD

Hein Goossens vertelt aan de hand van dia's verder over Waubach en hoopt dat anderen zijn verhaal aanvullen.

06 MAART

ALGEMENE LEDENVERGADERING

In verenigingsgebouw Kloosterstraat 19. Aanvang 19.30 uur.

- 05 APRIL EEN ONVOORSTELBARE CATASTROFE aanvang 19.30
Albert Verreck vertelt met behulp van videobeelden over de eerste wereldoorlog zoals hij hem is tegengekomen op vacantiereizen in België en Noord-Frankrijk. In elk geval gaat hij in op de eerste oorlogsmaand in België, de offensieven rondom Ieper en de Somme en de waanzinnige gevechten in de omgeving van Verdun.
- 26 APRIL DAGEXCURSIE NAAR HET STREEKMUSEUM
 HORST-MELDERSLO
 Per bus. Kosten fl. 55,- per persoon. Inbegrepen zijn de kosten voor entree en koffietafel.
 Het museum wordt in stand gehouden door vrijwilligers. Op sfeervolle en onderhoudende wijze maak je kennis met de manier waarop de meeste mensen in Noord-Limburg leefden in de eerste helft van de 20^e eeuw. Bovendien kom je van alles te weten over de asperge- en champignonteelt.
Er is nog voor een zestal personen plaats in de bus. Opgave tot uiterlijk 6 maart bij Albert Verreck. Over programma en vertrektijd van de bus ontvangen de deelnemers begin april preciese informatie.
- 17 JUNI BOERDERIJFEEST IN RIMBURG
 Ons genootschap heeft per traditie op dit feest een stand.
- 18 sept. LEZING OVER WERELDOORLOG 2
 Hub Schetters is al jaren intensief bezig met zijn studie van WOII. Hij heeft dan ook heel wat te vertellen. Meer informatie in het Bulletin van juni.
- 21 SEPT. HEEMKUNDEMARKT PARKSTAD 2001
 22 SEPT. in de gebouwen van Rolduc.
 23 SEPT. Deze markt wordt opgezet door de gezamenlijke heemkundeverenigingen van Oostelijk Zuid-Limburg met medewerking van het Industrien, het Limburgs Museum, het LGOG. In beeld wordt gebracht hoe in onze regio de heemkunde wordt beoefend. Het OCGL levert met name een bijdrage bij genealogie/streekgeschiedenis

- SEPT/OKT** **VRIJWILLIGERSAVOND**
Tijd en plaats worden in onderling overleg geregeld.
- 09 NOV.** **PRESENTATIE JAARBOEK 2001 en GEZELLIGE
AVOND MET KOUD BUFFET**
Kosten fl. 18.50 per persoon. Inschrijfformulier in
Bulletin van september
- 13 DEC.** **PLATKLOEB: DER GEBOARE VERTELLER**
Over : Watste oppen sjoël kanks mitmake. We vertellen
elkaar onze schoolherinneringen. Uiteraard hebben de
leden van Der Platkloeb weer enkele mooie verhalen
voorbereid.

IN MEMORIAM

AGNES RINGENS-DOVEREN

overleden op 5 december 2000.

Mevrouw Ringens was vanaf het begin lid van ons genootschap.
Van 1987-1992 was ze penningmeester
en zorgde ze voor een stevige bodem in onze schatkist. Ze was
bescheiden maar van grote waarde.

EEFKE MOFERS-COENEN

Overleden op 27 januari 2001

Eefke Mofers hoort ook tot de grondleggers van ons genootschap.
Ze was oprichter van de sectie dialect en jarenlang zijn voorzitter en
stimulerend leidster. In haar Schaesbergs dialect legde ze een groot
stuk van de recente geschiedenis van Landgraaf vast. Ze laat veel
goede en warme herinneringen na.

Op retraite gaan was enkele tientallen jaren geleden nog heel normaal. Wie herkent wie?
Er staan in elk geval mensen uit Nieuwenhagen op.

1836. Gemeentepoelen te Ubach over Worms.

Grensstraat:

1. Een watergaat (1), *in de heek* genoemd tegen de weide van de weduwe Paul Reinartz.
2. Een poel aldaar tegen het huis van Mathias Janssen.
3. Een poel aldaar tegen de behuizing van Simon Joseph Gillissen.
4. Een waterpoel *de Meess* genoemd naast het huis van Dom.Reinartz..
5. Een poel tegen de weide van Jos.Pelzer, *de Steegelsweyd* genoemd. (Kerkberg)
6. Een poel tegen de huisweide van Laur.Jos.Reinartz en de vloedsgraaf. (Putweg)
7. Een poel tegen de weide van P.J.Valkenberg, *het Peschken genoemd* en de vloedsgraaf.
8. Een poel tegen de huisweide van Bloemen, vloedsgraaf.
9. Een poel tegen de weide van Anna Theresia Valkenberg, vloedsgraaf.

Charles Frehenstraat:

10. Een poel tegen de weide van de weduwe Gerard Jos. Wijngaerts.
11. Een poel tegen de weide van Jan Willem Janssen en de vloedsgraaf
12. Een poel tegen de beemd van de wed. Paul Reinartz, *de Treut* genoemd.
13. Een poel tegen de weide der erfgr. Wilhelm Keuffen *aan den Schmied* genoemd.
14. Een poel tegen het huis van Herman Pelzer, een mestgaat.

Kantstraat:

15. Een poel tegen het land van Pet.Jos.Rothkrans in den *Veeweg*.

**'TEN WATERLOOP OF GREPPEL GEVULD
MET HEMELWATER, ONTSTAAN BIJ GROTE
REGENVAL.**

16. Een poel naast het land van de wed. Pet. Jos. Rothkrans en de vloedsgraaf.
17. Een poel tegen het land van P. Reinartz, de *Rinderdrieschenpoel* genaamd.
18. Een poel naast het land van Jan Jos. Pelzer *aan den Voegelsang*, vloedsgraaf.
19. Een poel tegen de beemd van Jan Jos. Pelzer in den *Veeweg*.
20. Een poel tegen de beemd van Caspar Pelzer langs de *Tolweg*, vloedsgraaf.
21. Een poel tegen de beemd van Jan Pelzer aldaar.
22. Een poel tegen de weide van Pet. Jos. Rothkrans.
23. Een poel tegen de beemd van Schloessers aldaar.

Groenstraat:

1. Een waterpoel, *den platten poel*, in de *Roetsch*, tegen het erf van Pet. Jos. Hanssen. Gr-west
2. Twee kleine poelen tegen het land van Pelzer en Schnitzeler.
3. Een poel tegen het land van N. Luchtman *an de Schloeter*.
4. Een poel aldaar tegen het land van de wed. Vaessen.
5. Een poel tegen het huis van Jan Pet. Haanraets, den *Schloeterspoel* geheten.
6. Een poel tegen de weide van Jan Willem Janssen, *de Drinck* genompt.
7. Een poel tegen het huis van Martin Mosmuller.
8. Een poel tegen het huis van Jan Pieter Haanraets.
9. Een poel tegen het huis van Pet. Dom. Schnitzeler.

Groenstraat-oost

10. Een poel tegen de weide van Pet. Dom. Schnitzeler.
11. Een poel tegen het huis van de erven Joes Plum.
12. Een poel tegen de schuur van Hend. Jos. Dautzenberg.
Hoven
13. Een vloedsgraaf tegen de weide van Joh. Petr. Dreessen.
14. Een vloedsgraaf tegen de weide van Anna Ther. Valkenberg.

Heilige plaatsen, kerken, kerkhoven en het asielrecht.

Tegenwoordig horen we in het nieuws regelmatig dat asielzoekers of andere mensen hun heil in de kerk zoeken om zo uit de handen te blijven van de vreemdelingendienst, kinderbescherming en noem maar op. Men beroept zich dan op het oude asielrecht voor kerken en gewijde plaatsen. Een mooi onderwerp om eens wat dieper op in te gaan.

Vroeger hadden de zogenaamde heilige plaatsen een belangrijke sociale functie. Bij het Provinciaal Concilie van Mechelen in 1570 en de eerste Bossche synode in 1571 begon de kerkelijke overheid zich tegen dit gebruik te verzetten. Wandelingen op heilige plaatsen mochten niet. Honden moesten geweerd worden en ook de onbeschaamdheden van sommige bedelaars en ongepastheden van kinderen (zoals op en neer lopen) moesten beteugeld worden. Mensen vertelden elkaar tijdens de diensten op het kerkhof verhalen, dat mocht niet meer. Voor mensen die verder af woonden, was bijvoorbeeld het kerkhof een sociale ontmoetingsplaats. Ook vonden er vrijpartijen plaats, werd er vee gehouden en noem maar op.

De begraafplaatsen werden vroeger zelfs gebruikt voor het houden van bestuurlijke vergaderingen van de wereldlijke overheid, schout en schepenen dus.

Ook het gebruik van de kerk moest anders. De zware stenen kerktoren was vroeger meestal niet in het bezit van de kerk, maar van de gemeente. In tijden van gevaar was de toren dan ook een veilige bergplaats. Tot op de dag van vandaag kom je situaties tegen waarbij de gemeente het onderhoud van het uurwerk in de kerktoren voor haar rekening neemt. In Heeze-Leende wordt dit bijvoorbeeld pas in 2001 afgeschaft. Het onderhoud van het torenuurwerk werd tot en met dit jaar door de gemeente betaald.

Niet alleen de kerktoren werd in geval van nood voor opslag gebruikt. Dat gold ook voor de kerk zelf. Hele oogsten en kostbaarheden werden er opgeslagen om roof en plundering tegen te gaan.

Na het ingrijpen van de kerkelijke overheid trokken de dorpsbestuurders voor hun vergaderingen naar de herberg die meestal erg dicht bij de kerk lag.

Tot rond 1600 hadden kerkhof en kerk toch vaak een heel andere functie dan nu, hoewel zich ook nu weer op het kerkhof de laatste nieuwtjes worden verteld, wandelingen over het kerkhof worden gemaakt om stamboomonderzoek te doen etc.

Kerk en kerkhof hadden vroeger behalve de gewijde, ook een speciale juridische status. Het afgezonderde terrein was een vrijplaats voor wie in nood ergens zijn toevlucht zocht. Op de gewijde plaatsen waren de wereldlijke wetten niet van toepassing en gold de kerkelijke immuniteit en jurisdictie. Wanneer je je dus aan de rechtspraak wilde onttrekken nam je je toevlucht tot kerk of kerkhof. Daar was je veilig want inbreuk op dit zogenaamde asielrecht werd beschouwd als heiligschennis. Deze asiel functie bleef in de volkscultuur lange tijd aanvaard en gewaardeerd.

Het asielrecht werd in de ogen van zowel de kerkelijke als de wereldlijke overheid echter vaak misbruikt door allerlei gespuis. Dieven gebruikten het kerkhof zelfs als uitvalsbasis voor hun rooftochten. Het asielrecht was echter niet onbeperkt. Drie dagen en nachten kon je van deze bescherming genieten. In de Oostenrijkse Nederlanden is het asielrecht tot de Franse tijd blijven bestaan. In Vlaanderen kwam het zelfs nog in de 19^e eeuw voor.

Wanneer op een kerkhof gevochten was, moest de ontheilige plaats opnieuw worden gewijd. In 1758 werd op het kerkhof van Schinnen Gerardus Schiffelers, "jongelingh van omtrent thien jaeren" door een overheidsdienaar gewapenderhand tot op het kerkhof achtervolgd: "Denselven desen jongeling aldaer gevat hebbende, hem ter aerde geworpen met voeten gestooten ende met eenen hertsvangen (een jachtmes) soodaenigh geblesseert ende mishandelt heeft dat het bloed hoopig affvloeiende den kerkchoff daer aff bemaeckelt (verontreinigt) ende geprofaneert is worden, ende wederom heeft moeten gewijet worden". Gerardus komt inderdaad in mijn stamboom voor en was een zoon van de schepen Christiaan Schiffelers.

Ook nu is de overheid nog voorzichtig met het betreden van kerken wanneer mensen hun toevlucht zoeken in een kerk. Hoewel de kerk een bemiddelende rol speelt, is er nu geen sprake meer van asielrecht en mag justitie wel degelijk ingrijpen en mensen dus uit een kerkgebouw halen.

Houseparty's bestonden vroeger ook al

Bij de titel van dit artikel zullen een aantal mensen wellicht vraagtekens zetten. Houseparty's zijn iets van nu en staan bekend om harde muziek, gebruik van pillen en noem maar op. Vaak worden daarbij ook de vraag gesteld "wat moet er van de jeugd terechtkomen? Waar gaan we naar toe in deze wereld".

Nu geloof ik dat elke generatie die wat ouder wordt zich die vraag stelt. Als net nog geen vijftiger en al bijna 40 jaar actief met jeugd aan de slag in de scouting, stel zelfs ik al die vraag.

Wellicht dat het mij daarom trekt om terug te kijken in de tijd en te kijken wat de "jonkheid" vroeger deed. Was dat vroeger wel zo anders? Ik wil jullie daarom met jullie een paar honderd jaar terug in de tijd gaan. De tweede helft van de zeventiende eeuw en de eerste helft van de achttiende eeuw lijkt mij wel een leuke tijd.

Hoewel maart en april nog geen kunnen doen, ligt de winter zo wat achter ons. Tegenwoordig hebben we veel soorten vermaak. Vroeger kwamen op het platteland in dat winterseizoen de vrouwen en meisjes op toerbeurt in een van hun woning bij elkaar om samen te spinnen. Dit noemt men de "spinningen". De spinningen begonnen afhankelijk van de streek op Allerheiligen (1 november) of Sint Catharina (25 november). Tussen half januari en carnaval waren ze dan weer afgelopen.

Spinningen waren voor die tijd belangrijke sociale gebeurtenissen in de betrekkelijk rustige wintermaanden. Meisjes werden door de volwassen vrouwen ingewijd in de geheimen van de vrouwenwereld. Daartoe behoorden ook de technieken om textiel te bewerken. Het werk werd opgevrolijkt door het vertellen van verhalen en het zingen van liedjes.

Meestal brachten de jongens in de loop van de avond een bezoek aan de spinning. Vaak ging dat samen met plagerijen en ook wat meer geluid. Onder het toezien van de oudere vrouwen deden de jongeren allerlei gezelschapsspelen. Op die manier en vooral ook bij het dansen, dat op deze avonden niet ontbrak, hadden de jongens en meisjes de kans om elkaar wat beter te leren kennen. De spinningen boden de jongeren op het platteland zo de kans om vrijblijvend en ontspannen nader kennis te maken en zo dus te komen tot een "verantwoorde" partnerkeuze. In feite was dat ook een van de doelen van de spinningen. Het is natuurlijk niet zo verwonderlijk dat in veel van de liedjes en verhalen die gezongen en verteld werden, directe of indirecte toespelingen voorkwamen die een directe relatie hadden met vrijages of hofmakerij.

Voor degenen die zich verder willen verdiepen in de specifieke jongerencultuur in de Zuidelijke Nederlanden, is veel terug te vinden in de kerkelijke bronnen van het aartsbisdom Mechelen. Hiertoe behoorde ook het bisdom Roermond.

Activiteiten, zoals de spinningen, die zich aan elk kerkelijk toezicht onttrokken, baarden de kerk in de 17^e en 18^e eeuw de nodige zorgen.

In zijn herderlijk schrijven van 25-11-1675 bond aartsbisschop Alphonsius de Berghes, resoluut de strijd aan met de ongewenste bijeenkomsten. Hij sprak daarbij nadrukkelijk de ongetrouwde jonkheid: "jongemans ende jonghe-dochters", aan. Met name ging het dan om hen die "op sondaghen, heyligh-daghen ende andere (die sy noemen vrolycke) dagen, zelfs tijdens de kerkdiensten in de herbergen vertoefden om te drinken en te dansen. Er werden dan on-welvoegelijke verhalen verteld en "oneerlijke" liedjes gezongen. Dit ging dan ook nog eens gepaard met zodanige aanrakingen "dartelheden ende vuyligheden" dat het eenen schroom geeft aen alle Godtvreesende Menschen, daer van alleenelyck aenhoorende het verhael".

Een hoogtepunt in het kerkelijk optreden tegen dit soort bijeenkomsten was in 1697. Er kwam toen zelfs een verordening tegen de excessen die plaatsvonden in de dringelagen op het platteland. Behalve de bijeenkomsten in herbergen werden genoemd "labbyen, quanselbier, spinnighen ofte met andere namen".

De bisschoppen gingen indertijd ver. Wie deelgenomen had aan bijeenkomsten of ze al dan niet oogluikend had toegestaan, werd in de biechtstoel de absolutie (vergiffenis), geweigerd. Voor de kerk was er sprake van een doodzonde en de absolutie kon alleen gegeven worden door een speciaal gevolmachtigde biechtvader of de bisschop zelf. Behalve het niet verlenen van de absolutie kon de pastoor jongeren zelfs de huwelijksinzegening weigeren.

Tot slot nog even terug naar de titel. Bij de spinningen hielden de oudere vrouwen nog toezicht. De zogenaamde "labbyen" vonden onder andere plaats in de herbergen. Zij onttrokken zich aan het ouderlijk toezicht. In de herberg hield de waard toezicht. Hij deed dat natuurlijk met een heel andere bedoeling. Ook hij moest toen al aan zijn inkomen denken.

Met wat fantasie kun je stellen, dat de spinningen van vroeger toch een vorm van houseparty's waren. Ook nu komt de jeugd nog steeds in horecagelegenheden en ook nu onttrekt dit zich grotendeels aan het toezicht van de ouders. Nam vroeger de kerk maatregelen, nu zien we allerlei regels van de wereldlijke overheid om de zaak in de hand te houden. Wanneer je in de strafregisters van de schepenbanken kijkt zie je dat er in die tijd ook al met enige regelmaat vechtpartijen waren waarbij mes, knuppel of wat dan ook de wapens waren.

In de komende tijd zal ik proberen ook wat over andere gebruiken uit die tijd te schrijven. Daarbij kun je dan denken aan meivieringen en gebruiken bij huwelijk.

(Bron: boek "Eer en schande" van Gerard Rooijackers 1995).

Jo Schiffelers.

1843: Beroepen en ambachten te Ubach over Worms

Broodbakkers:

Jan Willem Debets	Dionis Godland
Balthasar Meijs	Henr.Jos.Lemmens
Willem Jos.Kempen	Willem Plum
Pieter Jos.Triebels	Hendrik Speetjens
Joseph Pauli	

Hoefsmeden:

Jan Leon.Brepols	Jan Jos. Boymans
Jan Willem Claessen	

Kleermakers:

Jan Joseph Hermans	Martin J.Mosmuller
Godfried Tholen	

Kuipers:

Martin Vaessen	André Vaessen
----------------	---------------

Strodekkers:

Adolf Kempen	Jan L.Cörvers
Jan Jos.Plum	

Leiendekkers:

Peter Moermans	Willem Janes
----------------	--------------

Linnenwevers:

Jan Leon. Plum	Jan Pieter Mulders
----------------	--------------------

Schoenmakers:

Jan Pet.Smeets	Pet.Mathis Dejong
Jan J. Schobben	Caspar Laumen
Pet.J. Schobben	Peter Jacobs
Jan Jos.Franken	Pet.Jos.Maubach
Pet.Jos.Mobers	Pet.Römkens

Schrijwerkers:

Christiaan Derichs
Martin Rongen

Jan Leon.Schölgens

Spijermakers:

Godfr.Schormans

Willem Claessen

Wagenmakers:

Pet. Jos.Jongen
Jan Jos.Peters

Hubert Peters
Math.Jos. Peters

Metselaars:

Pet.Jos.Melchers

Pet Jos.Schoopen

Kappers:

Caspar Herm.Pelzer

Lodewijk Treuen

Muzikanten:

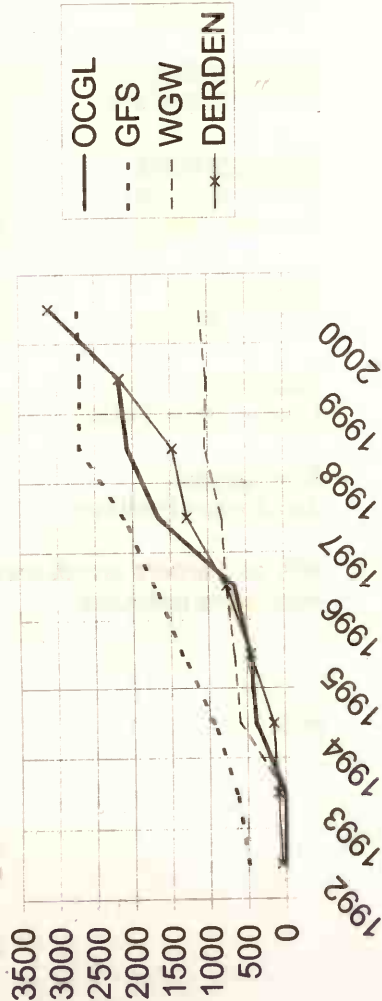
Jan Joseph Hermans

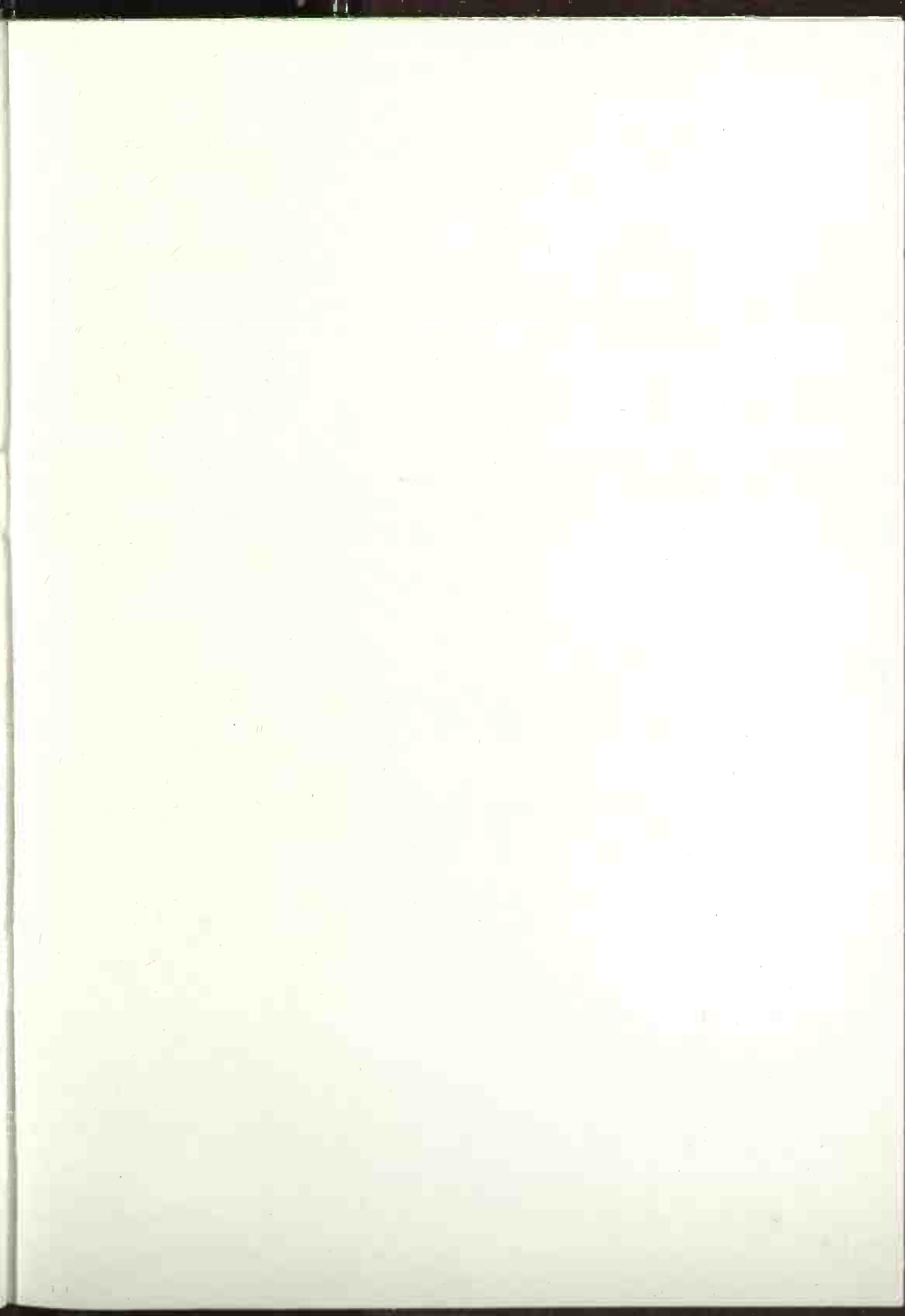
NB: alle arbeid wordt met de hand verricht;er worden geen machines gebruikt.

H.G.

Inventaris OCGL

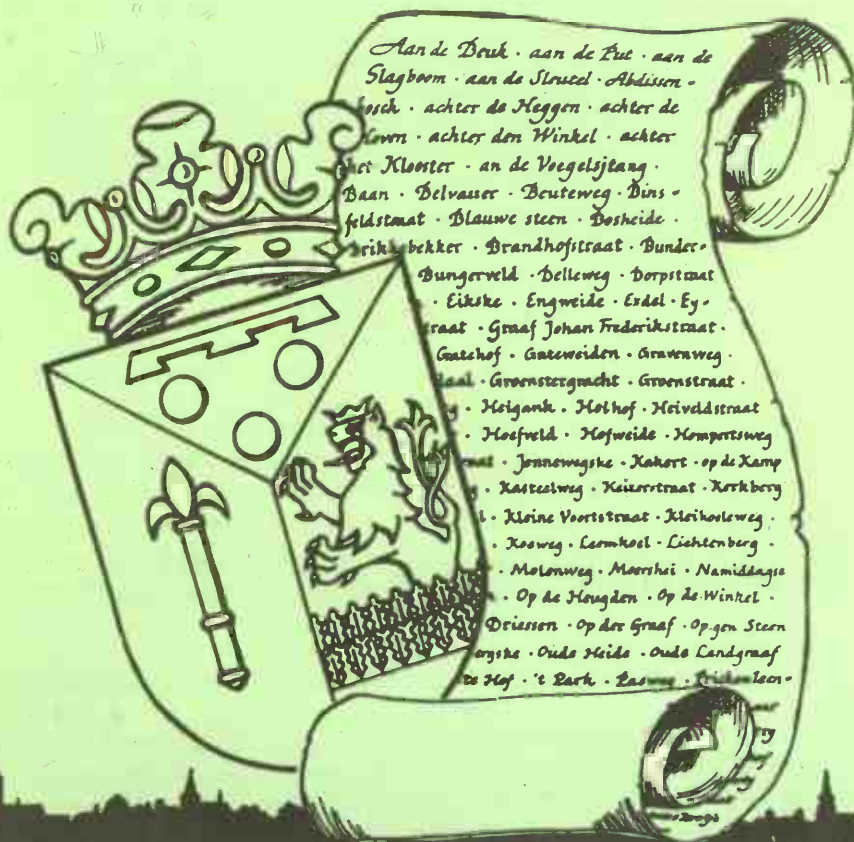
	Inventaris			
	OCGL	GFS	WGW	DERDEN
31-12-92	0	483	0	48
31-12-93	0	635	0	93
31-12-94	374	930	594	148
31-12-95	452	1346	660	448
31-12-96	655	1706	760	757
31-12-97	1652	2112	813	1275
31-12-98	2071	2705	1041	1470
31-12-99	2185	2695	1019	2179
31-12-00	3097	2723	1111	3108
31-12-01				
31-12-02				
31-12-03				
31-12-04				
31-12-05				
31-12-06				
31-12-07				
31-12-08				

[illegible]

O C G L

Bulletin

Contactorgaan van de Heemkundevereniging
 Oudheidkundig en Cultuurhistorisch Genootschap Landgraaf

BESTUUR

Voorzitter J.Schiffelers, Lokert 9, 5591 NB Heezen, 040-2262936
Secretaris J.L.Godschalk, Stegelenstr 12, 6438 JN Oirsbeek, 046-4421937
Penningmeester M.J.Offermans Schoolstr. 88, 6374 GZ Landgraaf, 045-5314079

BESTUURSLEDEN

Bulletin/Jaarboek H.A.Mulders, Hoefveld 18, 6373 XG Landgraaf, 045-5322876
Archief/werkpl. S.H.P.Moonen, Oude Landgr.62, 6373 BB Landgr 045-5319114
Platkloeb A.J.H.Heinen Schoolstr.86 6374 GZ Landgraaf 045-5312230
Geneal/Waubach H.Dortants, Eijgelsh.weg 25, 6374 KB Landgraaf, 045-5315315
Onderh./beheer W.Ploemen, Broekhuizenstr.55, 6374 LJ Landgr. 045-5320255
Culturele raad J.J.H.Rietveld,Clausstr.22,6373 JR Landgraaf, 045-5311415

BESTUURSADRES

Stegelenstraat 12, 6438 JN Oirsbeek, 046-4421937

REDACTIEADRES BULLETIN EN JAARBOEK

Hoefveld 18, 6373 XG Landgraaf, 045-5322876

CONTRIBUTIE O.C.G.L.

Individuele leden	fl. 35,25 (16 euro) per jaar
Gezinslidmaatschap	fl. 41,87 (19 euro) per jaar
Jeugdlidmaatschap	fl. 11,02 (5 euro) per jaar, pas studiezaal inbegrepen
Toegangspasje studiezaal	fl. 20,- (9 euro) per jaar

BANKRELATIE

Rabobank Landgraaf rek.nr 136314937 t.n.v. O.C.G.L. Landgraaf
Postgiro 4776225 t.n.v. O.C.G.L. Landgraaf

VERENIGINGSGEBOUW

Kloosterstraat 19, Landgraaf 045-5322820 (bereikbaar tijdens opening studiezaal)

VASTE OPENINGSTIJDEN STUDIEZAAL

Woensdag en zaterdag 13.00-17.00 uur

Na kennismakingsbezoek toegangspasje verplicht

Het Bulletin verschijnt 4 x per jaar.

Losse nummers fl. 2,50 excl. portokosten

Bulletin

Even voorstellen

17^e jaargang nummer 2

Het is in onze vereniging een goede gewoonte, dat de voorzitter het Bulletin begint met een voorwoord. Hoewel veel mensen, en met name de bezoekers van de studieruimte, mij kennen, wil ik deze keer het voorwoord toch gebruiken om mij als nieuwe voorzitter even voor te stellen.

In 1951 stond mijn wieg in de Pieterstraat in Schaesberg. Dat betekent dus, dat ik dit jaar iets met mosterd heb.

Op de MULO in de Schoolstraat was het toch Hein Goossens die mij enkele jaren als geschiedenisleraar de liefde voor de streekgeschiedenis bijbracht. In die tijd heb ik ook Schaesberg zien veranderen van het oude dorp met mooie boerderijen en oude panden naar de huidige moderne straatwanden. De discussie over mooi, stedenbouwkundig en planologisch verantwoord zal ik maar in het midden laten.

Na mijn MEAO opleiding en militaire dienst werd het tijd om de kost te gaan verdienen. Dat werd dus solliciteren. In Limburg was niets te vinden en bij de gemeente Heeze kon ik per 1 januari 1973 onder de pannen komen. Ik werd wel verplicht om ook in Heeze te komen wonen. Ik werd dus Brabander en daar wordt ik dus een BELG genoemd (ben eerst Limburger geweest). In 1974 trouwde ik met Gerda Van kan (let op de manier van schrijven) van de Hoogstraat in Nieuwenhagen. En dat is nog zo.

Op dit moment ben ik dus alweer 28 jaar in dienst van de gemeente, die nu na de herindeling Heeze-Leende heet. Vroeger was die naam bekend vanwege het station. Op dit moment ben ik bij de gemeente verantwoordelijk voor de sector VROM/BOUW. Als sectorhoofd ben ik tevens afdelingshoofd van de afdeling VROM (Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer).

Na ons trouwen kwam in Heeze als snel de pastoor op bezoek. Mensen die in Schaesberg bij scouting en de Hobbyclub hadden gezeten kon men wel gebruiken. Ook nog gezongen in een jeugdkoor (Sound of Peace and Freedom)? Je hoefde er geen verstand van te hebben, maar ze zochten wel een dirigent voor een nieuw op te richten koor.

Het zal duidelijk zijn. Wij doken in scouting en begonnen een nieuw jongerenkoor. Het koor werd na drie jaar overgedragen en scouting zijn we blijven doen. Al snel werd ik voorzitter van de groep waarbij ik mij zelf graag bezig hield met de oudere jeugd. Na 25 jaar voorzitterschap hebben wij de groep met ruim 220 leden en eigen gebouwen aan jongere bestuurders overgedragen. Daarnaast was ik voorzitter en voorlichter van het district Geldrop met 14 groepen en 1800 leden. Vele jaren heb ik die functies nog gecombineerd met het opleiden van stafleden en bestuurders van groepen en districten. Op dit moment ben ik voor de groep nog voorlichter en hopen we dit jaar een fusie te kunnen afronden tussen twee districten waardoor de regio Zuidoost-Brabant ontstaat. Voor deze regio fungeer ik momenteel nog als interim-voorzitter en coördinator communicatie. In de nieuwe regio zal ik geen zware taken meer op mij nemen. Op dat punt zal ik scouting verder af te bouwen. Helaas (en soms gelukkig) hebben wij geen kinderen. Met kinderen hadden wij dit nooit kunnen doen. Gerda en ik hebben er in al die jaren wel een goede gewoonte van gemaakt om samen in de verenigingen actief te zijn. Voor intensief verenigings- en vrijwilligerswerk moet je er met z'n tweeën vol achter staan, want anders kun je vergeten.

Het zal dus iedereen duidelijk zijn, dat het besturen van een vereniging en het omgaan met vrijwilligers mij niet vreemd is. Vrijwilligers zijn overigens het grootste goed van een vereniging want zonder hen kan geen enkele organisatie draaien. Voor hen zal ik dan ook bijzondere aandacht hebben.

Eind 1994 ben ik lid geworden van het OCGL omdat ik samen met mijn vader Leo wel wat aan genealogie wilde gaan doen. Bij het opheffen van de secties werd contact met mij opgenomen om een stukje coördinatie te doen. Al snel werd dat blijkbaar toch meer en zodoende ging de tijd die vrijkwam van scouting naar het OCGL.

Sommige mensen vragen zich misschien af wat ze met een voorzitter moeten die helemaal in Brabant woont. Ja voor de een is die 80 kilometer ver en voor de ander niet. Wanneer wij feesten in de familie hebben rijden we 's nachts altijd terug om in Heeze te slapen en de dag daarna weer gewoon terug naar Landgraaf te komen. Alleen met de kerst maken we een uitzondering en blijven we in Nieuwenhagen. We hebben tegenwoordig gelukkig goede communicatiemiddelen waardoor afstand

al een minder probleem wordt. Daarnaast ben ik nagenoeg elke zaterdag in het verenigingsgebouw te vinden en wordt ook met enige regelmaat in de avonduren op en neer gereden voor vergaderingen en andere verenigingsactiviteiten. Verder werken we tegenwoordig officieel ook nog maar 36 uur en kan ik die uren flexibel invullen. Overdag kan ik dus ook weg maar dan moet ik dat wel op tijd met mijn drukke agenda op het gemeentehuis kunnen afstemmen. Voor mij en het bestuur is de afstand dus geen probleem. Overigens ben ik in het bestuur de Benjamin.

In de jaarstukken heeft iedereen kunnen lezen, dat het bestuur voor de komende jaren nog een ambitieus programma heeft. We gaan niet op de lauweren rusten. Een extra zorgenkind zal de huisvesting zijn. We weten niet hoe lang we in Waubach kunnen blijven. De gemeente heeft altijd gezegd dat dit tijdelijk is. We hopen dan wel dat een eventueel volgende verhuizing een definitieve wordt. De ruimte moet dan groter worden dan we nu in Waubach hebben want alleen zo kunnen we de geplande functies ook echt uitvoeren. We hebben van de verhuizing van afgelopen jaar veel geleerd. Die kennis zullen we zeker bij de besprekingen met de gemeente gebruiken. Bovendien moeten we er rekening mee houden, dat het ook voor onze vrijwilligers leuk moet blijven.

Ik dank de ledenvergadering nogmaals voor het in mij gestelde vertrouwen. De volgende keer zal ik het voorwoord weer tot normale proporties terugbrengen.

Jo Schiffelers.

Meivieringen

Lang geleden had iedere regio in ons Germaanse land wel zijn eigen meifeesten. Voor de primitieve mensen van toen was het voorjaar een van de mooiste tijden van het jaar. De natuur hervond de krachten, bomen liepen uit, bloemen en planten staken hun kop boven de grond. De mensen toen waren blij dat de winter afgelopen was en voelden weer nieuwe energie door het lijf gaan. De overwinning van de winter had

meerdere populaire volksfeesten tot gevolg. Een van de best bewaarde tradities waren de meifeesten. Daarbij kan gedacht worden aan meivuren, pinkstervuren en met name het planten van de meiboom en de meikoningin en meikoning. De meiboom is de West Europese wereld eeuwenlang een symbool geweest van vruchtbaarheid en nieuw leven.

De Katholieke kerk beschouwde de meiboomvieringen, evenals andere gebruiken, als een overblijfsel van heidense crediensten en afgoderij. Bij de kerstening van West Europa is er indertijd dan ook van alles aan gedaan om de heidense feesten zoveel mogelijk af te schaffen of ze te verchristelijken. Zo werd de geboorte van Christus op 25 december op de kalender geplaatst als tegenhanger van de heidense zonnewendefeesten. Karnaval veranderde van een lentefeest in een feest dat de vasten inluidde. Zo werd de meimaand aangewezen tot Mariamaand. In 1224 werd in Aken de viering van de Walburgisnacht op 1 mei verboden. Een zekere Johannes, aartsbisschop en pastoor in Aken was zo boos over het in zijn ogen heidens gebruik, dat hij de grote meiboom liet omhakken en opdracht gaf om de feesten te staken. Dankzij het feit, dat lang niet iedereen in Aken het hiermee eens was weten we van dit vroegere verbod.

Binnen onze gemeente zijn momenteel ook nog meiverenigingen actief. Op het moment dat dit Bulletin verschijnt ligt de maand mei al achter ons, maar het lijkt mij toch een mooi tijdstip om eens terug te kijken naar dit oude gebruik.

Zo rond 1 mei stond alles in bloei en was op het boerenbedrijf het meeste werk gedaan dat gedaan moest worden om zomers te kunnen oogsten. De meivieringen begonnen meestal al op de vooravond. De nacht dus van 30 april op 1 mei. In die nacht werd de meiboom gekapt, al dan niet geroofd, en naar de kern van het dorp gesleept door de mannelijke jonkheid. De boom werd ontdaan van takken en in de top versierd met linten en kransen. De boom moest wel wat voorstellen. De voorkeur ging daarom uit naar een grote, rechte boom die bewaakt werd. De jonkheid uit de omliggende dorpen lag immers al op de loer om de boom tot schande te maken of beter nog te kappen en mee te nemen. Wanneer je dat gebeurde had je als jonkheid het schaamrood op de kaken staan. De meiboom was een teken van groeikracht en vruchtbaarheid. Het meifeest was dus een belangrijke gelegenheid tot

paarvorming. Wij kennen nu nog het afroepen van de koppels. Vroeger werd in plaats van dat afroepen bij de huwbare meisjes een tak geplaatst als ere of schandteken. Elk soort tak wees op bepaalde karaktereigenschappen van het meisje. De berkentak was de mooiste en eervolste. Die werd geplant bij een meisje waar niets op aan te merken viel. Was het meisje een allemansvriendje dan kreeg ze een kersentak in de tuin. Van een kersentak die over de tuin over de hing mocht immers iedereen plukken. De elzentak werd gebruikt voor de "bedzeikers" waarmee de jonkheid bleke meisjes bedoelde en waarvan men dacht dat die 's nachts nog in bed zouden plassen. Een biezentak werd gebruikt voor een meisje dat meer dan één vrijer had.

Menig meisje werd vroeger in de meinacht vrouw. Dit was ook de reden waarom zowel de katholieke als gereformeerde geestelijken zich in de achttiende en negentiende eeuw fel tegen dit gebruik keerden. De protestantse geestelijk had al vanaf circa 1630 grote moeite met dit gebruik. De katholieke kerk liet het lang toe en menig pastoor stimuleerde het zelfs door aan de jonkheid geld te geven om een boom te kunnen kopen.

Door dit kerkelijk ingrijpen verdwenen de meivieringen. Rond 1900 zie je her en der de meivieringen weer terugkomen. De mei den, versierd met linten en krans wordt nog steeds geplant. Niet meer in de kern van het dorp maar voor het huis waar de meikoningin woont. We zullen het er maar op houden, dat dit meisje vroeger dus een berkentak in de tuin kreeg. Jongens en meisjes dansen niet meer om de boom. Wel worden de koppels afgeroepen en is er het meibal. Bij dit herinvoeren kreeg de meiviering ook een sterker kerkelijk karakter om ook het begin van de Mariamaand aan te geven. In sommige plaatsen werd de den zelfs bij een Onze Lieve Vrouwe Beeld geplaatst en opgedragen aan de Maagd Maria. Toch is dit oude gebruik niet in elk dorp teruggekeerd.

De volgende keer zal ik een stukje schrijven over nachtlopen en venstervrijen in de zeventiende eeuw.

18 januari 2001

Hein Goossens vertelt aan de hand van dia's over Waubach. Niet alleen gebouwen maar ook schoolfoto's, rapportages van grote feesten zoals priesterwijdingen en bruiloften worden getoond en geven aanleiding tot uitgebreide besprekingen en verhalen. De avond is boeiend. De aanwezigen (ongeveer 45 personen) hebben genoten.

De nieuwe Penningmeester.

Even voorstellen:

May Offermans, Geboren te Ubach over Worms, in 1937, bij het Steenen Kruis (plaatselijke benaming)

Op zoek naar 'n vrijetijdsbesteding- ik was pas in de Vut beland- kwam ik in contact met enkele leden van het O.C.G.L.

Een van deze leden, P. Wetzels, was genegen om met mij naar het Rijksarchief in Maastricht te gaan. Daar kreeg ik een indruk van wat er allemaal te koop is op genealogisch gebied en welke mogelijkheden er zijn. Bij het zoeken naar mijn voorouders, ontmoette ik een Mijnheer Orbons uit Oirsbeek. Toen hij mijn naam hoorde, raadpleegde hij zijn laptop en toverde mijn familie op het scherm. Dat was een domper voor mij als beginneling. Een ander lid van de heemkundevereniging gaf mij toen de raad: „begin met je grootmoeder Hinskens van de boerderij, tegenover het zwembad “ in de Bende “te Nieuwenhagen. Zo ben ik in het O.C.G.L. terechtgekomen.

Mijn taak als penningmeester is het geld van de vereniging te beheren als een goed huisvader. Daarom kunnen jullie, leden en vrienden van het O.C.G.L. ons helpen door op tijd de jaarlijkse contributie te betalen.

De leden die reeds betaald c.q. overgemaakt hebben: bij voorbaat namens de vereniging. BEDANKT.

Paleografie:

Op dinsdag 12 juni, 11 sept, 23 okt, 20 nov. en 18 dec.

Aanvang 19.30

Kosten f 1,00 per les.

06 maart 2001

De Algemene Ledenvergadering is goed bezocht. Albert Verreck en Jan Beckers nemen afscheid en worden met dankwoorden uitgeluid. Jan Schiffelers wordt met algemene stemmen tot voorzitter gekozen. Besloten wordt de contributie vanaf het lopende kalenderjaar volgens voorstel te verhogen.

05 april 2001

Albert Verreck geeft een causerie met videobeelden over de Eerste Wereldoorlog. Een boeiende avond die te vlug om is. Er zijn 15 deelnemers..

Vanaf dit bulletin zullen we telkens een stamreeks afdrucken van een van onze leden

In dit bulletin is dit de stamreeks (rechtstreeks) van Mw.M.E.J. Beelen-Peysens, Rinckberg 8 te Rimborg

Stamreeks

1

Generatie 1

1..... Peusens, Maria Elisabeth Johanna, f; *26.08.1925 Rimborg;
~27.08.1925 Rimborg

Generatie 2

2..... Peusens, Johan Leonard Joseph, m; *13.06.1864 Rimborg;
~14.06.1864 Rimborg; +18.05.1949 Rimborg
huw.data:kerk.huw. 25.02.1922 Aachen(D)
3..... Orty L', Maria Josephina Elisabeth, f; *21.04.1893 Schimmert;
~22.04.1893 Schimmert; +15.01.1975 Heerlen

Generatie 3

4..... Peusens, Albert Joseph, m, Slotenmaker,
Herbergier; *02.01.1836 Rimborg; +26.12.1907 Rimborg
huw.data:wet.huw. 01.10.1863 Rimborg
5..... Hanssen, Maria Josepha Hubertina, f; *11.05.1838 Rimborg;
+10.06.1906 Rimborg

Generatie 4

8..... Peusens, Jan Leonard, m; *18.09.1803 Rimborg; +20.05.1891
Rimborg
huw.data:wet.huw. 19.04.1828 Rimborg;kerk.huw. 19.04.1828
Eygelschoven
9..... Burschgens, Mechtildis, f; *21.06.1804 Rimborg; +25.06.1882
Rimborg

Generatie 5

16..... Peusens, Gerard, m; ~05.11.1764 Eygelshoven; +23.09.1821
Rimburg
huw.data:kerk.huw. 15.01.1786 Marienberg(D)
17..... Rosenbaum, Johanna Maria, f; ~21.12.1762
Merkstein(D)_?; +18.04.1827 Rimburg

Generatie 6

32..... Peusens, Melchior, m; ~1724 ; +06.07.1795 Rimburg
huw.data:kerk.huw. 03.01.1750 Eygelshoven
33..... Hendricks, Anna Sybilla, f; ~04.11.1724
Eygelshoven; +18.07.1788 Rimburg

Generatie 7

64..... Peusens, Joannes, m; ~10.06.1690 Schinnen; +12.02.1766
Schinnen
huw.data:kerk.huw. 21.01.1722 Schinnen
65..... Schuetgens, Ceacilia, f; ~28.09.1698 Schinnen; +01.03.1755
Schinnen

Generatie 8

128..... Peusens, Melchior, m; ~25.03.1658 Schinnen; +04.11.1730
Schinnen
huw.data:kerk.huw. 19.11.1679 Schinnen
129..... Selissen, Elisabeth, f; +07.02.1732 Schinnen

Generatie 9

256..... Peusens, Herman, m
huw.data:kerk.huw. 22.05.1646 Schinnen
257..... Meex, Agatha, f

In memoriam

Op 3 april 2001 bereikte ons het bericht, dat ons lid Hub Latten geheel onverwacht was overleden. Ongeloof bij iedereen. "Dat kan niet, daar heb ik zaterdag nog mee gesproken. Hij zou dat nog even voor mij nakijken etc". Toch was het zo. Hub werd 67 jaar.

Nagenoeg elke woensdag en zaterdag was Hub 's middags in de studieruimte te vinden. Voor iedereen was Hub dan ook een vraagbak die altijd bereid was om te helpen. Hub was niet geïnteresseerd in de genealogie van één familie. Hij was altijd op zoek naar de grotere samenhang en bracht daardoor het verleden tot leven. Hij was een kenner van de streekgeschiedenis. Hub was niet alleen actief in onze vereniging. Hij was actief bij meerdere verenigingen en organisaties die zich bezig houden met genealogie en streekgeschiedenis.

Wij zullen Hub in elk geval in herinnering houden als een goede vriend en college onderzoeker die altijd voor je klaar stond.

Wij wensen zijn vrouw en zijn overige familieleden veel sterkte bij dit plotseling verlies.

Verder zijn nog overleden de heer Braun, Kochslaan 7 en de heer Zautsen Curacaostraat 22

Een verhaal uit de avond van de Platkloeb "der geboare verteller" van 14 december jl.

Doeéd en begrave (vreuger en huutsendaags)

Door Dre Janssen)

Zoeëlang wie op dis welt luu ronk lope, zint och ummer luu gesjtorve en noa gebroek van d'r tied en der sjtrieëk begrave woeëde. Dat sjterve geët huu genau 't zelfde wie vreuger, me is lang, kôt of gaar nit krank gewea, blicëst d'r letste oam oecht en 't mit dich gedoa. Vuur de hingergeblievne vingt da de regelerij aa. En in die regelereij hat zich nog al get geëndert in d'r tied. Huutsendaag least me in de siedong dat vuurgistere ieëmes is gesjtorve, dea me good gekank hat en uevermörge um 11 oer begrave wead. De noa familie en bekankte krient nog inne breef mit ee keëtje, dat me op d'r kaffedusj is i gelaane.

Me kan ing vieëdel sjtond vuur de mes heenger in de kirk ziene naam i draage op ee vuur gedrukt brifke. De deenste zint vur gikkerinne 't zelfde en de kôste och. Went me zoeng zestig joar gelijje d'r pastoeër mit ozze Hergot langs de sjtroat zoog lope koeët me op zieng vingere aafte, dat urges ieëmes gans sjleg loog en mit aal bedeënt woeët. Woar iemes gesjtorve, da kreeg ieësj d'r kôster besjeet. Dea moeët de doeëtsklok loewe. Inne koeërlong brag ee kruuts op inne lange sjtek en zat dat neeaver de vuurduur van 't sjterfhoes. Woar de gesjtorvene getrouwd, dan hong aan dat kruuts inne sjwatte dook. Gong 't um ee kink of inne ongetrouwde da woar 't inne witte dook. De rolsjleëg of de uevergordienge bleve tow bis noa de begrafenis. D'r doeë woeëd in de gow kamer opgebaard durch twieë begiene die d'r ganse tied de moel nit oape donge. Ongertusje houw d'r pastoeër d'r aazaager besjeet gegeave um welke doeë dat 't zich gong en wie de begrafenis geregeld woar. Beij os op gen dörp woar dat d'r Lodewijk Logister, dea vanwege ziene sjloddergank d'r sjeve Wiek genomd woeëd. Dea goof zich mit dat brifke van pastoeër op weëg um hoehs-an-hoehs, op de mieëtste plaatsje heengerum, noa binne te sjtoekele mit de komplemente van de familie zoeë-en-zoeë. Dea raffelet doanoa d'r naam, d'r leaftied en 't adres van d'r gesjtorvene, d'r daag en de tied van d'r begrafenis, d'r tied van 't beijjenneekome an 't sjterfhoes en 't beane vuur de doeëdewaak in de kirk. Koam hea graat um eatestied erin, da zat hea zich aggen dusch en oot get mit. Vuur dat d'r daag um woar, houw dea 't ganse dörp aafgesjtoekeld en woos gikkerinne vuur wem dat de doeëtsklok geloewd houw. D'r opgebaarde doeë moch nit alling in de kamer geloate weëde. De familie en de noabere luzete zich um de paar sjtond aaf in de hoehs-doeëdewaak. Doa woeëte de semtliche roeëzekrans gebeënd, maar umdat me nit sjtondelank kan beëne woeët zich och wal ins get verteld, inne sjlaag gekaat, inne op de lamp gesjot en och wal ins geeëansjeld. Zoegaar han ich mich ins lotte vertelle dat me zich urgens aan de sjoof geklôpt hat, umdat me zich te kot gedoa volt mit 't erfdeel. Bis zoewiet wor ginne vesjil tuusje erm en riek. Vur d'r doeëd zint sjlieslig alle luu geliek. Vur de begreppenig geld dea regel nit. Da heesjet 't: Wea 't breed hat, lut 't breed haange. Dat begos al mit de tied van de mes. Beij erm luu woar dat in alle hergotsvreugde, dôks al vuur nuegen oehr. Koeët mich zich get mieë leiste, da woeët dat tieën oehr, elf oehr of zoegaar hoaf twellef. Beijjenneekome en condolere, woar wie gezag ing hoafsjtond vuur de mes an 't sjterfhoes. Beij erm luu sjtong doa alling d'r witmaan of -vrouw mit inne van de keenger. Beij

rieke woare dat alle keenger mit aagetrouwde en dōks nog de
 klingkeenger. Beij erm luu woeëd de kis noa de kirk gedrage durch de
 noabere. Loog 't sjerfhoes wiet van de kirk, da woeët zich ongerweags
 aafgewesselt. Beter luu donge 't mit ing koetsj en da koeët me keeze
 tusje ee, twee of veër peats d'r vuur. Die peats koeët me nog lotte
 opsjmoeke mit ing sjwatte ploem, sjükappe en inne sjwatte dook oppene
 ruk. D'r oavend vuur de begreppen is woeëd in de kirk d'r troer
 opgehange. Dat koeët oetere lope van alling inne sjwatte dook vur
 uever de baar tot 't gans bekleije mit sjwat en zilver van d'r koeër, d'r
 altoar, de communniebank en d'r preadigsjtool noa wat me d'r vuur
 uever houw. Vuur dat d'r doeë de kirk i gedrage woeëd moos de kis
 durch d'r pastoeër gezeeënd weade. Dat koeët an de kirkduur zieë of
 honget meter vuur de kirk of an 't sjerhoes. Vuur geld kroogs te och d'r
 pastoeër an 't lope. Went de kis gezeand woar, vonge de klokke aa te
 loewe. Dat woar beij inne rieke d'r ganse kirkweg mit dreij klokke en
 beij inne erme beij 't eri goa van de kirk mit ing klok. Vuur de mes
 woeëde iesj de laude gezonge en doavuur koeët me zoeveuel geesteliche
 aattrukke wie me wool. De ing kieër woar dat d'r pastoeër alling, de
 anger kieër zote twintig maan neavenee en zong d'r inne nog valsjer wie
 d'r angere. Went ze houwe ja noeëts doa op geproofd. Onder de mes
 woeëd mit d'r kliengelsbuul ronk gegaange, beij geweune luu dong dat
 inne koeëdjong, mar me koeët dat och durch de luu van 't
 begrafenisfonds of zoegaar durch inne kirkmeester lotte doeë. Dat brach
 nemlich mieë op um messe te lotte doeë. Noa de mes trok d'r ganse
 sjtoet mit de geesteligge vuurop noa d'r kirkhof woa me de kis onger
 alle luu in 't graaf loot zakke en gikkerinne ee sjupke drek drôp koeët
 werpe. Ongertusje woar in 't sjerfhoes vuur de familie d'r kaffe dusj
 gereed gemakt mit bruedjes en sjwatte proemevla. De noabere en
 bekankde trokke de ieëtsjte de beste wieëtsjaf erin um zivh inne op de
 lamp te sjudde en mebig moal zoog me 's ovens laat nog luu hoaf of
 gans bezooape op heem aa sjtoegkele. Woar in ing familie ieëmes
 gestjorve en begrave gong me de ieëtsjte zes weake nit noa ee fes of noa
 ing wieëdsjaf. Ee joar en zes weake woeët troer gedrage. Dat heesjet, dat
 vrouwluu alling mar sjwatte kleijer en zilvere sjmoeck droge. De mansluu
 houwe ing sjwatte roeth op d'r linker mow en 't 'sondes droge ze ing
 sjwatte sjlieps. In groeëte families koam 't dOkker vuur dat me van inne
 troer in d'r angere vool, en doadurch mieë sjwatte- wie bonte kleijer in
 de kas houw. Zoeë sjeet mich d'r heergank beij va sjterve en begrave in
 de joare vieëtig.

100 jaar Woningwet en de woningwet van Nieuwenhagen.

Op 22 juni 1901 meldde de staatscourant de intreding van de woningwet in Nederland¹. Met koninklijke goedkeuring verkondigde de toenmalige koningin Wilhelmina, de wettelijke bepalingen betreffende de volkshuisvesting. De inwerkingtreding van de woningwet veranderde de Nederlandse volkshuisvesting ingrijpend. De begin periode, eind negentiende eeuw, stond in het teken van particulier initiatief. Woningverenigingen en caritas namen het voortouw om de armzalige huisvesting van de arbeiders fundamenteel te veranderen. De maatschappelijke vraagstukken van die tijd verschilden nogal met die van tegenwoordig. De accenten werden gelegd in volksgezondheid, zedelijk peil en industriële productie. De woningwet maakte deel uit van een breed "beschavingsoffensief". Aan de mensonterende woontoestanden diende een einde te komen. Vanuit de overheid moest duidelijk iets gedaan worden. Wonen, zo erkende men, was een veelzijdige activiteit die direct invloed had op de kwaliteit van het leven. Het effect van de woningwet was niet direct tastbaar en bracht maar langzaam verbetering. De Woningwet was dan ook de leidraad voor de gemeenten om paal en perk te stellen aan de vele onderverhuurders die gretig gebruik maakten van de algehele woningnood.

Woningwet der gemeente Nieuwenhagen.

Voor de gemeente Nieuwenhagen werd de "Bouwverordening der gemeente Nieuwenhagen tot uitvoering der Woningwet" goedgekeurd door de gemeenteraad tijdens haar vergadering van 17 mei 1905². Het geheel bestond uit 10 hoofdstukken, onderverdeeld in afdelingen, en omvatte 82 Artikelen. Het beschreef de voorschriften betreffende het bouwen, verbouwen, het naar behoren bewonen, het aanvragen van vergunningen en het in beroep gaan alsook de onbewoonbaar verklaringen, ontruiming en afbraak van woningen binnen de gemeente. Het was voortaan verboden zich niet aan de voorschriften

¹ De geschiedenis van de Woningwet; VROM Project 100 jaar wonen.

² Woningwet der gemeente Nieuwenhagen; Firma Weijerhorst, Maastricht 1905.

van deze verordening te houden welke waren samengesteld en goedgekeurd door de Raad van Nieuwenhagen.

De verordening.

Men moest zich voortaan strikt houden aan de rooijlijnen vast gesteld door de gemeente. De afstand tussen gebouwen die niet aan elkaar waren vast gebouwd dienden minstens 1 meter te bedragen. De voorgevels van gebouwen, kerken en torens uitgezonderd, mochten niet hoger worden dan 15 meter.

De woonoppervlakte binnen de muren diende minstens 30M² te bedragen en diende minimaal twee woonvertrekken te bevatten. Een van de woonvertrekken moest een oppervlakte hebben van min. 14M², de andere woonruimte 7M².

Iedere woning diende voorzien te zijn van ten minste 1 veilige toegang naar buiten.

Alle bovenwoonvertrekken moesten langs vaste trappen bereikbaar zijn. Indien er geen gang in de woning aanwezig was moest er een behoorlijk verlicht portaal zijn.

Privaten.

Art. 14 verplichte dat in iedere woning een privaat aanwezig diende te zijn. Indien deze binnenshuis gelegen was moest zij voorziene zijn van stankafsluiters en diende rechtstreeks in verbinding met de buitenlucht te staan. Was het privaat buitenshuis gelegen, moesten alle vier zijden geheel afgesloten en minstens 4 meter van de openbare weg verwijderd te zijn.

Het Burgerlijk Wetboek bepaalde bij Art. 1620, dat alle in of bij de woning aanwezige goten, kolken, putten, riolen en privaten geledigd en gereinigd moesten worden indien deze vol of verstopt waren.

Drinkwaterputten.

Woning die meer als 300Mtr. Van een openbare drinkwaterput werden gebouwd diende voorzien te zijn van een welput of regenbak die een voldoende hoeveelheid zuiver drinkwater opleverde.

De open welputten dienden voorzien te zijn van vaste emmers en de rand moest minstens 1 meter boven de begaande grond zijn. Van alle welputten moesten de wanden minstens 1 meter onder de grond waterdicht zijn. Uitlopen van spoelbakken of gootstenen moesten

minstens 2 meter van de putrand verwijderd. De welputten dienden aan de buitenzijde zorgvuldig met leem worden aangeaard.

Brandgevaar.

Om brand te voorkomen moesten alle buiten- en alle opgaande binnenmuren van steen worden opgetrokken. Voor woningen buiten de bebouwde kom gelegen kon Burgemeester en Wethouders van dit artikel vrijstelling verlenen.

Er mochten geen gebouwen geheel of gedeeltelijk met riet, stro of ander licht ontvlambare stoffen worden afgedekt.

Vocht.

Om het vocht te bestrijden moest er onder de houten vloeren van de benedenverdieping een luchtruimte blijven zodat het huis automatisch werd geventileerd. Alle muren van gebouwen, voor bewoning bestemd, moesten van een trasraam in waterdicht materiaal van minimaal 0,60 meter worden voorzien.

Verwijdering van water, rook en vuil.

In elke woning diende minstens 1 stookplaats aanwezig te zijn. Het huis diende dan ook voor elke stookplaats over een afzonderlijk gemetseld rookkanaal te beschikken.

Het vuile water moest afgeleid worden door een lucht- en waterdichte leiding, uitmondend in de straatgoten, kuilen of zinkputten. Deze putten moesten minstens 2 meter van het huis en minstens 4 meter van een welput verwijderd zijn.

De ontlasting (uitloop) van de privaten mocht alleen en uitsluitend plaatsvinden door water – en luchtdichte stenen of metalen leidingen in een waterdichte geheel gesloten beerput. De beerputten moesten vrij liggend zijn en zonder enig verband met het metselwerk van enig gebouw.

Licht en Lucht.

Elk woonvertrek moest nu voorzien zijn van een of meerdere lichtramen met een glasoppervlakte van ten minste 1/8 van de oppervlakte van de vloer.

Leefomstandigheden.

Voorschriften ten aanzien van de bewoning werden omschreven in hoofdstuk 3 van de woningwet. Men wilde er op toezien dat niet alleen de kwaliteit en de veiligheid van de gebouwen onder strenger toezicht werd gehandhaafd. Ook de kwaliteit van het woongenot en de levensomstandigheden moest door de intreding van de woningwet leiden tot verbeteringen. De gemeente probeerde perk te stellen aan de bare omstandigheden waarin vele gezinnen leefden.

Om een woning te kunnen inrichten voor bewoning diende men aan alle voorschriften te voldoen, welke beschreven stonden in de woningwet omtrent de bouw. Dit was een zeer belangrijke vooruitgang voor de huurders daar men nu verzekerd was dat de verhuurder aansprakelijk was voor de veiligheidsaspecten. In de praktijk echter kwam het zelden tot een conflict tussen verhuurder en huurder daar de woningnood erg groot was en men bang was het beetje woonruimte dat men had snel kwijt zou raken.

Toch zag men langzaam verbetering komen en mede door het toezicht van de gemeente werd er aandacht besteed aan de bewoning.

De voorschriften "nopens behoorlijke bewoning" zoals vermeld in Art. 50 verbood de eigenaar van een woning deze te laten bewonen indien men de voorschriften niet naleefde.

Slaapplaatsen.

In ieder woning moest op elke twee inwoners, twee kinderen beneden de 10 jaar werden voor één persoon gerekend, ten minste één bed, bedstede, of andere vaste slaapplaats zijn.

De slaapplaatsen van personen van "verschillende kunne", tussen wie het huwelijk, volgens Art. 87 BW, verboden is, moesten behoorlijk afgescheiden zijn.

Woningen mochten niet besmet zijn met ongedierte. In de slaapruintes mochten geen levensmiddelen, stankverspreidende of onreine stoffen opgeborgen worden.

Slaapplaatsen mochten niet worden aangebracht in stallen of de daaraan grenzende ruimtes tenzij daarvan zodanig gescheiden dat er geen vocht of schadelijke dampen de slaapvertrekken kon binnen dringen.

Aantal inwonende.

Het aantal bewoners van een woning mocht niet groter zijn dan een tiende gedeelte van het aantal kubieke meters inhoud van de tot de woning behorende woonvertrekken vermeerderd met de helft van de

inhoud van de zolders. Verbleef men langer dan 14 achtereenvolgende etmalen in de woning werd men verondersteld in de woning te wonen. Het aantal personen dat gelijktijdig sliep in één zelfde vertrek mocht niet groter zijn dan een zevende gedeelte van het aantal kubieke meters van dezelfde ruimte.

Vervuiling.

Indien de woning of het zich daarin bevindende huisraad, in een voor de gezondheid van de bewoners of van de omwonende bewoners onrein werd bevonden, werd de hoofdbewoner gelast om het onreine binnen een door Burgemeester en Wethouders gestelde tijd op te ruimen. Er mochten dus geen rottende of kwalijk riekende stoffen bewaard worden die de lucht aanmerkelijk konden bederven. Op de bovenverdieping mochten geen dieren gehouden worden, die een schadelijke invloed konden uitoefenen op de gezondheid van de bewoners.

Onbewoonbaarverklaring, ontruiming, sluiting en afbraak.

Hoofdstuk 9 van de woningwet geeft inhoudelijke aanwijzingen ten aanzien van de onbewoonbaarheidsverklaringen van de woningen binnen de gemeente.

“Als kenteeken, bedoeld bij Art. 18, sub 7, der Woningwet, wordt gebezigd een houten bord, licht gekleurd, waarop de woorden – Onbewoonbaar verklaarde woning- in duidelijk leesbare letters ter grootte van minstens vijf centimeter met zwarte olieverf zijn gesteld” aldus de Woningwet. Het bord werd aan de onbewoonbaar verklaarde woning bevestigd, boven of ter zijde van de straatdeur. Maakte de onbewoonbaar verklaarde woning deel uit van een gebouw, waarin andere niet onbewoonbaar verklaarde woningen waren, dan diende het bord bevestigd te worden tegen de buitenzijde van de deur of van elke deur die toegang gaf naar de woning.

De wet zoals deze hier werd opgesteld was bedoeld om de woontoestanden binnen de gemeente te verbeteren. Het duurde echter nog ruim 15 jaar eer men met de door de overheid ter beschikking gestelde subsidies op grote schaal iets aan de woningnood trachtte te verbeteren. De eerste doorbraak werd de verwezenlijking van een groot aantal arbeiderswoningen die gebouwd werden door de Woningvereniging “Het Goede Huis”.

Hierdoor kwam een groot deel van het woningbestand der gemeente Nieuwenhagen in handen van een woningvereniging die zich als doel had gesteld betaalbare woningen te voorzien aan de werkende klasse. Nieuwenhagen telde voor die tijd alleen een aantal particuliere woningbezitters. De lokale overheid had nu een grotere invloed en toezicht op het woonbeleid van haar gemeente.

Evert Glezer.

26 april 2001

Dagexcursie naar Museum de Locht in Horst-Melderslo. We zijn met zijn zestien en worden prima vervoerd door de chauffeur van Lindecars. De heer van Lier is onze gids in het museum en bij onze rondrit door de Peel. Hij wijdt ons in in de geheimen van asperge- en champignonenteelt en in het dagelijks leven van de peelpewoners zoals dat in het museum wordt getoond. Zeer boeiend, deskundig en humoristisch. De vla en de lunch zijn van prima kwaliteit. Een onvergetelijke dag.

Nog te koop:

Oude jaarboeken t/m 1996	f 10,00
Straatnamenboek	f 10,00
Het Eiske	f 10,00
Wandelingen door Landgraaf	f 5,00

Activiteiten:

17 juni Boerderijfeesten in Rimborg, onze vereniging zal hier aanwezig zijn met een stand.

18 sept. Lezing over wereldoorlog 2

Hub Schetters is al jaren intensief bezig met zijn studie over wereldoorlog 2, hij heeft dan ook heel wat te vertellen.

21, 22 en 23 sept. Heemkundemarkt Parkstad 2001, in de gebouwen van Rolduc. Deze markt wordt opgezet door de gezamenlijke heemkundeverenigingen van Oostelijk Zuid Limburg met medewerking van het Industrion, het Limburgs Museum, het LGOG. In beeld wordt gevraagd hoe in onze regio de heemkunde wordt beoefend. Onze vereniging levert met name een bijdrage bij genealogie/streekgeschiedenis.

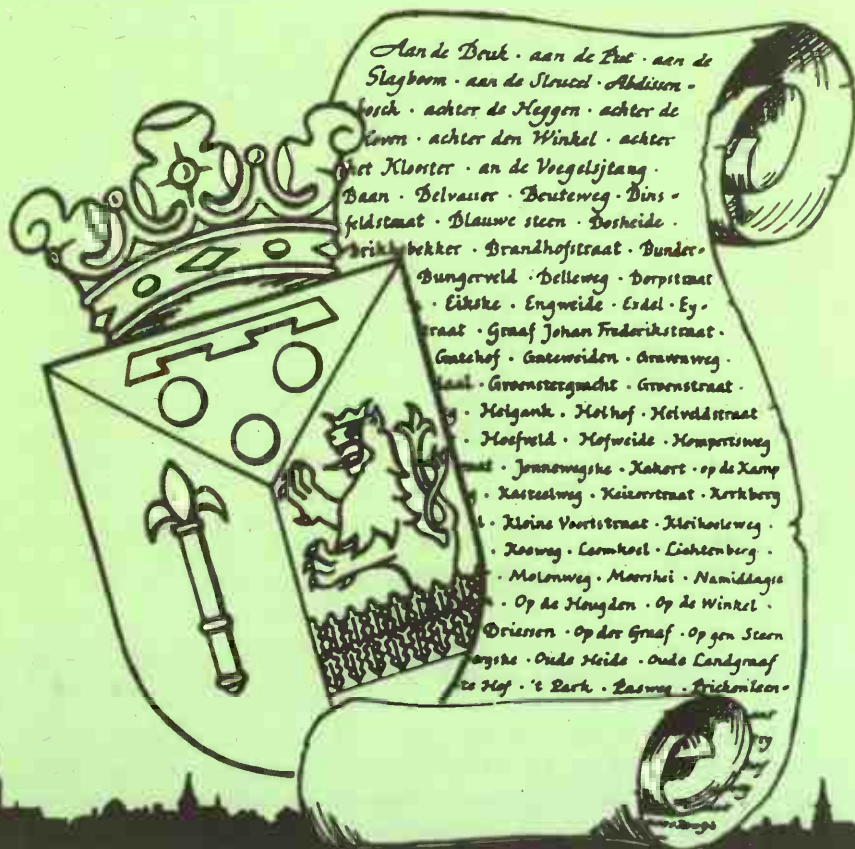
Es 't reëgent óp Maria Ziep (2 juli) reëgent ,t zes weëke

Prettige Vakantie

O C G L

Bulletin

Contactorgaan van de Heemkundevereniging
 Oudheidkundig en Cultuurhistorisch Genootschap Landgraaf

DAGELIJKS BESTUUR

Voorzitter	J.Schiffelers, Lokert 9, 5519 NB Heeze, 040-2262936
Secretaris	J.L.Godschalk, Stegelenstr 12, 6438 JN Oirsbeek, 046-4421937
Penningm.	M.J.Offermans Schoolstr. 88 6374 GZ Landgraaf, 045-5314079

ALGEMEEN BESTUUR

Bulletin/Jaarboek	H.A.Mulders, Hoefveld 18, 6373 XG Landgraaf, 045-5322876
Archief/werkpl.	S.H.P.Moonen, Oude Landgr.62, 6373 BB Landgr 045-5319114
Platkloep	A.J.H.Heinen Schoolstr. 86 6374 GZ Landgraaf, 045-5312230
Geneal/Waubach	H.Dortants, Eijgelsh.weg 25, 6374 KB Landgraaf, 045-5315315
Onderh./beheer	W.Ploemen, Broekhuizenstr.55, 6374 LJ Landgr. 045-5320255
Culturele raad	J.J.H.Rietveld, Clausstr.22,6373 JR Landgraaf, 045-5311415

BESTUURSADRES

Stegelenstraat 12, 6438 JN Oirsbeek, 046-5315803

REDACTIEADRES BULLETIN EN JAARBOEK

Hoefveld 18, 6373 XG Landgraaf, 045-5322876

CONTRIBUTIE O.C.G.L.

Individuele leden	fl. 35,25 (16 euro) per jaar
Gezinslidmaatschap	fl. 41,87 (19 euro) per jaar
Jeugd lidmaatschap	fl. 11,02 (5 euro) per jaar pas studiezaal inbegrepen
Toegangspasje werkpl.	fl. 20,- (9 euro) per jaar

BANKRELATIE

Rabobank Landgraaf rek.nr 136314937 t.n.v. O.C.G.L. Landgraaf
Postgiro 4776225 t.n.v. O.C.G.L. Landgraaf

VERENIGINGSGEBOUW

Kloosterstraat 19, 6374 EN Landgraaf 045-5322820 (tijdens studiezaal)
E-mail-adres: OCGL @ het net.nl

VASTE OPENINGSTIJDEN STUDIEZAAL

Woensdag en zaterdag 13.00-17.00 uur
Na kennismakingsbezoek toegangspasje verplicht

Het Bulletin verschijnt 4 x per jaar.
Losse nummers fl. 2,50 excl. portokosten

Bulletin

Van de voorzitter

Zo de vakanties zitten er nu wel zo'n beetje voor iedereen op. De lange winteravonden staan voor de deur en ook in de tuin hoeft minder werk te worden gedaan. Dat zal ook betekenen dat er bij veel mensen weer meer tijd beschikbaar is voor heemkunde en dat onze studieruimte in het verenigingsgebouw weer drukker zal worden bezocht.

Degenen, die het in de zomermaanden wat rustiger aan hebben gedaan, zullen tot de conclusie komen dat onze voorraad boeken, foto's en andere naslagwerken weer is toegenomen. Tegen betaling van de kosten bestaat nu ook de mogelijkheid om in het verenigingsgebouw internet te gebruiken voor het opzoeken van gegevens.

Een belangrijke activiteit die in september zal worden gehouden is de Heemmarkt Parkstad op Rolduc. Ook onze vereniging werkt daar aan mee. Hub Dortants heeft daar in de afgelopen maanden met een stel vrijwilligers veel werk voor verzet. Ik roep hier al onze leden op om op zaterdag 22 of zondag 23 september een bezoek te brengen aan de Heemmarkt. Op deze markt zullen veel aspecten van de heemkunde in Parkstad worden belicht. Omdat we in dat weekend toch nog al wat mensen nodig hebben, is het verenigingsgebouw op **zaterdag 22 september gesloten**.

Graag wil ik Hub en zijn team alvast bedanken voor het vele werk dat zij verzet hebben voor deze dagen.

Op 18 september a.s. zal ons lid, de heer Schetters, in het verenigingsgebouw een lezing verzorgen over de Tweede Wereldoorlog. De heer Schetters kennende zal hij een interessante avond verzorgen over hetgeen zich heeft afgespeeld in onze contreien tussen 1940 en 1945.

Op 18 oktober zal de heer Jung nog een dia voorstelling houden over Kerstmis in Limburg, maar ik wijs alle leden in elk geval alvast op de verenigingsavond die op 9 november zal worden gehouden. Ik weet niet of het ze lukt, maar ik hoop van ganser harte dat de redactie dan toch een nieuw jaarboek zal kunnen presenteren.

Met de gemeente zijn wij op dit moment weer in gesprek over een mogelijke definitieve huisvesting. Er bestaan plannen om aan de "Voegelstang" op Nieuwenhagerheide op de plaats van de voormalige

Mariaschool een nieuw gebouw te realiseren. Hier moet onder andere plaats in komen voor een basisschool, de School voor Vrije uren, Muziekschool, kinderopvang en onder andere ook het OCGL. Bij de gemeente en de architect hebben wij ons programma van eisen neergelegd. Op dit moment staan we eerlijk gezegd, niet zo te springen op een nieuwe verhuizing. Ook in de ledenvergadering is al aangegeven, dat we ons in Waubach prima thuis voelen. Dit restant van het oude Klooster past in feite beter bij een heemkundevereniging dan een modern nieuw gebouw. Bovendien zou het ontzettend jammer zijn wanneer het huidige gebouw onder de slopershamer zou komen. Dit oude gebouw brengt in de omgeving met moderne bebouwing juist een stukje rust en past stedenbouwkundig en architectonisch prima in deze omgeving.

Met wat aanpassingen om te komen tot een betere klimaatbeheersing en wat meer ruimte kunnen wij hier best nog jaren vooruit. Van belang daarbij is zeker dat we over voldoende ruimte beschikken om juist ook te kunnen voldoen aan de wensen van de gemeente om een gedeelte van hun archief bij ons op te slaan. Op het moment waarop ik dit stukje schrijf zijn we in gesprek om tweehonderd archiefdozen over te nemen met daarin de staatscouranten van twintig jaar, twintig jaar knipselkrant van de gemeente en de complete jaargangen van Landgraaf actueel of de Landgraaf Koerier. Ik laat nog even in het midden welk van de twee weekbladen het is.

In elk geval een prachtige collectie met 20 jaar geschiedenis van Landgraaf.

In de afgelopen nummers van het Bulletin hebben wij geprobeerd het blad een andere inhoud te geven met meer afwisselende artikelen. Van verschillende kanten hebben wij hierop al positieve reacties gehad. Wij zijn er echter nog lang niet. Suggesties zijn dan ook van harte welkom. Ook wanneer iemand zelf nog een bijdrage heeft liggen of wil maken staan wij daar voor open. Hoe meer afwisselende artikelen we kunnen bieden, hoe interessanter het wordt.

Ik wens iedereen in elk geval weer veel leesplezier en in de komende tijd weer veel succes met de eigen onderzoeken.

Jo Schiffelers

Vrijwilligers gezocht

Binnen een vereniging als de onze is altijd behoefte aan vrijwilligers. Is het niet voor de onderhoudsploeg, dan is het wel voor baliemedewerkers. Ook bij de projecten zijn we steeds op zoek naar mensen die mee willen helpen. Onze vrijwilligers zijn mensen die lid zijn van de vereniging en gewoon voor de vereniging ook iets extra's willen doen. Zonder deze vrijwilligers zouden wij veel dingen niet kunnen doen.

Elke woensdag en zaterdag is 's middags de studieruimte van 13.00 tot 17.00 uur open voor mensen die onderzoek willen doen. Het overgrote deel van de bezoekers wordt gevormd door leden die genealogisch onderzoek doen. Voor hen staat een collectie van ruim 11.000 boeken en tijdschriften beschikbaar. Wanneer nu iedereen zo maar in de kasten en rekken duikt wordt het al snel een puinhoop die niet meer te overzien is. Daarom hebben wij de beschikking over baliemedewerkers. Medewerkers die zorgen dat boeken uitgereikt worden en weer op de plaats teruggezet. Wilma en Stef (wanneer hij tenminste niet moet werken) zijn op woensdag en zaterdag al vroeg aanwezig om alles in orde te maken en te zorgen dat het gebouw klaar is voor gebruik. Ja er moet soms ook nog gepoetst worden. En wanneer zij eens een dagje niet kunnen of met vakantie willen, moeten zij altijd druk overleggen om te kijken wie zorgt voor het openen en sluiten van de kasten en het gebouw.

Wilma wordt achter de balie geholpen door andere vrijwilligers. Deze vrijwilligers komen uit de vereniging. Het aantal vrijwilligers is echter beperkt en zeker bij de huidige drukte is dat best hard werken.

Wij zijn daarom op zoek naar mensen die, al is het meer een woensdag- of zaterdagmiddag in de maand mee willen helpen achter de balie.

Heb je interesse neem dan eens contact op met Stef Moonen. Misschien kunnen jullie dan samen iets afspreken.

Alvast bedankt.

Jo Schiffelers

OCGL thans ook op Internet:

OCGL@hetnet.nl

Haanweg

Enige bewoners uit de Haanweg

(Joseph L'Ortye sr)

uit het infoblad juni 2001 Harmonie St. Caecilia

Landbouwer Paulus Xaverius Hubertus Römken was een zoon van het landbouwersechtpaar Jan Pieter Römken en van Anna Barabara Hubertina Gorissen. Hij was 2 jaar oud toen op 7 mei 1874 op 30-jarige leeftijd zijn moeder in het Ubach over Worms deel van Nieuwenhagen "op huisnummer 9" stierf. Drie dagen na de dood van zijn moeder, zijn vader was toen 54 jaar oud, stierf hun 6 weken oude baby. Het is niet duidelijk of hij na zijn huwelijk met Maria Elisabeth Collaris van de Pingerhof in Nuth de ouderlijke boerderij heeft overgenomen of in de Haanweg een andere boerderij heeft betrokken, die later verbouwd werd. In de eerste jaren van hun huwelijk verloren zij twee van hun nog jonge kinderen; in 1910 een 7-maanden oude zoon en in 1915 andermaal een zoon van 6 weken oud. Zelf is Xaverius Römken ook geen lang leven beschoren geweest. Op 15 februari 1924 overleed hij te Heerlen op 52-jarige leeftijd, zijn vrouw met 8 kinderen achterlatend. Drie maanden nadien, op 28 mei 1924, stierf zijn naar hem genoemd, amper drie maanden oud zoontje. Een jaar later, in 1925, trof het noodlot dit zwaar beproefde gezin andermaal. Zoon Pierre raakte bij werkzaamheden op de boerderij met zijn arm bekneld in de hekselmachine en overleed op 9 april op 14-jarige leeftijd aan zijn bekomen verwondingen in het ziekenhuis. In 1927 besloot de weduwe Römken in overleg met haar nog 6 kinderen de oude, vervallen boerderij, die ze met haar kinderen zou betrekken of waar zij op dat moment misschien op woonde, af te breken en op de fundamenteën met gewelfde kelders te herbouwen.

Het is nog niet duidelijk wie op deze oorspronkelijke boerderij voor het eerst het landbouwbedrijf heeft uitgeoefend, aangezien meerdere Römken(sen) voorheen in de Haanweg gewoond hebben. Blijkens de in 1796 op last van Napoleon gehouden algemene volkstelling woonde o.a. in de Haanweg het landbouwersgezin Math Coonen (45), landbouwer, met zijn vrouw Maria Lochmans (Luchtmans) 60 jaar, hun dochter van 17 en hun zoon van 16 jaar en een 20-jarige zoon uit het eerste huwelijk van de moeder met Pierre Römken. Voorts het koopmansgezin Reiner

Roemkens-Maria Gertrud Errens (Erens), 34 jaar met vier kinderen beneden de 12 jaar.

Van haar drie zonen; Sjef, Harie en Winand, was het Sjef die het boerderijbedrijf na de dood van zijn moeder, de weduwe Römken-Collaris voortzette. In 1936 trad hij in het huwelijk met Trautje Silvertand, dochter van wethouder L. Silvertand van Nieuwenhagen. Al in de jaren dat beiden nog in de Gatestraat woonden, naast de woning van haar vader, in het pand waar later notaris J.P.H. Houx zijn kantoor vestigde, hielp Sjef ('t Sjeffe in de volksmond) al thuis mee op de boerderij. Toen na het overlijden van zijn moeder de boerderij leeg kwam te staan, nam het gezin Römken (* 26.02.1907-overl.29.12-1985)-Silvertand (*29.02.1908-overl.07.08.1980) hierin haar intrek. In 1966 heeft de boerderij aan de Haanweg plaats moeten maken voor de aanleg van het viaduct onder de autoweg in aanleg, Brunssum-Kerkrade, waardoor het echtpaar gedwongen werd te verhuizen. Zij vestigden zich in de vrijgekomen burgemeesterswoning in de Grensstraat Ubach over Worms. In het witte huisje ernaast moet Martinus Houtman (*1864) (d'r Hootmans Tien in de volksmond) met zijn vrouw Maria Theresia Smeets ('t Trees) hebben gewoond. Van d'r Hootmans Tien is bekend dat hij een gevreesd en gerespecteerd schutter was van schutterij Koningin Wilhelmina van Nieuwenhagen. Meer dan eens is het hem gelukt om de "vogel" naar beneden te halen. In 1916 presteerde hij het om in een felle concurrentiestrijd voor de schutterij de titel van keizer in de wacht te slepen. De schutterij, heel Nieuwenhagen, stond er toen bol van. Duitsland had in die tijd (nog) zijn keizer (Wilhelm II). Maar Nieuwenhagen had in "d'r Hootmans Tien" zijn keizer en dat was best wel iets om trots op te mogen zijn. 't Zou gek zijn als het niet zo was, maar d'r Tien lustte op zijn tijd ook wel eens een borreltje, zeer tot ongenoegen van zijn vrouw, die hem dit soms op luidruchtige, niet mis te verstane wijze verbood. Zijn vrouw Trees had het thuis duidelijk voor het zeggen. Iedereen wist dat zij, verborgen onder haar rokken, hangend aan een ketting, haar grote knijpbeurs droeg. Wie geld moest hebben, kon niet om haar heen. Niemand die haar ooit heeft overvallen. Zij leefden er lang en gelukkig, want zij mochten er hun gouden en zelfs het diamanten huwelijksfeest vieren. Een zeldzaamheid in die tijd.

Wie er na hun huwelijk ook enige tijd moet hebben gewoond was Caspar Eschweiler, die met Maria Erkens was getrouwd. Maria was een dochter van het echtpaar Hubert August Erkens-Heerings, dat het laatste huis van de Haanweg (d'r Erkens a g'n Ing) bewoonde. Na hun verhuizing naar de

bovenwoning van de weduwe Samson, Schanserweg 1, werden zij aldaar afgelost door Paul Erkens, een broer van Maria, met zijn bruid, die met haar familienaam Zafarin heette. Een aanwijzing dat wie eenmaal in de Haanweg het levenslicht aanschouwde er met moeite wegging en uiteindelijk weer zou terugkeren om.....er begraven te worden.

Op huisnummer 7 woonde de familie Pruis, die later verhuisde naar de voormalige boerderij van het aanzienlijke landbouwersgeslacht Jean Jongen-Loupen, later van de familie W Baur-Zengen en van de familie P Spierts-Lenoen, op de hoek van Schanserweg/Haanweg. In het gezin Pruis stierf na de oorlog (14.12.1948) op 27-jarige leeftijd zoon Roelof. Na het vertrek van de familie Pruis naar Vaals heeft het taxibedrijf Heldens er zich gevestigd. In de witte boerderij met groene poort ernaast op nummer 9 woonde het gezin Johan Hanzen met zijn vrouw Maria Sieben met niet minder dan 12 kinderen, 7 jongens en 5 meisjes. Al deze eenvoudige optrekjes moesten in de jaren zestig het veld ruimen voor de aanleg van de autoweg Brunssum-Kerkrade.

Het huidige pand Haanweg 11, het eerste huis achter het viaduct, thans bewoond door Wiel Haan met zijn gezin, werd gebouwd door Harie ('t Harieke) Pelzer, die er aanvankelijk met zijn vrouw Josephina Maas ('t Fiena) in ging wonen. Het echtpaar H. Pelzer-Maas in de Haanweg was dubbel familie met het echtpaar H. Maas-Pelzer, de slagerij op de Hereweg. Naderhand bouwde Harie Pelzer ernaast een nieuwe woning (huisnummer 13), die hij met zijn vrouw betrok en waar nu het gezin van J den Teuling is gehuisvest. In het vroegere oude boerderijtje Pelzer, Haanweg 11, hebben nadien meerder families gewoond o.a. Mulders, Kosir, Thomassen, Mevissen, Van Waperen, Hylkema, van Dorst en als laatste het jonge gezin Wim Quaedflieg-van Rhee, dat later aan de overkant een geitenfarm annex woonhuis zou gaan bouwen.

Het echtpaar Pelzer-Maas had een zoon Hub, die priester werd en als pastoor van Bingelrade (1950-1963) aldaar is overleden en die op het kerkhof aan de Haanweg begraven ligt. Van kort voor de oorlog kan ik me herinneren, dat ik als misdienaar in toog en superplie met de "goodsschel" (godslamp) met kaarslicht 's morgens vroeg op koude, stille winterse dag pastoor Simones z.g. door de Haanweg naar de woning van 't Harieke Pelzer begeleidde om er de ziekencommunie te brengen. Passerende mijnwerkers op weg naar hun werk stapten uit eerbied en achting voor Ons Heer van hun fiets, namen hun pet af en knielden neer alvorens hun weg te vervolgen. Met de woorden "Pax huic domini", door mij beantwoord met de van buiten geleerde Latijnse formule "Et omnibus

habitantibus in ea", betrad de pastoor steevast de woning, ging met hem al bellend de trap op om mevrouw Pelzer op haar ziekbed Ons Heer te brengen. Zij stierf in 1939.

De gemoderniseerde versboerderij met woonhuis en opstallen Haanweg 15 van Leo Pennartz met zijn jonge gezin, staan op het grondgebied van zijn grootouders, in vroeger jaren behorend tot de kapitale boerderij van het echtpaar Hendrik Jozef Dautzenberg, geboren te Nieuwenhagen op 15.03.1861, gehuwd met Christina Römken, geboren te Ubach over Worms, 13.05.1864. Hendrik Josef Dautzenberg stierf op 10.06.1942.

Dochter Maria van dit echtpaar trouwde met Leo Pennartz uit het Duitse Teveren. Zij betrokken het te bouwen nieuwe woonhuis Haanweg 15. Het echtpaar L. Pennartz-Dautzenberg had drie zonen Arnold, Sjef en Pierre, waarvan Pierre, gehuwd met Agnes Reumkens uit Nieuwenhagen het gemengd bedrijf overnam en in het pand Haanweg 15 ging wonen. Na het vroegtijdig overlijden van Pierre zette zijn vrouw met hulp van haar twee kinderen het bedrijf voort, dat thans in handen is van zoon Leo, die het met zijn jonge vrouw Saskia andermaal aan de eisen des tijds aanpasten. Vermeldenswaard is dat de overgrootmoeder van Leo Pennartz jr. dus Christina Dautzenberg-Römken een zus was van landbouwer Xaverius Römken van de afgebroken boerderij Haanweg 3. Xaverius Römken was op zijn beurt de peetoom van Xaverius Dautzenberg aan de Onderste Hoefvelderweg, waar nu de straat Achter de Heggen gelegen is, de vader van Sjef, Hub en Bruno.

In de vroegere boerderij van Hendrik Josef Dautzenberg-Römken, Haanweg 17, is voordat Sjang Meys deze betrok, de melkhandel gevestigd geweest van zijn broer Mathieu, gehuwd met Netje Janssen uit Nieuwenhagen. In de bovenwoning woonde het echtpaar Zegels-Erkens. Greta was – hoe kan het ook anders – een dochter van de echtelieden August Erkens-Heerings "a g'n Ing". Mathieu Meys nam later in de Nieuwenhagerstraat een moderne zuivelhandel in bedrijf, waarna zijn broer Sjang in de Haanweg het landbouwbedrijf van Hendrik Josef Dautzenberg, die een broer was van zijn grootmoeder, voortzette. Met het overlijden van Sjang Meys op 79 jarige leeftijd is de laatste echte autochtoon van zijn generatie uit het "Sjpaans Kentje" heengegaan. Zijn hele leven lang heeft deze markante landbouwer in deze eeuwenoude, historisch gezien merkwaardige gemeenschap gewoond en gewerkt. Hij zag op 31 maart 1917 in de ouderlijke boerderij van het echtpaar Paul Meys-Cremers, Rötcherweg 4 gemeente Ubach over Worms, waar zijn grootouders naast een klein boerenbedrijf een herberg dreef, het

levenslicht. Hij werkte thuis in het kinderrijke gezin mee op de boerderij en bleef later in de Haanweg tot aan zijn dood verknocht aan "zijn" boerderij en het boerenleven. Het is deze sector in het economisch/maatschappelijk bestel, waarin hij vele ingrijpende veranderingen op zich af heeft zien komen, veranderingen waar hij moeite mee had, waar hij het vaak niet mee eens was en die hem op zijn leeftijd, waarop hij nog keihard in het bedrijf samen met zijn zoon Leon werkte, pijn moet hebben gedaan.

Tot op de dag van vandaag is het oude, gerestaureerde vakwerkhuisje Haanweg 19 familiebezit. In vroeger jaren woonde er de familie Lutgens-Hanssen, waarna zijn neef Arnold Lutgens verkoos om er met zijn vrouw hun leven lang in te gaan wonen. Reeds in 1833 kwam in de Haanweg een familie Lutgens voor. In het jonge gezin Lutgens-Mulders werd op 18 mei 1833 een baby geboren, Wijnand ??? dus Lutgens, dat op dezelfde dag is gestorven. Tegenwoordig is het Jos. Schleipfenbauer die er na het overlijden van zijn grootouders Arnold Lutgens-Willems zijn intrek heeft genomen. Achter zijn sfeervolle, rustieke woning, waar je niet nog een huis zou verwachten, is de bungalow gelegen van zijn ouders Hub. Schleipfenbauer met zijn vrouw Ans Lutgens.

Aan het einde van de Haanweg woonden de echtelieden Hubert August Erkens, geboren 25.11.1877 en overleden 06.03.1963 met zijn vrouw Maria Margaretha Heerings, geboren 30.03.1880 en overleden 12.06.1953 met hun kroost, oftewel in de volksmond, "d'r Erkens a g'n Ing". August was metselaar in dienst van aannemer Johan Beckers en heeft als zodanig meegewerkt aan de bouw van de huidige parochiekerk Maria Hulp der Christenen. (Johan Beckers gold in 1890 als medeoprichter van de fanfare "St. Caecilia".) Het sobere vakwerkhuisje Haanweg 21 wordt na te zijn verbouwd bewoond door het jonge gezin Delahaye. Aan de overkant is de geitenboerderij van het jonge, ondernemende gezin van Wim Quaedflieg-van Rhee gelegen. Een fatale brand legde dit vrij nieuwe, groeiende bedrijf op 3 juli 1999 volledig in de as. Mede dank zij de sterke lotsverbondenheid wist het gedupeerde gezin in korte tijd deze enorme tegenslag weer te boven te komen.

Nu door de ruilverkaveling de buitengebieden ontsloten en beter bereikbaar zijn geworden, is men het gebied "A g'n Ing" steeds meer gaan ontdekken. Recreanten, die van rust, natuur en het landschap willen genieten, kunnen er hun hart ophalen. Leefde je vroeger in de veronderstelling dat de wereld "achter d'r Erkens a g'n Ing" ophield te

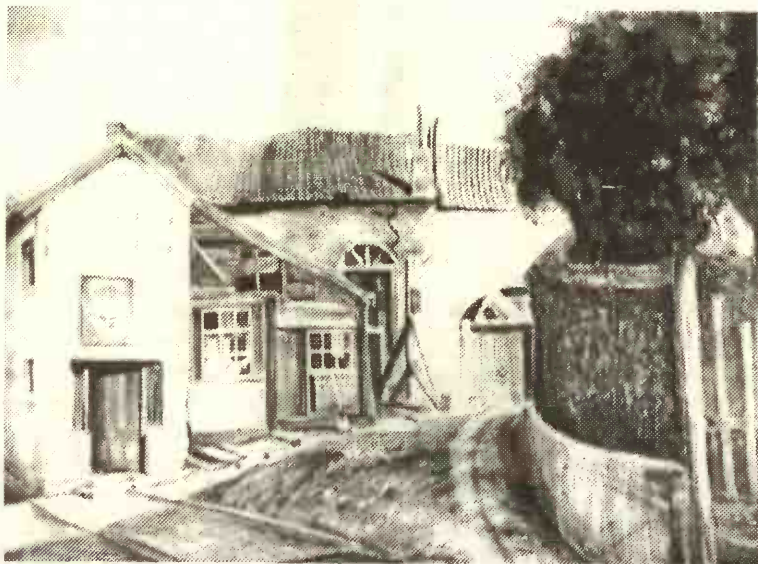
bestaan, door de grandioze vergezichten ligt tegenwoordig in het
Haanveld "de wereld aan je voeten".

(Bijgaande foto's verzorgd door Jaco Simons)

Geraadpleegde bronnen: Nieuwenhagen Toen, Ubach over Worms, van Overworms kwartier tot gemeente Landgraaf. Nieuwenhagen verleden en heden, in muziek en leven...Nieuwenhagen gisteren Archief gemeente Landgraaf en vele anderen

In het "verlengde" van de Haanweg ligt de Hereweg, onderstaand enkele foto's van wandschilderingen in café Belvauer Hereweg getekend door Jan Janssen in 1990

Hereweg uitkomend op 't Bergkske, vroeger was hier o.a. friture van d'r Joep, koperslager (Dohmen?) huisje waar naderhand Jong Nederland nog in gehuisvest is geweest.

Deze foto toont de Hereweg ter hoogte van "t Savelbergs Pietje, fam Schillings, bakker Braun, links stond hier de friture van "t Karlien (Nolensplein) er woonde ook nog een kolenboer (Maas of Pelzer?).

Boven aan de Hereweg ter hoogte van huidige huis Op de Bies, Pand van Haren, café Jongen, van d'r Ende. De mevrouw met de witte schort links is grootmoeder van Hein Haan.

Op di 18 sept zal Hub Schetters een lezing houden over W.O. II, hieronder het eerste deel over de bevrijding van Limburg.

De geschiedenis van het Eerste Bataljon, 117th Infanterie regiment van het 30ste Divisie der Amerikaanse strijdkrachten.

De Curlew History vrij vertaald uit het Engels door Evert Glezer.

Dwars door België en Nederland tot aan de Siegfriedlinie.

Het lange en eindeloze marcheren, te voet alsook gemotoriseerd waren markant voor de maand september. Drie landen, Frankrijk, België en Nederland waren dwarsdoorsneden door het 117th en de bastion van Fort Germany verscheen aan de horizon van het de troepen.

Met de Siegfriedlinie als het nieuwe front in het vooruitzicht kwam er een einde aan de het snelle oprukken hetgeen toeliet om de troepen opnieuw te bevoorraden en verder te trainen in het veroveren van "Pilbox"¹ tactieken". Het regiment verplaatste zich 300 mijlen gedurende de laatste maand en maakte daarbij een 550 tal gevangenen.

Op 1 september, was het regiment reserve gehouden te Mello, Frankrijk. Terwijl de 30ste infanterie divisie snel vooruitschoot door Frankrijk naar België in. Op 4 september reist het 117th 128 mijlen per vrachtwagen om die dag nog zich samen te voegen met de vooruit gestoten colonne. Zij staken over de Somme en de Oise, passeerde de historische Franse steden Cambrai, Valenciennes en St. Amand en kwamen België binnen via de stad Tournai. De troepen bivakkeerde vlak bij het slagvelden van het beroemde Waterloo ten zuidwesten van Brussel, België. De volgende dag vertrok men gemotoriseerd 90 mijlen verder naar een locatie achter de Second Armored Division waar het regiment zich samenvoegde bij een verzamelde punt dicht bij Ceroux-Moustie. Door een tekort aan benzine liep de operatie nu vertraging op.

Op 8 september ging het te voet verder. De eerste dag werd er een afstand afgelegd van 27 mijlen. De tweede dag 22 mijlen en de derde 15. Men

¹ Bunkers

verzamelde zich weer in een ontmoetingsplaats dicht bij St. Simoen, België met in het vooruitzicht het roemruchte fort Eben-Emael. Drie dagen later had men een reconstructie gemaakt van de verdedigingslinie van de rivier Meuse. Twee compagnieën van het derde bataljon waren toegevoegd aan het 113th Cavalry group. Deze "Task Force" onder leiding van Maj. William T. Phillips verplaatste zich naar Luik. Door een aanval op de oostzijde van de rivier vormde men een bruggenhoofd over het Albert kanaal en de Maas in de omgeving van Visé. Een derde compagnie van het 117th assisteerde in het versterken van het bruggenhoofd en trachtte te voorkomen dat de vijand alsnog de aanval open zou op de twee compagnieën van het derde bataljon bij de reviermonding.

Op 12 september stak het Albert kanaal Maas over ter hoogte van Hermalle Sous en bewoog zich in Noordelijke richting naar Visé. Die zelfde dag nog. Omstreeks elf uur stak de A Compagnie van het 117th de grens over in het plaatsje St. Gertruid. Zij waren de eerste geallieerde troepen die de Nederlandse grens passeerde.

Tijdens de grens passage trad een fel verzet op van de Duitse bezetter. Er werd geschoten met alle wat maar ter beschikking was, geweren, machine pistolen, zware artillerie en afweergeschut werd ingezet om de geallieerde soldaten te beschieten.

De beschietingen van deze dag zorgden voor een vertraging in de gestelde doelen van de legerleiding. Om toch nog het tijdschema aan te kunnen houden was het noodzakelijk een open veld te doorkruisen met een door prikkeldraad omringd obstakel te passeren. TSgt. Abbie Reviere nam een sprint en rende tot aan het prikkeldraad en knipte een gat door de omheining. Alhoewel er een hevig vuurgevecht plaatsvond werden de overige soldaten zo geïnspireerd door Sgt. Reviere's actie dat met snel tot aanval overging. Overrompeld door de aanval vluchtte de vijand en konden men het obstakel overmeesteren.

Alle troepen boekte vooruitgang die dag en toen de nacht inviel streek het regiment neer ter hoogte van Eckelrade, Nederland.

Gedurende de gevechten was Lt. Elwood G. Daddow van de B Compagnie erin geslaagd een vijandelijke strategische kaart te bemachtigen van een stafofficier van een Duitse Divisie commandant. De kaart en toebehorende papieren gaf inzicht in gedetailleerde informatie over de Duitse troepen aanwezigheid binnen de omgeving. Men sprak hier over een vermoedelijke terugtocht tot aan de Siegfriedlinie en haar verdediging. Men was ervan overtuigd dat de kaart en de overige

documentatie waardevolle informatie verschaffen en een directe tactische waarde had welke van onkenbare waarde had in de situatie waarin men zich bevond.

Nederlands eerste stad werd bevrijd.

De volgende dag zette het regiment haar aanval in Noordelijke richting voort. Het tweede bataljon nam een afkorting richting Maastricht.

Maastricht werd hierdoor de eerste stad bevrijd in Nederland. De meeste weerstand werd ondervonden ten zuiden van Heer aan de buitenrand van Maastricht. De E Compagnie raakte hier in een hevig gevecht met een groep Duitsers. Toen men erin slaagde de weerstand te breken trokken de Duitse soldaten zich snel terug. Capt. Harold F. Hoppe, commandant van de E Compagnie sprong boven op een tank en beval zijn mannen hem te volgen. Men nam 90 Duitse soldaten gevangen.

Het eerste en derde bataljon trok oostwaarts in de omgeving van Cadier en Keer, Nederland. Het tweede bataljon stak in kleine bootjes de Maas over trok nu naar het westelijke gedeelte van Maastricht. hier werden wegversperringen opgericht om te voorkomen dat de vijand een tegenaanval kon inzetten. Een ongekend aantal Duitse soldaten werden gevangen genomen.

Terwijl het Tweede Bataljon bezig was zich om het strategisch kunststuk te voltooien, stelde het Eerste en Derde Bataljon alle toegangswegen ten Oosten van Maastricht veilig. Hierdoor werden de vijandelijke troepen in het nauw gedreven en sneed men de laatste vluchtweg af.

Zoals gewoonlijk was er grote belangstelling door de plaatselijke bevolking en was men gelukkig Amerikaanse soldaten te ontmoeten.

Tijdens een van deze begroetingen sloeg een granaat in en werd een klein meisje zwaar gewond.

Op 15 september kwam enige rust in de snelle opmars van het Eerste bataljon. Cadier en Keer bleek een prachtig klein plaatse waar de Amerikaanse GI's hun verdiende rust kregen en natuurlijk contact zocht met de plaatselijke bevolking.

De vijandelijke weerstand was gebroken en het Regiment werd in Divisie reserve geplaatst.

Het bataljon verplaatste zich op 16 september een aantal mijlen oostwaarts op de verbindingsweg van Maastricht naar Aken richting Margraten en liepen marcheerden van hieruit naar Scheulder. Hier arriveerde men die dag omstreeks 17.00 uur.

De volgende rustplaats zou Ubachsberg worden.

Op 18 september lanceerde het 117th de aanval naar Noordoostelijke richting. Om 14.00 verplaatste het Eerste bataljon zich naar de Duitse grens. Laat die zelfde middag arriveerde men in de omliggende wijken van Heerlen. Het was een leuke kleine industriële stad. Weer werd men begroet op traditionele wijze. De bevolking gekleed in hun zondagse kledij versiert met oranje serpentines of corsages. De legerstaf had gewaarschuwd voor de pro Duitse houding in het grensgebied. Uit de begroeting van de Amerikaanse GI's kon men opmaken dat de bevolking net zo blij was als de Franse of Belgische tijdens de bevrijding.

GI's marcheren richting Duitse grens.

Door velden en bossen trok men nu richting Nieuwenhagen.

Men marcheerde nu hoofdzakelijk s' nachts en kwam ten posten van Waubach lichtelijk verdwaald door de duisternis. De compagnieën namen een sterke verdedigende en afwachende houding aan.

De enorme ochtendmist dwong het bataljon zich te verschansen. De Waubachse bevolking gaf inlichtingen omtrent Duitse stellingen en wezen de Amerikanen erop dat enkele minuten geleden "Jerreis" in de buurt gesignaleerd waren. Het eerste peloton van de A Compagnie onder leiding van Lt. Lenords Fisher Jr. werd bevolen poolshoogte te nemen over de gehele frontlinie. Men was nog niet goed en wel het open veld overgestoken of zwaar vuurgevecht dwong hen zich in te graven.

In de loop van de ochtend werd het peloton opnieuw onder vuur genomen door een 155 mm geschut dat geplaatst was dicht bij de steenkolenberg in het Duitse plaatsje Ubach.

Bij het naderen van Duits grondgebied werd het verzet van de Duitse troepen heviger. Verschillende tegen aanvallen werden afgeweerd. Op 19 september, om twee uur, passeerde de K Compagnie van het 117th de grens naar Duitsland. De Siegfriedlinie was nu met het blote oog zichtbaar. Opnieuw werden de troepen gedwongen hun uiterste te geven. Op 20 september werd de aanval op de Siegfriedlinie een feit en kwam de oorlog op Duits grondgebied.

Vervolg: De slag om scherpenseel.

Stamreeks Erens

Generatie 1

1..... Erens, Dominicus Joseph, m; *20.04.1943 Ubach over Worms

Generatie 2

2..... Erens, Pieter Joseph, m, Mijnwerker; *15.12.1918
Nieuwenhagen; +14.12.1991 Kerkrade

huw.data:wet.huw.10.07.1942 Ubach over Worms

3..... Wiertz, Maria Barbara, f; *27.03.1921 Kerkrade

Generatie 3

4..... Erens, Dominicus Joseph, m, Arbeider;
*03.08.1871 Nieuwenhagen; ~03.08.1871

Nieuwenhagen; +07.11.1957 Nieuwenhagen;

huw.data:wet.huw.17.01.1902 Nieuwenhagen

5..... Haan, Maria, f; *13.04.1881 Nieuwenhagen; +08.03.1951
Nieuwenhagen; pNieuwenhagerheide

Generatie 4

8..... Erens, Wolterus (Johan) Henricus, m; *27.11.1810
Nieuwenhagen; +16.03.1881 Schaesberg

huw.data:kerk.huw.18.07.1854 Dahlen(D)

kerk.getuigen: Wirtz, Guilelmus, Dahlen; Erens, Henricus,
Nieuwenhagen

9..... Remler, Maria Gertruid, f; *1827 ; +18.07.1882 Schaesberg

Generatie 5

16..... Erens, Joannes, m; ~14.09.1768 Heerlen
huw.data:kerk.huw.09.10.1796 Heerlen
17..... Frijns, Anna Catharina, f

Generatie 6

32..... Erens, Nicolaas, m; ~24.04.1735 Eygelshoven; +06.10.1814
Nieuwenhagen
huw.data:kerk.huw.05.06.1763 Heerlen
33..... Heyden van der, Anna Maria Gertrud, f;
+11.06.1809 Nieuwenhagen

Generatie 7

64..... Erens, Leonard, m, Bokkerijder; +06.06.1743 Herzogenrath(D)
huw.data:kerk.huw.20.10.1726 Eygelshoven
65..... Einerhand mit der, Anna, f; ~24.12.1697
Merkstein(D); +20.07.1736 Eygelshoven

Generatie 8

128..... Erens, Renerus, m
129..... N.N., , f

Gezocht: Ouderwetse blauwe katoenen of linnen overal met knoopsluiting.

Hub Schetters tel 045 5353283

Auw (vastelaoves)-gebroeke

D'r Foekepot (rommelspot)

D'r foekepot ee gans auwt primitief instroement geneumd nao 't geluud wat 'tgoof, nähnlich foeke...foeke. 't Doog hiej in 't zuide hauptsächlig deenst mit vastelaovend en Sintemeerte (d'r elfde van d'r elfde). 't Is ee wweedversjpreid instroement, zoegaar boete Europa. De mieste luuj i de dörper sjlachte vräöger zelve, 't waor normaal, dat hoes aa hoes ee verke woert gemast en gesjlach. Zoe rondj eind november waore de zoegenaamde hoes-sjlachtinge. Zoe rondj Sint Catherina, 25 november, begos me te sjlachte. Hiej aa herinnert 't auwt Limburgs gezagde: "Sint Katrieng daed 't verke pieng". Gans vreuger ging 't gewuun zoe, miej of wieniger zjwart, naoderhandj waor ee sjlach-briefke nudig en kaom d'r hoessjlevhter en woert dem zien handjele durch de kinger op de voet gevolgd. Besjtumde organe woeronger de blaos woerte durch dae sjlechter es waerdloes oppenzie gelag. Dae blaos waor ee gewolt object vuer de jeug. Dae woert mit water reing-gemakt, mit 'ne fietsepomp, vräöger ouch mit d'r mondj, opgeblaoze en da aa d'r zöldering gedruugd naeve 't sjpek en de sjinke. Taege vastelaovend woert hae aafgehaold. De blaos woert opgesjneje en in 'n naate loemel gelag, zoedat hae waer soepel woert. Da woert in 't midde ee snitje gemak, 'n zeembus of 'ne kölse pot genomme, gedaeltelik gevuld mit water, dae blaos hiejuever haergesjpanne mit ee kaord, durch 't loak ee reetje of ee sjtekske gessjtaoke en da laote druuge. Durch 't druuge kaom 't vel truuk op sjpanning. Wen me noe d'r doem en d'r wiesvinger naatmakte mitb get sjpie en da uever 't stekske wreef, hoert me ee monotoon geluud foeke, foeke. Durch dat me vesjillende pöt en busse gebroekte klont 't toch get wieniger monotoon. Mit vastelaovend en Sinte Meerte trok de dörpsjeugd da baedelend langsij ghen duur. De kinger streuipde zich get auw kleijer aa va de auw luuj, miestal vööl te groet mit inne auwe hood (vastelaoveskleijer kos me zich neet permitere) en trokke en masse duur nao duur en zonge onger ritmiese

begeleiding va de foekepöt. Baedelend vuer sipek en eier (later ouch vuer 'ne cent). 't Verworve sipek woert vräöger op inne gesjilde aa' gepunte tak gerege en daonao op ein of anger boerehaof same mit de eier es fiesmaol durch de kinger opgegeate.

Dit waor i vräöger tied de vastelaovend vuer de kinger. Ze koste 'ns good aete. Daovuer werpt huuj d'r prins nog ummer nonnevotte, appelsiene en babbele oet, om de erm kleen kinger ins extra te verwinne.

Bekinde leedjes die me bie d' gebroek zong zint:

Vier zint heij mit d'r foekepot
Gaef os ee sjtök va de verkesvot
Laot os neet zoe lang hiej sjtaon
Vier motte nog vööl wiejer gaon.

Later kaom 't volgende leedje mie in sjwoeng:

't is jao vastelao-vend
Troederie de ralala
't is jao vastelao-vend
Troederie de ra
En wen 't vastelaovend is
Sjpringt d'r duuvel oet de kis
En 't is jao vastelao-vend
Troederie de ra.

En mit Sinte Merte zong me 't volgende leedje:

Sint Meerte, Sint Meerte, Gaef mich inne nuuje hood
Dae auwe is vbersjliete, pap maag 't neet wiete
Gaef mich get cente vlot, da trik ich wiejer mit d'r foekepot.

Och bekind:

Foekepotterie, foekepotterire
Gaef mich get aete (cente)
Da gaon ich verbie
Ich höb gein geld om broed te koupe
Daovuer mot ich mit d'r foekepot loupe
Fokkepotterie, foekepotterie
Gaef mich get aete da gaon ich verbie.

Daag woebiej d'r foekepot gebroekt woert, waore en zint Sinte Meerte, Onnuuzele kinger, (ter herinnering aa de kingermoord i Jeruzalem durch kuening Herodes dont kinger zich de kleijer va groete luuj aa "zoegenaamd om gesjpaard te blieve"), dit waerd vueral i Noord Limburg nog gevierd, Driekueninge (es aafsjeleeting va de kris-tied, begin va d'r vastelaovestied, of wie in Holland, mit nme de Waddeeilande, 't midwinterfies te viere en natuurlik mit vastelaovend woe me aafsjeid numt va de winter en mit daag va uevervlood geneet es vuerbereiding op de vastetied.

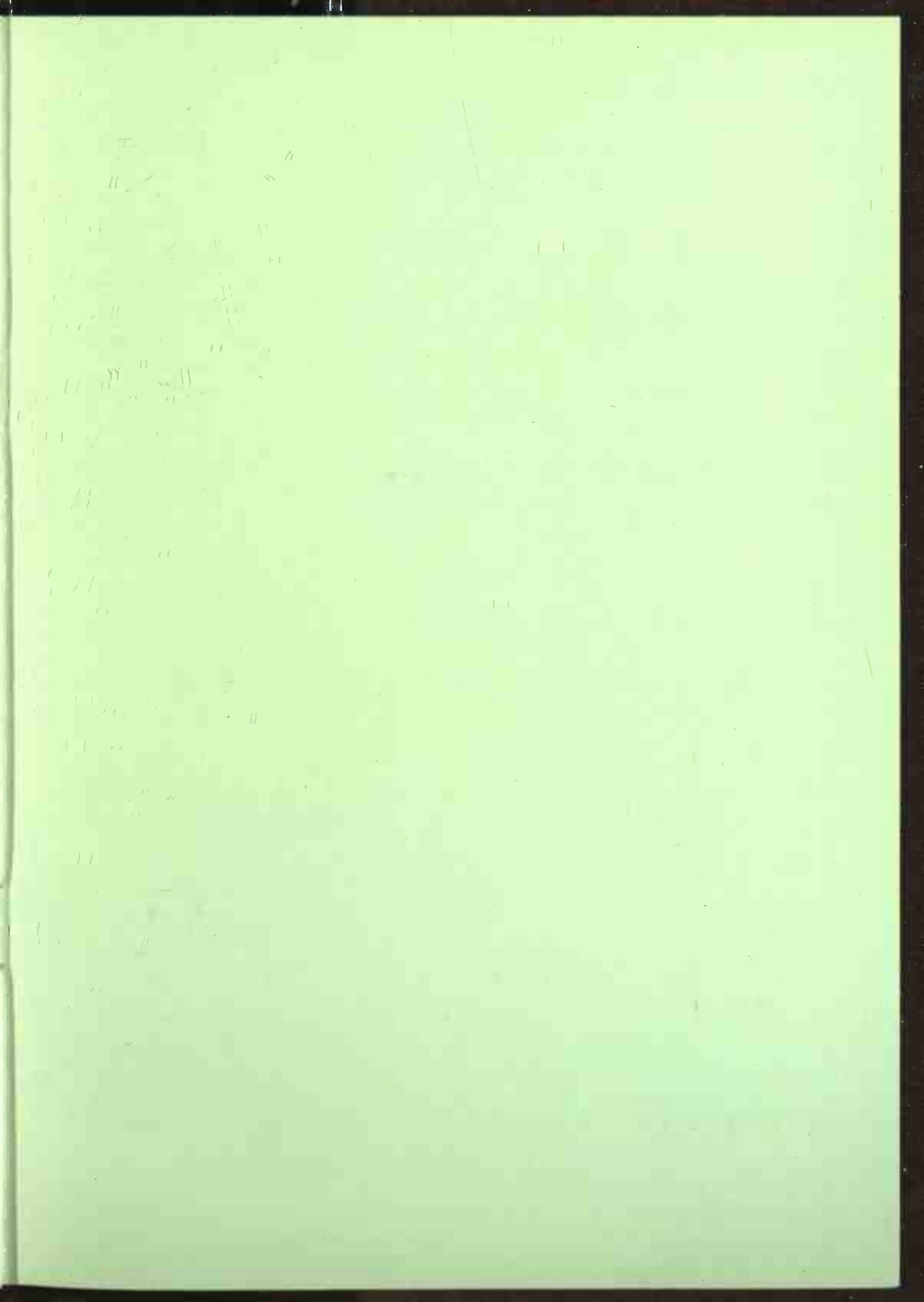
Durch versjtedelikking, de verangerde tiede (wae mast taegeswuerdig nog ee verke?) en de vööl hoegere laeves-sjtandaard is dit auwt Limburgs gebroek jaomergenog wiet aafgesjaf.

Wiel Sijstermans

Activiteiten:

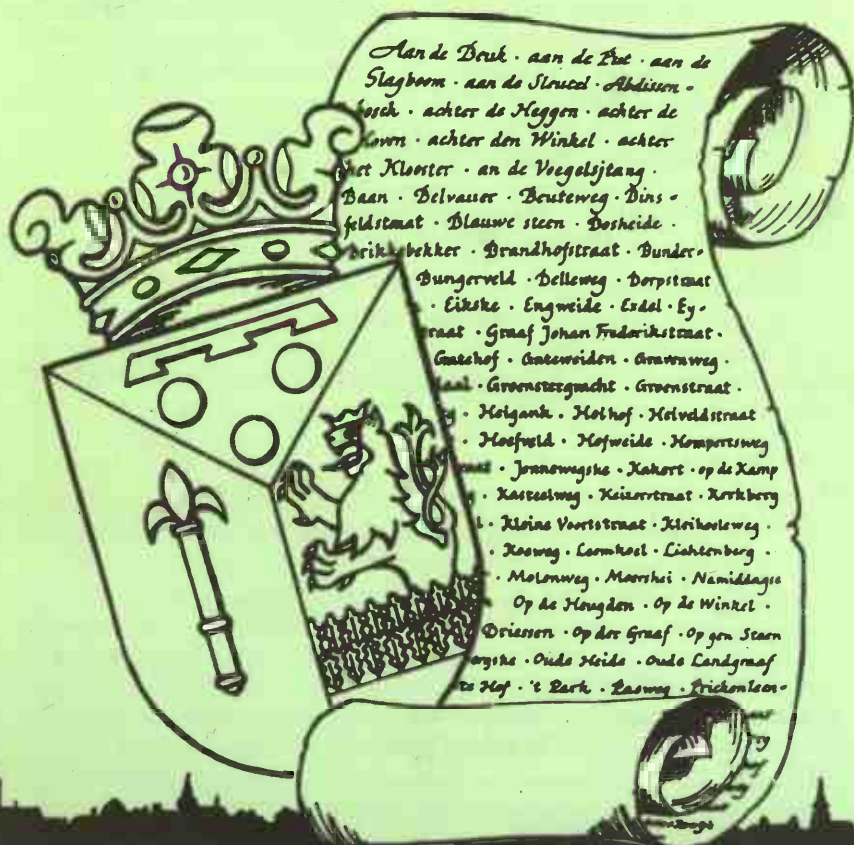
18 sept. :	<i>Lezing over wereldoorlog II door
dhr Schetters.</i>
22 en 23 sept :	<i>Heemkundemarkt op Rolduc.</i>
18oct. :	<i>Dia presentatie door dhr Jung;
Kerstmis in Limburg</i>
9 nov. :	<i>Verenigingsavond met buffet en
drank tevens presentatie
Jaarboek 2001 met als onderwerp:
Geloven in Landgraaf. Dit jaarboek
zal de kerk en het geloof in het
Landgraafse onder de loep nemen.
(kosten f20,00 p.p.)</i>
13 dec:	<i>Platkloeb: Der Geboare verteller
onderwerp: Watste oppen sjoël
kanks mitmake</i>

Zie verder het losse intekenvell!

O C G L

Bulletin

Contactorgaan van de Heemkundevereniging
 Oudheidkundig en Cultuurhistorisch Genootschap Landgraaf

DAGELIJKS BESTUUR

Voorzitter	J.Schiffelers, Lokert 9, 5519 NB Heeze, 040-2262936
Secretaris	J.L.Godschalk, Stegelenstr 12, 6438 JN Oirsbeek, 046-4421937
Penningm.	M.J.Offermans Schoolstr. 88 6374 GZ Landgraaf, 045-5314079

ALGEMEEN BESTUUR

Bulletin/Jaarboek	H.A.Mulders, Hoefveld 18, 6373 XG Landgraaf, 045-5322876
Archief/werkpl.	S.H.P.Moonen, Oude Landgr.62, 6373 BB Landgr 045-5319114
Plateloep	A.J.H.Heinen Schoolstr. 86 6374 GZ Landgraaf, 045-5312230
Geneal/Waubach	H.Dortants, Eijgelsh.weg 25, 6374 KB Landgraaf, 045-5315315
Onderh./beheer	W.Ploemen, Broekhuizenstr.55, 6374 LJ Landgr. 045-5320255
Culturele raad	J.J.H.Rietveld,Clausstr.22,6373 JR Landgraaf, 045-5311415

BESTUURSADRES

Stegelenstraat 12, 6438 JN Oirsbeek, 046-5315803

REDACTIEADRES BULLETIN EN JAARBOEK

Hoefveld 18, 6373 XG Landgraaf, 045-5322876

CONTRIBUTIE O.C.G.L.

Individuele leden	fl. 35,25 (16 euro) per jaar
Gezinslidmaatschap	fl. 41,87 (19 euro) per jaar
Jeuglidmaatschap	fl. 11,02 (5 euro) per jaar pas studiezaal inbegrepen
Toegangspasje werkpl.	fl. 20,- (9 euro) per jaar

BANKRELATIE

Rabobank Landgraaf rek.nr 136314937 t.n.v. O.C.G.L. Landgraaf
Postgiro 4776225 t.n.v. O.C.G.L. Landgraaf

VERENIGINGSGEBOUW

Kloosterstraat 19, 6374 EN Landgraaf 045-5322820 (tijdens studiezaal)
E-mail-adres: OCGL @ het net.nl

VASTE OPENINGSTIJDEN STUDIEZAAL

Woensdag en zaterdag 13.00-17.00 uur
Na kennismakingsbezoek toegangspasje verplicht

Het Bulletin verschijnt 4 x per jaar.

Losse nummers fl. 2,50 excl. portokosten

Van de voorzitter,

Nog maar een paar weken en het jaar 2001 zit er weer op. Het bestuur is ondertussen druk bezig met het voorbereiden van de activiteiten voor het jaar 2002. Ook de afgelopen periode kende de nodige drukte. We kijken nog even terug.

Eind september werd de Heemkundemarkt Parkstad in Rolduc gehouden. Wij hebben ons daar met name met genealogie bezig gehouden. Maar leden van onze vereniging waren ook op andere punten actief. Onder aanvoering van Hub Dortants heeft een team van onze vereniging veel werk verzet om zich in Rolduc zo goed mogelijk te kunnen presenteren. Dat is zonder meer gelukt. Helaas vielen het aantal bezoekers op de zaterdag tegen. De zondag maakte echter veel goed. De dagen in Kerkrade hebben zeker bijgedragen tot een vergroting van de naamsbekendheid van onze vereniging in de regio en daarnaast hebben zich naar aanleiding van deze activiteit ook nieuwe leden aangemeld.

Ons lid, de heer Schetters, hield een interessante lezing over de Tweede Wereldoorlog. De avond kende een bijzonder groot aantal bezoekers. Er moest gewoekerd worden met de ruimte en we hadden zelfs onvoldoende kopjes om iedereen van koffie te voorzien.

Veel aandacht gaat op dit moment uit naar de gesprekken met de gemeente en andere organisaties over het bouwen van een multifunctioneel centrum aan de Voegelsjtang in Nieuwenhagen. Naast de vergaderingen van de stuurgroep is ook enkele keren overleg geweest in ons huidig gebouw om een goed beeld te krijgen van de ruimte die wij nodig hebben. Volgens de planning zal de gemeenteraad omstreeks februari 2002 een beslissing nemen. Wanneer besloten wordt tot het bouwen, zal het nieuwe gebouw rond augustus 2003 klaar moeten zijn. Voor een aantal leden van het bestuur zal dat dan in de komende jaren in elk geval veel extra tijd gaan vragen. Wij zullen jullie via het Bulletin in elk geval op de hoogte houden van de ontwikkelingen.

Helaas heeft Lambert Godschalk ons medegedeeld in 2002 te gaan stoppen als secretaris. Wij vinden dat bijzonder jammer en komen daar op een later tijdstip in elk geval nog op terug. Dit betekent dat wij op zoek zijn naar een nieuwe secretaris om het werk van Lambert over te nemen.

De heer Jung heeft ons tijdens een lezing aan de hand van dia's een beeld gegeven van kerststallen en activiteiten rond kerstmis in Limburg en het aangrenzende grensgebied van Duitsland en België.

Het redactieteam van het jaarboek heeft er hard aan getrokken om het boek 2001 op tijd klaar te hebben. Het eindresultaat is een interessant boek **"Kerken en gelovigen in Landgraaf"** van 346 pagina's tekst en ruim 90 foto's. Tijdens de verenigingsavond zijn de eerste boeken uitgereikt en is gestart met de verkoop. Mijn complimenten hiervoor.

Uitreiking eerste jaarboek aan burgemeester Janssen.

Een bijzondere vermelding waard is de **Koninklijke Onderscheiding** die op 9 november 2001 aan Albert Verreck door de burgemeester werd uitgereikt. Albert werd benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje Nassau. Ik wens Albert en Ans ook op deze wijze namens de hele vereniging nogmaals van harte proficiat met deze welverdiende onderscheiding.

Albert Verreck ontvangt de Koninklijke onderscheiding.

De verenigingsavond was ook dit jaar weer een groot succes. Er waren een recordaantal deelnemers en met 72 mensen zat het Klooster goed vol. We zaten daarmee ook ongeveer aan ons maximum. Onder het genot van een hapje en een drankje was het een leuke avond. Wiel Sijstermans verhoogde de gezelligheid nog met enkele prachtige voordrachten.

Op 24 november hebben wij als vereniging op verzoek van de gemeente een bijdrage geleverd bij de activiteiten rond de onthulling van een kunstwerk ter ere van Frans Erens.

De lange winteravonden in december hebben Kerstmis en Nieuwjaar als hoogtepunt. We kijken terug, kijken vooruit en staan stil bij de Kerstboodschap; "Vrede op aarde". Op veel dingen hebben we zelf geen directe invloed omdat de beslissingen over onze hoofden heen worden genomen. Ik wil mij daarom beperken tot onze heemkundevereniging. Binnen de vereniging kennen we een goede en soepele samenwerking. De sfeer tijdens de openstellingstijden van de studieruimte is goed evenals de samenwerking in bestuur en werkgroepen. Misschien vragen jullie je nu af wat er dan nog beter kan. Op de eerste plaats moeten we samen goed houden, wat goed is. Kijk eens naar de collega's onderzoekers die misschien met een thema of familie bezig zijn, waar je zelf ook aan werkt. Kijk of je elkaar verder kunt helpen door kennis over te dragen of iemand verder te helpen wanneer hij vastzit. Dat betekent niet, dat je een compleet onderzoek aan iemand moet geven want daar leert hij of zij niets van. Maar je kunt wel gegevens uitwisselen en samen voorkomen dat gegevens verloren gaan. Binnen de vereniging moeten nog een aantal projecten worden opgepakt. Kijk eens of je misschien wat tijd kunt vrijmaken om samen met anderen aan een project mee te werken. Vele handen maken licht werk.

Graag wens ik iedereen, namens het bestuur hele fijne Kerstdagen, een goede jaarwisseling en een gelukkig, maar vooral gezond Nieuwjaar.

Jo Schiffelers

In dit bulletin een rectificatie over het artikel van de geschiedenis van het Eerste Bataljon, 117th Infanterie regiment van de 30^e Divisie der Amerikaanse Strijdkrachten.

Bij de foto onderaan op blz. 51 van het vorige bulletin is een reactie ontvangen met betrekking tot de aldaar vermelde namen, volgens Sjef en Ivonne Erens - Van Haaren dient e.e.a. als volgt te luiden:

Jongen met hond op de voorgrond is de vader van Ivonne Erens - Van Haaren, Sjang van Haaren toen 10 jaar oud.

Meisje met witte schort is Anna Ratajczyk Van Overmeeren. Oud vrouwtje bij huis is bet-overgrootmoeder van Hein Haan. Jongen met fiets is Sjang Triebels. Huis in het midden is boerderij Melchers, later Möllering. Links café Schillings Miena. Vrouw in deur café Triebels is de dienstbode. De foto is uit 1905. Het pand Van Haaren lag vroeger tegenover huidige Residentie Eeklo.

Bedankt Sjef en Ivonne voor deze juiste informatie.

De Nieuwenhaagse familie Hanssen, een aanvulling

In het jaarboek 2001 met als onderwerp "Kerken en Gelovigen in Landgraaf" staat op pagina's 145 t/m 158 óók een artikel over de Nieuwenhaagse familie Hanssen. Voordat het jaarboek tijdens de verenigingsavond op vrijdag 9 november j.l. aan o.a. burgemeester Janssen werd aangeboden, vond er om publicitaire redenen in drie afleveringen een voorpublicatie van het artikel in de kerkklok van Nieuwenhagerheide plaats.

Naar aanleiding van deze publicatie kwamen bij de redactie van het jaarboek reeds vóór 9 november enkele reacties c.q. aanvullingen op het stuk binnen, die wij u niet willen onthouden.

Pagina 146 en 150: Ethicus en priester Chris Sporken is wél een neef van oud-gouverneur Sjeng Kremers, maar is in tegenstelling tot de laatste géén afstammeling in de vrouwelijke lijn van de familie Hanssen. De moeder van dr. Sporken is een zus van de vader van dr. Sjeng Kremers.

Daarentegen woont aan de Hereweg Chris Sporken, gehuwd met een dochter van de familie Mosmuller-Reumkens, die aldaar jarenlang een levensmiddelenzaak dreef. Deze Chris Sporken stamt door zijn moeder in

de vrouwelijke lijn wél van de familie Hanssen af én is dus ook een neef van de oud gouverneur Sjeng Kremers.

Pagina 151: Door de bijna indientieke namen verdween bij het redigeren de naam van één van de vier dochters van Johannes Hubertus Hanssen, "de oudere" en Maria Gertruda Sporken uit het artikel. Voor de volledigheid volgen nogmaals de namen van de vier zonen en vier dochters uit voornoemd huwelijk: Johan Arnold, Christiaan Joseph Hubert, Leonard Hubert, Johan Joseph, Maria Catharina Hubertina (e.v. Hahn), Maria Catharina (e.v. Jongen), Anna Maria Hubertina (e.v. Boermans), én Anna Maria Theresia (e.v. Verstappen).

Pagina 152 t/m 155: De inkt van de eerste aflevering in de kerkklok zal nog niet droog zijn geweest toen het mysterie van het wikkkelkindje werd opgelost. Op woensdag 31 oktober j.l. nam Joh Meens uit de Isidoruslaan telefonisch contact op met kerkklok-redacteur Johan Trijbels en kon deze mededelen dat hij na zijn moeder in het bezit is van het zogenaamde wikkkelkindje. De foto op pagina 152 toont de grote kerstgroep mét wikkkelkindje zoals hij laatst in de caféruimte aan de Hoogstraat 72 werd opgesteld. Ná Lei Hanssen, een kleinzoon van het tweede echtpaar Hanssen-Sporken, is de kerststal nu in bezit van zijn oudste zoon Bert. Het wikkkelkindje is zoals reeds gezegd nu eigendom van John Meens, een achterkleinzoon van het voornoemde echtpaar Hanssen-Sporken. Zoals reeds in het jaarboek 2001 vermeld is de kerststal die in 1879 voor het eerst door Johannes Hubertus Hanssen "de jongere" en Anna Maria Sporken werd gebruikt, in het bezit van hun jongste kleindochter, Billa Theunissen-Hanssen. Op de foto op pagina 154 zijn de 6 porseleinen beeldjes (Jozef, Maria, drie koningen en één herder) en het wassen Jezuskindje van de eerste kerststal te zien, zoals ze heden ten dage nog gebruikt worden.

Pagina 156: Van alle negen kinderen van Johannes Hubertus Hanssen en Anna Maria Sporken is het geboortjaar bekend. Slechts bij Johan Gerard Hubert miste men het sterfjaar. Johan Gerard Hubert Hanssen, 25 jaar hoofdleider van G.V. Olympia, stierf in 1956 als laatste van de drie turnende broers, Chris, Jean én Naad Hanssen.

PRETTIGE FEESTDAGEN

Gedrumd

*Ich han mit Krismes van dich gedrumd,
En 't hòw de ganse naach gesnjid.
Ich han van dich gedrumd mit vasteloavend
En gidderinne waar verklijd.
Ich han gedrumd dat poasje en pinkstere nit vool op inne
daag.
Dat han ich nit gedrumd, dat hòw d'r pap mich al gezaag.
Zoeë dreum ich van ót en jonk, van groeët en kling,
Mar smörges wens te wakker weësj sjtees te op dieng ege
bing.*

Sjef Erens

Kerkelijke monumenten in Landgraaf

In de loop der tijd zijn door de kerkgenootschappen tamelijk wat prestigieuze bouwwerken tot stand gekomen, Deels om de godsdienst uitoefening voor de ingevolge der industrialisatie snelgroeiende bevolking in hun kerkelijke activiteiten te steunen. Dit ook in de vorm van onderwijs, jeugdzorg of buiten school of werktijd gecontroleerde verpozing.

Naast kerkgebouwen, patronaat enz. werden eveneens kapellen en wegkruisen, meestal na een parochie retraite als zg. straatmeubilair geplaatst. Dit gaf eveneens de aanleiding tot verfraaiing der begraafplaatsen in de vorm van graf monumenten.

Dat in de loop der tijd diverse bouwwerken niet meer voor het oorspronkelijke doel gebruikt worden heeft zijn oorzaak in de teruglopende religie aandacht en de daaraan verbonden onkosten. Ongeacht de gebruik wijziging zijn naast de bestaande kerken, kruisen en kapellen deze bouwwerken van ongekende waarde in architectuur en historie voor onze gemeenschap. Dientengevolge zijn deze dan ook opgenomen in het Register Beschermde Monumenten artikel 6 van de Monumentenwet 1988.

Hier echter alleen de onder Rijksdienst Monumenten Zorg geregistreerde bouwwerken.

Brugstraat 1	Kerk en Pastorie
Eygelshovenerweg	Wegkapel
Frehenstraat.Ch.	Wegkruis
Groenstraat 70	Wegkruis-hoeve
Heerlenseweg 164	RK Kerk-(Kunstatelier)
Heerlenseweg 143	Patronaat
Heigank 1	RK Kerk-N.hagen
Heigank bij 1	H.Hartbeeld
Hoogstraat 139	RK.Kerk +Pastorie
Kantstraat	Wegkruis
Kerkberg 6	Kerk (theater)
Kerkplein 4	RK Kerk Schaesberg
Kerkstraat 31	RK.Kerk Waubach
Kloosterstraat	(klooster-bibliotheek)
Leenderkapelweg	Kapel-Leenhof
N.hagerheidestraat 55	Kerk (Protestant)
Reeweg	RK.Kerk +Pastorie
Rötscherweg 2	Kerk (Muziekruimte)
Salisianenstraat 56	RK Kerk Lauradorp
Veeweg 54	Nieuw Apostolische kerk

Onder de nog niet geregistreerde bouwwerken zijn nog talrijk dorp verfraaiende bezienswaardigheden. Deze zijn echter nog te jong in aanmaak of dermate gerestaureerd dat ze te veel van het oorspronkelijke verloren hebben.

Omschrijving:

Brugstraat Rimborg

R.K.Kerk H.Drievuldigheid met eigen kerkhof

Mon.no RDMZ. 23855 MIP. 2005581

Bouwjaar ± 1722-'26 Restauratie 1935

Via architect Bonekamp

Neo - Romaanse stijl kerkgebouw in kruisvormig grondplan met een latere voorruimte en toren welke is voorzien van een smeedijzeren kruis op de torenspits. Het metselwerk bestaat uit baksteen in kruisverband met hardstenen dorpels en lateien. Decoratief metselwerk onder de gootlijsten van het in Maasdekking leien zadeldak.

Bijzonderheden zijn een hardstenen wijwatervat, klok in 1732 gegoten door Johan Heinrich Duicelmeyer, en een orgel van de Gebr. Vermeulen ca. 1900 gemaakt met gebruikmaking van ouder pijpwerk. Twee beelden van heiligen op consoles in nissen der voorgevel.

Deze Kerk en Pastorie genieten Rijksbescherming, zijn tevens van belang in het kader der cultuur geschiedenis in het beschermd dorps gezicht van Rimbarg.

Eygelshovenerweg-Groenstr.O Waubach-Groenst. Wegkapel met kruisbeeld.

Mon.no. RDMZ. 23851 MIP. 2005685

Bouwjaar 1925.

Vrijstaande kapel en opgetrokken in Nievelsteiner natuur zandsteen bestaande uit een halve koepel met een smeedijzeren hekwerk. Het vooraanzicht is een rondboog met twee zuilen op de sluitsteen een uitgehouwen kruis. Dit bouwwerk stond vooreerst op een andere plek, maar is herbouwd wegens wijziging van het wegennet kruispunt. Als monument staat het tevens te boek met het kruis en hardhouten corpus uit de 17de eeuw. Het geheel geeft een open aanzien en is van belang vanwege zijn bijzondere vormgeving en cultuur geschiedenis.

Frehenstraat Ch. Waubach-Groenstraat

Kruisbeeld . (wegkruis)

Mon.no. RDMZ. 23871

Wegkruis met houten corpus (kunstwerk). Het kruis heeft eveneens bewerkte balk uiteinden.

Groenstraat-W. 70 Lauradorp

Hoeve met binnenplaats en wegekruis.

Mon.no. RDMZ. 23853

Deze bakstenen hoeve met binnenplaats heeft tevens aan de voorgevel een wegekruis van bijzondere aard voor opname in de monumenten bescherming. Deze beeltenis onderscheidt vooral omdat het hoofd van de aangebrachte houten corpus rust op de linkerschouder en bovenarm. Dit is een zeldzame weergave.

Heerlenseweg Leenhof

RK.Kerk voorheen tot 2000; nu kunst atelier

Mon. no. MIP. 2005738

Bouwjaar 1933 Bouwbureau ON. Mijnen

Deze voormalige RK.Kerk met Neo-Romaanse elementen en gebouwd in 1933 met Roodbruin genuanceerde baksteen in halfsteens verband. Het schip, de toren en de zijkapellen zijn voorzien van zadeldaken, de kruisarmen van schilddaken. De absis van een halve spits, en koorgang en sacristie van een platdak. Aan de zijgevel zijn verjongend en trapsegewijze verspringend in de rondbogen aangebracht. Een Lourdesgrot aan de rechterzijde van de absis.

Het object is van belang als onderdeel van een nog bestaande historische stedenbouwkundige structuur.

Heerlenseweg 143 Leenhof

Patronaat voorheen; nu horeca functie

Mon.no. MIP. 2005737

Bouwjaar ± 1925 als Carmelhof Bouwbureau ON. Mijnen

Dit voormalige patronaat, met een traditionalisme, kubische uitstraling. Twee bouwlagen onder een plat dak in lengte richting met uitgebouwde entree partijen op de gevelhoeken. Het gehele optrek in donker gestucte baksteen in halfsteens verband. Het object is van belang vanwege de oorspronkelijke functie in samenhang met de kerk tegenover, eveneens een monument in gelijke uitvoer.

Heigank Nieuwenhagen

RK. Kerk O.L.V. Hulp der Christenen

Mon.no. RDMZ 23829 MIP.2005652

Bouwjaar 1917 Restauratie 1955

Architect J.H.M.Groeneveld

Bouwstijl: Neo-Romaans

Dit neo-romaans vrijstaand kerkgebouw in kruisvormig grondplan uitgevoerd met baksteen in kruisvormig metselwerk. Westwerk met een klokkentoren en een lagere kleinere toren. Op de viering een smeedijzeren kruis. De vensters veelal per drie gekoppeld. Romaanse zuiltjes in de entreeportieken en tussen de galmgaten van de klokkentoren. Verzonken zadeldaken met leien in Maasdekking. Torens met leien gedekte tentdaken.

De kerk bezit een laat barok altaar afkomstig uit de abdijkerk van Burscheid bij Aken, verder een eveneens uit deze kerk afkomstige deur evenals twee zijaltaren. Te voren bevond zich dit alles in de oude

parochiekerk, welke was gelegen binnen de grenzen van de gemeente Ubach over Worms (Spaans Kentje) Rotscherweg,
Het object is van belang in het kader van de cultuur geschiedenis en zijn specifieke stijl.

Heigank Nieuwenhagen

H.Hartbeeld bij de RK Kerk

Mon.no. RDMZ. 23829 MIP. 2005653

Bouwjaar 1937

H.Hartbeeld bij de zij ingang van de RK.Kerk OL.V. Hulp der Christenen vervaardigd uit natuursteen en staande op een hardstenen sokkel. Hierin de inscriptie vermeld: "KOMT ALLEN TOT MIJ".

Hoogstraat Nieuwenhagerheide

RK.Kerk H.Hart van Jezus en pastorie (kerkhof)

Mon.no. RDMZ 517963 MIP. 2005723

Bouwjaar kerk 1919 pastorie 1920

Architect Joseph Wielders en aannemer Breuls

Deze in hoofdgrondvorm kruisvormige kerk met een toren aan de linkerzijde frontgevel is opgetrokken met Kunrader baksteen metselwerk in kruisverband. Dit is een kerk met een aanzienlijk koepel gewelf in de viering, en spitsbogen gewelven in de kruisarmen, boven priesterkoor en zangkoor. Boven het schip is een kruisgewelf. In het middendeel frontgevel een groot rozetvenster met aan weerszijden ruitvormige plastieken. Verder, stalen vensters met glas in lood, overwegend spitsboogvormig en rond. De dakbedekking als zadeldaken met Hollandse pannen, en de torens met tentdaken met leien.

De pastorie is in gelijke bouwstijl.

Het object is van belang in het kader van cultuur geschiedenis en als speciaal werk van architect Wielders.

Kantstraat Lauradorp

Wegkruis

Mon. no. RDMZ. 23861

Stenenkruis ± 1886

Een wegkruis staande tegen huisgevel van Naamse steen gehouwen met corpus in relief XVII uitvoering met op voetstuk een engel en de spreuk: "NIEMAND EN GAET HIER VORBEI OF TE SEG H.MARIA BIT VOR ONS".

De kruisvorm zelf heeft de zijwaartse balken korter dan de gebruikelijke verhoudingen.

In de cultuur meerdere verhalen omschreven als zijnde ware gebeurtenissen.

Kerkberg Waubach – Groenstraat

RK.Kerk St. Jozef voormalig nu:

“Stichting Theater Landgraaf”

Mon.no. RDMZ. 23863

Bouwjaar ± 1700 – 1706

Het bakstenen schip was als kapel te gebruiken naast de parochiekerk Eygelshoven. Wordt echter later voorzien van een toren (west) met bredere zijvleugels zodat het meer kerkgebouw leek. Het was tot rond 1870 in gebruik als gebedshuis. Nadien kreeg het diverse functies als laatste gemeentelijke opslag plaats. Nu verbouwd tot theater voor diverse doelen en in beheer via een Stichting.

Kerkplein Schaesberg

RK.Kerk HH.Petrus en Paulus met kerkhof

Mon.no. RDMZ. 23832

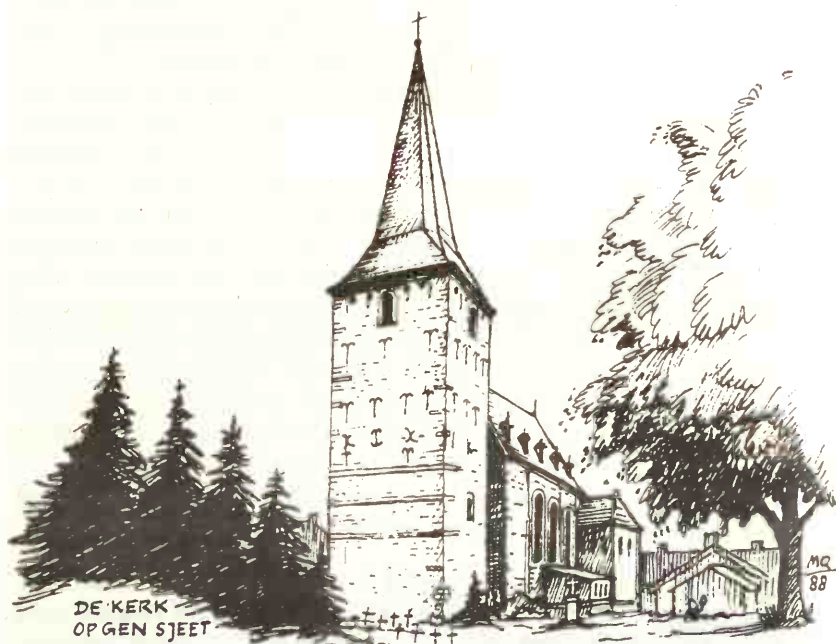
Bouwjaar 1649 tot 1699

Architect verbouwing 1914 Jan Stuyt

Deze RK.Kerk met toren gebouwd in roodbruin metselwerk en in oorsprong ter vervanging der Pancratiuskerk te Heerlen wegens kerkverbod der Staats Nederlandse zeggingschap. Dit was echter slechts van korte duur, zodat Schaesberg nadien in 1700 het gebouw als eigen kerk kon gebruiken. Dit éénbeukig schip met zadeldak werd vermoedelijk als H.Frederik kerk gebruikt. De afbouw met gemetselde gewelven evenals de toren bleef ruim twee eeuwen ongewijzigd met inachtneming van aan gebouwde buitensteunberen als versteviging der binnenbouw. In 1914 onder leiding van Jan Stuyt werd een verbouwing ingezet in de vorm van een nieuwe dwarsbeuk en een nieuw koor. Dit werk nam ruim twee jaar in beslag. In 1916 werd deze uitbreiding vastgelegd in drie gedenksteden terwijl de rondschriften in de sluitstenen van het gewelf welke aangeven onder wiens bewind de kerk en parochie werd gesticht. Van de preekstoel plm.1700 zijn slechts 4 schilderijen en voorstellende de vier evangelisten bewaard. Het doopvont 1700 stamt uit de eerste jaren. Het orgel met aangehangen pedaal ca.1860 en gemaakt door de Gebr.Muller uit Reifferscheid (D) werd in 1961 door de firma Verschuren

gerestaureerd. Bij de uitbreiding werden de kerkraden eveneens vernieuwd en geleverd door de firma Nicolaas uit Roermond. Het hoofdaltaar werd geleverd door de firma Cuypers uit Roermond in 1915. Door graaf Heinrich von Schaesberg werd een kroonluchter uit diens kasteel te Krickenbeck aan de kerk geschonken. Het buitenuurwerk is in 1913 aangebracht door de firma Van Dijk te Nuenen. Verder zijn nu nog twee grafkelders onder de kerk nl. van de Fam Schaesberg en van of voor de pastoors. De voormalige grafsteen van de stichter Frederik Sigismund van Schaesberg (1733) is na een restauratie onder de toren in de kerk aangebracht.

Rond de kerk zijn nog diverse grafstenen uit het verleden als monument geplaatst.

Kerkstraat Waubach- Groenstraat
RK.Kerk St Jozef en Kerkhof
Mon.no. RDMZ. 23865 MIP. 2005755
Bouwjaar 1868

architect van Spaubroek
stijl Neo-Gotisch

Een opvallende kruiskerk met zijbeuken onder platte daken, en de sacristie in het verlengde van het koor. De verwerkte materialen, baksteen, hardsteen en natuursteen in kruisverband metselwerk. De rondboog, roosvensters en spitsboog vensters in natuursteen zijn voorzien van glas in lood. De dakbedekking der zadeldaken en ingesnoerde torenspits bestaat uit leien. De toren is opmerkelijk met verjongende steunberen, roosvensters en spitsboogvormige deurlijst, evenals de rondboogvormige galmgaten. Verder is het kerkhof omgeven door een aanzienlijke kerkhofmuur. Het koor is verder verrijkt met 2 eiken koorbanken van 4 zetels (XVIII) een eiken preekstoel (1845) en een verguld zilveren reliekhouders in kruisvorm (1400) met gewijzigde voet in (1732). Het object is van belang in het kader van de cultuur geschiedenis. Samen met dit gebouw mag men de pastorie en het klooster (meisjesclubgebouw) vermelden als monument in praktisch gelijke bouwstijl.

Leenderkapelweg Leenhof
RK.Leenderkapel
Mon.no. RDMZ. 23836

Bouwjaar rond 1640 Restauratie 1998

Dit bouwwerk is opgetrokken uit Kunradersteen, mergel en baksteen, in de vorm van een vijfhoek ruim 4 bij 5 meter met een gebroken achtermuur. Kleine rondvenstertjes zorgen voor een spaarzame lichtinval. Het juiste bouwjaar is niet bekend maar wordt vermoed rond 1640-'50. Uit de wapenstein der familie Schaesberg-Wachtendonck ziet men verder dat de kapel werd toegewijd aan de H.Maagd Maria van Carmel. De bouwheer was de edelman Johan Frederik van Schaesberg en diens echtgenote waren H.Maria minnende gelovigen.

Nieuwenhagerheidestraat Lauradorp
Protestantse Kerk nu Fysiotherapie-praktijk
Mon.no. MIP. 2005774
Bouwjaar 1930 Restauratie 1971

Deze voormalige Protestantse Kerk is gebouwd in 1930 met donkerbruine baksteen. Een bouwlaag onder het zadeldak in dwarsrichting en de uitbouw.

Aan de voorgevel zijn voorzien van een boogvenster en aan weerszijde geflankeerd door portieken onder platte daken. Het rechterportiek heeft een zijmuur met rond venster. Bruin gesauste bakstenen plint met rollaag. De dakbedekking zijn genuanceerde Hollandse pannen. Daarbij een hoog oplopende schoorsteen

Het object is van belang omdat het een specimen van een bouwtraditie heeft.

Reeweg-Bernadettelaan Abdissenbosch

RK.Kerk H.Bernadette en pastorie

Mon.no. MIP. 2005784

Architect: Ir.F.P.J.Peutz te Heerlen

Bouwjaar 1935

Stijl: Traditionalisme, met neo-romaanse invloeden

Dit RK.Kerkgebouw uit natuursteen, baksteen, en ongeglazuurde rode dorpelsteen gebouwd in kruisverband metselwerk. Het eenvoudig eenbeukig groot schip met een gewelfd zadeldak en aanzienlijke steunberen heeft ronde en rondvormige stalen vensters met glas in lood. Aan de voorzijde van het schip een zwaar gedimensioneerde toren met uurwerk op vierkante plattegrond en voorzien van een sterk ingesnoerde torenspits met kruis. Aan de achterzijde van het schip een eenvoudig absis onder zadeldak met afgeschuinde hoeken. Het geheel is opgetrokken in baksteen op natuurstenen plisit en is voorzien van een hardstenen venster en deurlijst in de bovengevel met ongeglazuurde rode kordonlijsten. De kerk staat na de sacristie in verbinding met de pastorie.

Het object is van belang in het kader van de cultuur geschiedenis en als specimen van het oeuvre van architect Peutz.

Rötscherweg Nieuwenhagen

RK.Kerk voorheen; nu muziekstudio

Mon.no. RDMZ 23872

Bouwjaar 1745 (Spaans kentje) + kerkhof

Deze vroegere RK.Kerk van Nieuwenhagen werd nadien inwendig verbouwd ten behoeve van het jeugdwerk en nu gebruikt als studio. Dit uit baksteen eenbeukig schip opgetrokken in 1745 met klein klokkentorentje op zadeldak. In 1792 naar voren vergroot en voorzien van een voorgevel

met pilasters en fronten, ornamentering uit natuursteen. Dit bouwwerk is van algemeen belang, wegens de oudheidkundige waarde en bovendien uit geschiedkundig oogpunt. Voor de destijds onder Generaliteits verhoudingen levende dorpsgemeenschap Nieuwenhagen fungeerde het gebouw aan de overzijde van de Oostenrijkse vooreerst Spaanse Nederlandse grens als exterritoriaal geplaatste schuil of refugie kerk. Diverse goederen zijn later overgebracht naar de huidige RK.Kerk Maria Hulp der Christenen en staan daar te boek.

Salisianenstraat Lauradorp

RK.Kerk H. Theresia

Mon.no. RDMZ. 521666 MIP.2005769

Architect: Ir.Beersma Laura & Ver.

Bouwjaar: 1933

Stijl: Traditionalisme, met neogotische elementen

Dit RK Kerkgebouw H.Theresia doet als ontwerp sterk denken aan een eenvoudige zaalkerk. Het geheel in kettingverband metselwerk met donkerbruine baksteen en hardstenen dorpels. De spits en rondboogvormige stalen vensters zijn voorzien van glas in lood. Het groot schip onder een steil Hollands zadeldak tussen tuitgevels. Aan de voor- en achter gevel lage uitbouwen (portiek en absis) onder zadeldaken. Het gehele schip wordt omgeven door een galerie onder lessenaarsdaken. De toren is een uitbouw aan de linkerzijgevel en staat enigszins los van het schip.

Het object is van belang in het kader van de cultuur geschiedenis, en als onderdeel van een stedenbouw kundig structuur of economische geschiedenis (Lauradorp) met specimen van het oeuvre van de architect Ir Beersma. De corpus van het wegkruis voor de kerk is afkomstig uit een ondergrondse kapel der mijn Laura.

Veeweg Abdissebosch

Nieuw Apostolische Kerk

Mon.no MIP.2005787

Architect: J.H. Visser, Kerkrade

Stijl: Traditionalisme

Bouwjaar: 1935

Dit Kerkgebouw is een eenvoudig, doch van markante architectuur en gebouwd in kruisverband metselwerk met gele strengperssteen. Zaalkerkje van een bouwlaag met steil Hollandse pannen zadeldak in dwarsrichting.

Dakruiten met ingevoerde spits en nokschoorstenen. Entree partij onder zadeldak aan de zijgevel behorende bij een inbouw in lengte richting. Kunstglas in de rechthoekige kunststoffen en aluminium vensters. Het object is van belang in het kader van de cultuur geschiedenis.

Geraadpleegd:
Monumenten Rijksdienst Zeist
CD3 Monumenten

**Bovenstaand artikel is een van de vele van ons nieuwe jaarboek
KERKEN EN GELOVIGEN IN LANDGRAAF
PRIJS f 20,00 voor leden en f 25,00 voor niet leden**

Kasteel Strijthagen

Strijthagen vertoont de in Zuid-Limburg gebruikelijke tweedeling: Een hoofdburcht en een voor burcht, die dienst doet als boerderij. De hoofdburcht bestaat uit een rechthoekig hoofdgebouw (het "Grote Herenhuis") met haaks daarop aansluitend een kleiner rechthoekig bouwblik (het "Kleine Herenhuis"). Tegenover dit complex liggen de gebouwen van de voorburcht, die drie zijden van een vierkant beslaan. Dit complex is zodanig gebouwd dat de kasteelheer uitzicht had op de boerderij. Tussen kasteel en boerderij ligt een voorplein. De toegangspoort, voorzien van een toren, bevindt zich niet, zoals gebruikelijk in deze streek recht tegenover de woning van de kasteelheer, maar aan het uiteinde van de voorburcht. Het complex ligt in een park dat in de 19^e eeuw naar Engels model is aangelegd. Uitheemse planten zoals de Weijmouthden en bruine beuk zijn er nog steeds te vinden. Over de vroegste geschiedenis van het kasteel Strijthagen is weinig bekend, mede doordat de archieven van het kasteel zijn zoekgeraakt. In een oorkonde uit 1250 komt de naam Strijthagen als familienaam voor het eerst voor. De naam komt in verband met het kasteel echter pas halverwege de 14^e eeuw voor. Meer zekerheid over het gebouw zelf hebben we vanaf 1500. In de eerste helft van de 16^e eeuw is het huidige 'Grote Herenhuis' gebouwd op metersdikke fundamenteën van

kunradersteen. Het is grotendeels opgetrokken uit baksteen met speklagen van mergel. Het geheel werd omgeven door grachten en een vijver. Bij opgravingen tijdens de restauratie zijn op het voorplein restanten van een mogelijk eveneens 16^e eeuwse brug gevonden. Het betreft hier waarschijnlijk een ophaalbrug. Het slot dank zijn naam aan de familie die het stichtte, het geslacht Streythagen. Een familie die grote invloed had in het Schaesbergse, ook al vanwege haar vele bezittingen in de omgeving. Al in de 13^e eeuw wordt de naam van de Streythagens in oude Schaesbergse stukken genoemd, toen ene Hendric van Streythagen 120 morgen akker- en grasland in erfpacht kreeg van het Sint Martinusstift in het Duitse Kerpen. Deze eerste Streythagen was dus niet veel meer dan een herenboer, die het land beheerde en liet bewerken. Maar al na korte tijd wist de familie zich een adellijke titel aan te meten en kwam de grond in eigendom van de familie. Van toen af aan leefden de heren van dat geslacht als echte adellijke heren. Een grootste geschiedenis kende kasteel Strijthagen niet. De familie Streythagen leefde er een rustig, wat teruggetrokken leven, genoot van de inkomsten van haar landgoederen en van het goede leven op het kasteel. In de loop der eeuwen werd het bouwwerk door verschillende takken van de familie Streythagen bewoond. Onder meer door de familie Judenkopff van Strijthagen. De naam Judenkopff was destijds geen scheldwoord, maar een aanduiding voor een speciale helm. Zoals dat in die tijd gebeurde, trouwden adellijke kinderen alleen met andere adellijke kinderen. Zo trouwde een Strijthagen met een loot van het geslacht van Eys. Daar weer een nazaat van trouwde met een lid van de roemruchte familie Hoen van het Voerendaalse Hoenshuis. Later bewoont het Akens geslacht Von Clotz het kasteel, nog later trok de familie van Collenbach er in. Maar aan het eind van de 19^e eeuw sloeg ook in Strijthagen de verarming toe. Het kasteel begon te vervallen en kwam leeg te staan.

In 1899 besloot ingenieur Honigmann, medestichter, eigenaar en eerste directeur van de Oranje Nassamijnen in Heerlen het kasteel te kopen, nadat hij eerst een tijdje op kasteel Terworm in Heerlen had gewoond. Dat was wat te klein naar zijn smaak. De grote directeur van de mijnen wilde groots wonen. En Strijthagen was duidelijk een klasse chiquer dan Terworm. Maar het betekende niet dat Strijthagen daarmee een nieuwe glorieperiode tegemoet ging. Integendeel. Na de dood van Honigmann ging het snel bergafwaarts met het kasteel. Het verval sloeg steeds verder toe. In 1917 namen de Staatsmijnen het kasteel over van de familie Honigmann. Maar de Staatsmijnen waren van huis uit nu niet direct

kasteelbeheerders. Mede door verzakkingen t.g.v. de kolenwinning was het verval nauwelijks meer te stuiten. Ook niet toen de familie De Haas er mocht gaan wonen en vader Aad de Haas er zijn schilderijen maakte. Na de dood van de kunstschilder trok de familie uit het kasteel weg, omdat het werk van Aad de Haas door het vocht in het gebouw vernietigd dreigde te worden. Het verval sloeg steeds harder toe. In 1976 kocht de gemeente Schaesberg het kasteel. Maar allerlei plannen om er van alles mee te doen, stuitten telkens weer op geldgebrek. Het kasteel bleef er desolaat bij liggen. Van buiten heeft het nog steeds de wonderlijke aantrekkingskracht van weleer: het lieflijke, barokke kasteel met zijn prachtige terras boven de romantische vijver. Van binnen was het helaas een sinistere kale boel. Thans wordt het kasteel gerestaureerd door de Stichting Kasteeltuinen.

Tegenover het kasteel, aan het begin van de tweede vijver staat rechts van het pad een wilgenbom. Hier gaat een smal pad tussen de brandnetels naar de ijskelder. Vroeger bestonden geen koelkasten om alle gerechten en dranken koel te houden. Dit werd opgelost door een ijskelder te graven. Hier is de ijskelder in de oostelijke helling gegraven en begroeid met bomen. Hierdoor had de zon geen invloed op de ijskelder. In de winter werden uit de vijver ijsblokken gekapt en opgeslagen in de ijskelder. Door deze methode had men tot laat in de zomer ijs ter beschikking om gerechten en dranken te koelen. De huidige ijskelder was helemaal vervallen. In 1991 heeft men de ijskelder weer helemaal gerestaureerd en in gebruik genomen als vleermuizen kelder. Hierdoor heeft de kelder toch weer een goede bestemming gekregen.

Waar de benaming Rentmeesterswoning voor het 'Kleine Herenhuis', dat omstreeks 1700 is gebouwd, is onduidelijk. De benaming is in ieder geval foutief, omdat er nooit een rentmeester heeft gewoond. Andere benamingen zijn het Clotzhuis, het Mefferdatishuis (genoemd naar de architect) en het Zuidpaviljoen. De Strijthagerweg heette voorheen de Mergelkuilweg (Mirgelcoulweg?). Hij liep van Strijthagen naar de Baanstraat en had via het Heutsstraatje (tegenwoordig Oranje Nassaustraat) aansluiting op de Dorpstraat (tegenwoordige Hoofdstraat). De weg liep verder via de Scheter Gracht naar Heerlen. De mijnzetel ON II werd gebouwd op de gebieden "De Gewand", "Op Winseler Pad", "Ende Beek" en "Winseler Gewand" en maakte het noodzakelijk dat de uitmonding van de Strijthagerweg op de Baanstraat enigszins werd verlegd. Aan deze weg bevond zich de hoofdingang van de ON II mijn. De naam Strijthagen is ontleend aan de stichters en eerste bewoners van

het kasteel, de adellijke familie Streythagen. De Streythagens bleven het kasteel bewonen tot 1358, toen het in bezit kwam van Gerlach van Montjardin. Via een reeks van adellijke bezitters, o.a. de van Schaesberg's kwam het landgoed in het bezit van Jonkvrouw de Spirlet, die het verkocht aan mijnbouwer Honigmann, die zoals reeds eerder vermeld het in 1917 overdeed aan de ON Mijnen. Opgravingen in de omgeving hebben aangetoond dat dit gebied in de Romeinse tijd reeds bewoond is geweest.

(Uit Jubileum Wandeltocht Parochie H Michaël 50 jaar 1999)

Een "mergelgroeve" in Schaesberg

Bij het doorwerken van wat oudere stukken kwam ik een verslag tegen van een in 1989 door J. Kobben gedaan onderzoek naar het mogelijke bestaan van een mergelgroeve in Schaesberg.

Normaal springen tegenwoordig bij veel mensen dollartekens in de ogen, maar bij mij waren het vraagtekens. Als geboren Sjeeter begin je automatisch je geheugen door te spitten. Ik kwam niet verder dan een paar "kieskoelen" aan de Moltweg en Dormig. Dan toch maar dat doen waar ik eigenlijk mee had moeten beginnen: het lezen van het verslag en het bestuderen van de kaarten.

Uit het verslag blijkt, dat de "groeve" aan de oude Strijthagerweg moet hebben gelegen. Nou was dat een weg die we als kind niet al te vaak liepen. Van de Pieterstraat naar Strijthagen was de kortste weg via de "Molenweg". Soms wilden we ook wel langs de "Piette wei" naar de Rouwenhof lopen en zo rechtsaf naar Strijthagen. Ik herinner mij aan de Strijthagerweg de sportvelden van de OVS en de volkstuinten en een bosje in het veld. Maar van een mergelgroeve had ik nog nooit gehoord. Het verslag geeft aan, dat we bij mergelgroeve niet moeten denken aan kalksteen zoals die elders in Zuid-Limburg voorkomt, maar aan een lösslaag die kalkhoudend is.

De heer Kobben kwam tot zijn onderzoek omdat hij in het boek "Schaesberg in woord en beeld" een kaartje zag met de naam Mirgelcoulweg. Ergens rond 1900 wordt de naam gewijzigd in Strijthagerweg.

De kalkhoudende löss werd gedolven om gebruikt te worden voor grondverbetering. Gedurende welke periode gedolven werd is niet bekend. Het kiezen van een andere straatnaam na 1903 geeft in elk geval aan, dat of de reden van de naamgeving van de weg verloren is gegaan of dat er geen belang meer aan werd gehecht. Het verdwijnen van de groeve zelf kan in elk geval niet de oorzaak zijn geweest, want die verdween pas in 1975.

In dat jaar verleenden burgemeester en wethouders een ontheffing van het kapverbod om een bosje te kappen (mergelgroeve) langs de Strijthagerweg. Helaas vernietigde men op grond van de Archiefwet de ontheffing in 1981.

Het verslag maakte mij nieuwsgierig en al zeker omdat de heer Kobben aangaf over geen oudere stukken te hebben beschikt dan het gemeentelijk plan van wegen uit 1903. Daar staat de locatie helaas niet op, maar op andere kaarten heeft hij zelf een plaatsaanduiding gedaan.

Tussen andere stukken die ik zat te bestuderen, trof ik een kopie aan van oudere kadastrale kaarten (zie hierboven). Helaas ontbrak in de Franse aanduidingen een jaartal. De Mergel Couls Weg is duidelijk aangegeven en wanneer je goed kijkt in het veld een perceeltje met nummer 119 en een toeleidend pad. Dit moet de locatie van de voormalige groeve zijn.

Op 7 september 1834 werd door de veldwachter Johan Hendrik Plum proces verbaal opgemaakt tegen Jacobus Hanssen. Hanssen werd met twee koeien aangetroffen op het Strijthagender Veld op de Mirgelscoul. Hij was knecht bij Renier Jongen en de koeien deden zich te goed aan "stoppel-klee". Deze klaver hoorde toe aan Jan Willem Beucken die halfwin was van Strijthagen. Hoewel ik nog geen kadasteronderzoek heb gedaan, zou dit er op kunnen duiden dat de groeve tot het goed van Strijthagen behoorde en de mergelwinning voor de landerijen van dit goed was.

Tot slot heb ik nog een blik geworpen op de Tranchotkaart uit 1807. En ja hoor, ook op die kaart staat de Mirgelscoul aangegeven. Bekend is, dat de Romeinen al gebruik maakten van de techniek om grond te verbeteren door het gebruiken van kalkhoudende löss. Op ongeveer 500 meter van de groeve heeft in het verleden een Romeinse villa gestaan (bij de Overste Hof).

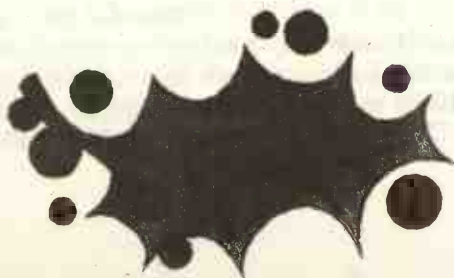
De grote vraag is nu natuurlijk hoe oud was de groeve? Van wie was de groeve en door wie werd er kalkhoudende löss gewonnen? Wie van de oudere Schaesbergenaren weet nog iets van de mergelgroeve? Wie wil zich hier verder in verdiepen?

Door het verdwijnen van de groeve kunnen we ter plaatse helaas geen onderzoek meer doen. Het was in elk geval de moeite waard geweest om zo iets meer te weten te komen over de oude agrarische gebruiken in Schaesberg.

Jo Schiffelers

Voor het bestuur zijn we, wegens vertrek huidige secretaris, op zoek naar een kandidaat voor deze functie.

Opgave kan gebeuren bij Jo Schiffelers.

**De stamreeks (rechtstreekse ouders) van Dhr. P.J.G.
Gybels, Eygelshovenerweg 17 te Ubach o Worms**

Stamreeks

Generatie 1

- 1..... Gybels, Peter Jozef Gerardus, m; *26.02.1943
Terwinselen; ~28.02.1943 Terwinselen

Generatie 2

- 2..... Gybels, Jozef Cornelis, m, electicien;
*12.08.1912 Lanaken(B); +07.10.1992 Kerkrade
huw.data:wet.huw. 06.11.1936 Kerkrade;
kerk.huw. 07.11.1936 Kerkrade
3..... Doveren, Anna, f; *15.03.1914 Kerkrade;
+10.01.1991 Kerkrade

Generatie 3

- 4..... Gijbels, Henricus Theodorus, m; *13.10.1889
Lanaken(B); +28.08.1963 Heerlen
Opm.: Naturalisatie 16-3-1932 stbl. nr. 90
huw.data:wet.huw.21.10.1911Lanaken(B);
kerk.huw. 21.10.1911 Lanaken(B)
5..... Thomassen, Maria Gertrudis, f; *09.12.1887
Lanaken(B); +05.08.1959 Kerkrade

Generatie 4

- 8..... Gijbels, Mathias, m; *27.12.1845 Lanaken(B);
+1911_v
huw.data:wet.huw. 07.04.1886_1 Bautersem(B);
kerk.huw. 08.04.1886 Butzel(B)

9..... Meurrens, Maria Ludovica, f; *12.08.1857
Bautersem(B); +06.05.1931

Generatie 5

16..... Gybels, Henricus, m; *1823 Lanaken(B); +1881
Lanaken(B)
17..... Linden van der, Maria, f

Generatie 6

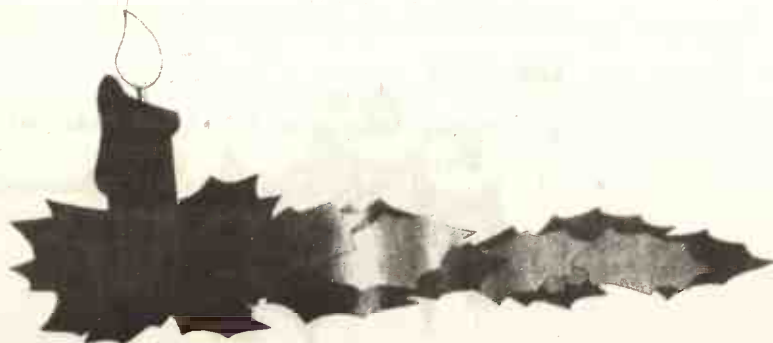
32..... Gybels, Mathijs, m; *1795 Bilzen(B); +1851
Lanaken(B)
33..... Mulkens, Helena, f

Generatie 7

64..... Gybels, Mathias, m; *1757 Bilzen(B); +1814
Gellik(B)
65..... Schraets, Catharina, f

Generatie 8

128..... Gybels, Cornelius, m; *1728_c ; +1796_c
129..... Wolters, Christine, f

Wainachte

In hoese hong dikke lóf. De mam woar valsje en d'r pap vólt zich belaeidegd. Wat woar d'r vaal? De janse wèch hauw de mam d'r pap jouw wöad jejeëve, heë zouw d'r krisboom mit de krib ópzetse. Mar nee, heë hauw zus jing tsiet en zoeë jing tsiet en noen, oesjerehend óp hillieë-aovend moeët 't dan passere. D'r krisboom woeët e-rin jesjleefd en de doeëze mit krisböl en kribhillieë van d'r zulder jehold. 't Tsimmer sjtong dan óch óp d'r kop en zoog oes wie inne dreksberg. D'r pap loog óppen kneie tusje de pappedekkele doeëze en woar alles an 't oespakke. 't Joeëhensje zoos inne ek tse kriesje, den deë hauw ze jraad jesjwaamd krèje wail heë d'r ieësjte d'r beste krosbol al kapot jetroane hauw.

Doavuur zoos de mam noen d'r pap hinge óp de veësjte en woar de sjerver bij e-nee an 't kere. "Jef dat nöen draa", zaat d'r pap kriebelig, "wie kan hei e kristemiensj wirke wens doe dem hinge óp de hakke liks tse sjravele". Dat woat tse vöal jezaad, den noen maachet de mam, die ziech jraad mit de sjerver van d'r kapotte krisbol in de vingere jesjneie hauw hōar hats lóf. "Joa, doe, doe kens jet! Kiek ins wie 't hei oes-ziet en dat óp hillieë-oavend. Went me ziech óp diech verlosse mós, dan is me verlósse. Doe has joa winniejer uvverlek wie deë kammieël dems doe doa i jen heng has!" "Dat sjtimt", zaat d'r pap, "den alling kammieële sjaffe ziech ing vrouw-aa". "En vier zint de eëzele, die óp die kammieële e-rin valle", menet de mam, wieër koam ze nit, den óp deë moment zoog dat d'r hōnk d'r hillieë Joeëzef vuur inne knaok hauw aajezieë en mit dem durch 't tsimmer an 't sjloddere waor.

"Kiek ins d'r hōnk!" róffet de mam. Bi-j die wöad kroeffet d'r hōnk ónger inne sjtool, den in de 8 joar dat heë bi-j de familieë jehoeët, koet heë an d'r toeën hure of heë jet verkieëd jedoa hauw, joa of nee. En noen wós heë, dat datjinnieje wat heë in moel hauw, hem noen aafjenoame woeët. Heë zats ziech sjrab vuur 't sjpelsje wat noen jong bejinne.

"Kom, jef 't aan 't vräuwsje", zaat de mam. Die wöad kank heë. Noen moeët heë jans sjtil blieve zitse, jraad of hem dat nuus aajong en went ze dan kót an hem woar...voet! En zoeë jong 't. De mam sjtoog ing hank oes vuur d'r hillieë Joeëzef mit de sjóts ste sijnappe en óp deë moment maachet d'r möp inne zats en floetsjet durch de pappedekkele doeëze noa jen kuche in. Doa loos heë d'r hillieë Joeëzef oes jen moel valle en wadet bis de mam werm koam. Mar sjtat de mam, koam d'r pap en doa hauw heë noen niet dróp jerehent, den dat woar inne poelietter. Deë sjpieëlet nit lang, mar maachet dierektemzang jebroech van d'r reem. Drum loos heë d'r hillieë Joeëzef vuur wat heë woar en peësjet ziech tusje d'r wèsj-

en d'r sjeulmasjieng. Doa haaw d'r pap hem nèmelieng ins ing wille bijrikke, mar wail 't doa tusje zoeë eng woar, ziech doabij dermasse an 't roazeknaokssje jesjtөөëse, dat heë ziech dat noen waal oes d'r kop zouw losse. "Kiek ins wat deë vliddieje kees jemaad hat" zaat d'r pap en rafet d'r hillieë Joeëzef óp. Durch d'r hongszever woare dem noen de janse klure in 't jezich durch-ee jelofe en heë zoog oes of heë ing sjwoar krankheet ónger de jlidder hauw. Wail d'r pap menet dat frauwlü mieë versjtank hauwe van jezich óp frietse wie manslü joof heë d'r hillieë Joeëzef an de mam. "Dè, kiek ins ofs doe doa nog fatsoen va kries", zaat heë, "da jon ich wieër mit d'r krisboom".

Ongerwiels woar noen 't Joeëhensje va zie ieësje leed bekómme, hau ziech 't engelehoar oes ing doeës jehold en drieënet dat van d'r enge sjtump bis d'r angere um d'r dusj. Van 't jrottepapier hauw heë ziech ing mutsj jemaad en in zieng kinger-fantazie woar heë noen inne eskimo deë zich inne "iglo" an 't bouwe woar. Hinger inne sjtool zoos sjtil en verjese 't Keetsje. 't Hauw jraad drei sjöafjer de wol va je lief jepload en vermaachet ziech noen mit de sjnöar van de elektrisje keëtsjer an ee tse knobbe. D'r pap joof ziech, oane nog noa jet tse kiekke werm a zie werk. Heë hong hei inne bol en doa inne sjteer, kroamet hei jet en kroamet doa jet en vuur tse kiekke wie 't oes zoog jong heë e sjtukskje hingeroot en troan doiabij d'r bazaune-engel deë öppen eëd loog de vlüjele va jen ruk. "Weë hat dem noen hei jelaad?" brullet heë en rieset inne vlök aaf. "Móts doe noen zoeë vlökke", róffet de mam die i jen kuche an 't probere woar d'r hillieë Joeëzef werm e miensjlieg jezich tse jeëve. "Mos dat noen?" Ich bin 't bouw zat", krakélet d'r pap. De mam koam durch, hool d'r pap d'r hillieë Joeëzef ónger de naas en zaat: "Dè, besser krien iech 'm nit". D'r pap wós nit mieë wat heë zoog. Koeët me dem vuurhins d'r doeëd van 't jezich leeze, noen zoog heë zoeë broen oes of heë 8 wèche lank i "Mallorca" óp vakans woar jewee.

"Dat is doch jinne hillieë Joeëzef mieë", menet d'r pap, "dat is almieë inne Turk, dem kans doe besser als jastarbaiter neëver d'r oas zetse". De mam wool nog zage, dat heë 't da mar zelver moeët doeë, mar doe vool hõare blik óp de drie jeploade sjöafjer. "Kiek ins doa", zaat de mam werm. D'r pap kiekket. Noen woar d'r bók vet. "Noa je bed in!" keëket heë, "noa je bed in mit dön!" 't Joeëhensje deë i sjlof jevallewoar woëët wakker en sjtoog versjrekd zie köppe oes d'r "iglo". D'r hók deë daat, dat werm e skpelsje jesjpild woëët, koam oes jen kuche, bletsjet en bieset va jekkiegheed in de modderjoades. Van deë moment, woa óp d'r pap ziech noen uvverlaat of heë tse ieësj de kinger zouw piezzele of d'r hók inne

vóstrit zouw jeëve, maachet de mam noen jebroech. Ze sjnappet ziech de kinger bi-j d'r wiekkel en sjtivvelet dôn e-roes. Noen bloof d'r hónk uvver. Wie deë zoog, dat d'r pap jing lieng i jen heng hauw, den die hong in kuche an d'r knoep van de haitsoeng, woët heë vrech, jrommet en bieset e sjtuk oes ing pappedekkele doeës. Mår noen hauw heë boese de jaistes-jéjenwaard van d'r pap jerechend. Deë sjnappet ziech e sjildsje woa dróp sjtong "Vrede op aarde aan alle mensen die van goede wil zijn" en sjloog d'r hónk doomit uvver de ribbe. D'r hónk woar zoë versjrekd, dat heë ram verjoos vuur tse hülle, mar des te mieë hüllele de kinger. "Ich wil de keëtsjer zie brenne", brullet 't Joeëhensje. "Ich wil 't kriskinke in de krib zieë ligge", kriesjet 't Keetsje. Noen sjprong de mam evvel óch de kwint en jraad wie ze drónger wool bejinne tse busjtele, sjtoog d'r pap d'r sjtekker van 't kriblempje in d'r sjtópkontakt en doomit sjloog de zichering durch. Ongerwiels dat de mam ziech noen in d'r duuster d'r kop an 't duurjesjpan sjtoëset, d'r pap d'r nak broog uvver doeëze, krisböl en reste kribhillieë, sjloog de kirche-uur 12. Va wiets sjpillet ing harmonie: "Freut euch oh Christenschaar".

"T WOAR WAINACHTE!!

HET BESTUUR WENST U PRETTIGE FEESTDAGEN EN EEN GEZOND 2002

Krismes (E. Mofers)

*Went 't krismes weëdt, da bin ich wer
trük in mieng kingerjoare.*

*Da zien ich mich vur 't kribke sjtoa:
... 't Kindje woar geboare!*

*D'r krisboom woar vol zörg geseerd,
De keëtskes góngge aan.*

*Get sjunders goof 't nit vur mich,
'ch how lang gedrumd d'rvan...*

*Vöel kieëre han ich doanoa nog
't Krisfes mage vieëre...
't is vur mich e ges va lich,
va hoap en vruid gesblieëve.*

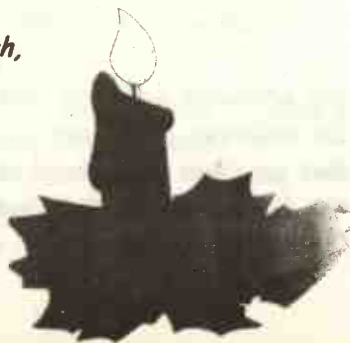
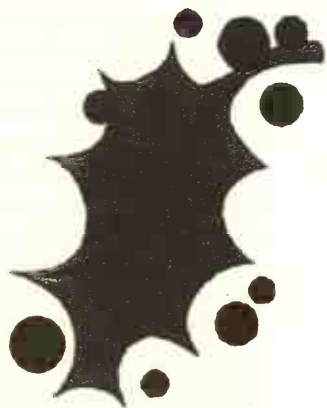
*Mar ummer wen ich e kribke zien,
Da mó't ich sjtil dra dinke,
Wie 't ueveral begrave weëdt,
ónger inne berg gesjinke:*

*E klee gesjinkske, sjpaar dich mar,
dat weëdt nit mieë geteld,
v'r zint te riek, hónt 't te good,
v'r zint d'r sjlaaf va 't geld.*

*V'r wieëte, woeë ermood en ieëlend is,
de weld sjteet wer urges i brank,
mar 't is wied aaf, 't sjtuert ós nit,
v'r sjteëke d'r kop in d'r zank!*

*Dan kam 't vur ós óch ging Krismes zieë,
v'r zint nit va gówwe wil.
V'r hónt ós zelve nog ummer te geër,
Bi-j anger lüj sjtónt v'r nit sjtil...*

*Alling wen ich kingereugsjkes zien,
die wie zilvere sjteerkes blinke,
bi-j 't kribke en d'r boom vol lich,
kan ich "Vreë op eëd "dinke.*

Rectificatie.

***De geschiedenis van het Eerste Bataljon, 117th
Infanterie regiment van de 30ste Divisie der
Amerikaanse strijdkrachten.***

**De Curlew History vrij vertaald uit het Engels door Evert
Glezer.**

Dwars door België en Nederland tot aan de Siegfriedlinie.

Het lange en eindeloze marcheren, te voet alsook gemotoriseerd waren markant voor de maand september. Drie landen, Frankrijk, België en Nederland waren dwars doorsneden door het 117th en het bastion van Fort Germany verscheen aan de horizon van het de troepen.

Met de Siegfriedlinie als het nieuwe front in het vooruitzicht kwam er een einde aan de het snelle oprukken hetgeen toeliet om de troepen opnieuw te bevoorraden en verder te trainen in het veroveren van "Pilbox¹ tactieken". Het regiment verplaatste zich 300 mijlen gedurende de laatste maand en maakte daarbij een 550 tal gevangenen.

Op 1 september, was het regiment in reserve gehouden te Mello, Frankrijk. Terwijl de 30ste infanterie divisie snel vooruit schoot door Frankrijk naar België in. Op 4 september reist het 117th 128 mijlen per vrachtwagen om die dag nog samen te voegen met de vooruit gestoten colonne. Zij staken de Somme en de Oise over, passeerde de historische Franse steden Cambrai, Valenciennes en St. Amand en kwamen België binnen via de stad Tournai. De troepen bivakkeerde vlak bij de slagvelden van het beroemde Waterloo ten zuidwesten van Brussel, België. De volgende dag vertrok men gemotoriseerd 90 mijlen verder naar een locatie achter de Second Armored Division waar het regiment zich samenvoegde bij een verzamelpunt dicht bij Ceroux-Moustie. Door een tekort aan benzine liep de operatie nu vertraging op.

Op 8 september ging het te voet verder. De eerste dag werd er een afstand afgelegd van 27 mijlen. De tweede dag 22 mijlen en de derde 15. Men

¹ Bunkers

verzamelde zich weer in een ontmoetingsplaats dicht bij St. Simoen, België met in het vooruitzicht het roemruchte fort Eben-Emael. Drie dagen later had men een reconstructie gemaakt van de verdedigingslinie van de rivier Meuse. Twee compagnieën van het derde bataljon waren toegevoegd aan het 113th Cavalry group. Deze "Task Force²" onder leiding van Maj. William T. Phillips verplaatste zich naar Luik. Door een aanval op de oostzijde van de rivier vormde men een bruggenhoofd over het Albert kanaal en de Maas in de omgeving van Visé. Een derde compagnie van het 117th assisteerde in het versterken van het bruggenhoofd en trachtte te voorkomen dat de vijand alsnog de aanval zou openen op de twee compagnieën van het derde bataljon bij de riviermonding.

Op 12 september stak het 117th het Albert kanaal en Maas over ter hoogte van Hermalle Sous. Men trok die zelfde dag nog naar Noorderlijke richting naar het plaatsje Visé.

Omstreeks elf uur bereikte de A Compagnie van het 117th de grens met Nederland en passeerde deze ter hoogte van het plaatsje St. Gertruid. Het waren de eerste geallieerde troepen die de Nederlandse grens bereikten. Tijdens de grens passage trad een fel verzet op van de Duitse bezetter. Er werd hevig geschoten; geweren, machine pistolen, zware artillerie en afweergeschut werd ingezet om de geallieerde soldaten te beschieten. De beschietingen van deze dag zorgden voor een vertraging in de gestelde doelen van de legerleiding. Om toch nog het tijdschema aan te kunnen houden was het noodzakelijk een open veld te doorkruisen en een met prikkeldraad omringd obstakel te passeren. TSgt. Abbie Reviere nam een sprint en rende tot aan het prikkeldraad en knipte een gat in de omheining. Alhoewel er een hevig vuurgevecht plaatsvond werden de overige soldaten zo geïnspireerd door Sgt. Reviere's actie dat met snel tot aanval overging. Overrompeld door de aanval vluchtte de vijand en kon men het obstakel opruimen.

Alle troepen boekte vooruitgang die dag en toen de nacht inviel streek het regiment neer ter hoogte van Eckelrade, Nederland.

Gedurende de gevechten was Lt. Elwood G. Daddow van de B Compagnie erin geslaagd een vijandelijke strategische kaart te bemachtigen van een stafofficier van een Duitse Divisie commandant. De kaart en toebehorende papieren gaf inzicht in gedetailleerde informatie

² Speciale eenheid.

over de aanwezigheid van Duitse troepen binnen de omgeving. Men sprak hier over een vermoedelijke terugtocht tot aan de Siegfriedlinie en haar verdediging. Men was ervan overtuigd dat de kaart en de overige documentatie waardevolle informatie verschaffen en een direct tactische waarde had, welke van onschatbare waarde was in de situatie waarin men zich bevond.

Nederlands eerste stad werd bevrijd.

De volgende dag zette het regiment haar aanval in noordelijke richting voort. Het tweede bataljon nam een afkorting richting Maastricht. Maastricht werd hierdoor de eerste bevrijde stad in Nederland. De meeste weerstand werd ondervonden ten zuiden van Heer aan de buitenrand van Maastricht. De E Compagnie raakte hier in een hevig gevecht met een groep Duitsers. Toen men erin slaagde de weerstand te breken trokken de Duitse soldaten zich snel terug. Capt. Harold F. Hoppe, commandant van de E Compagnie sprong boven op een tank en beval zijn mannen hem te volgen. Men nam 90 Duitse soldaten gevangen.

Het eerste en derde bataljon trok oostwaarts naar de omgeving van Cadier en Keer. Het tweede bataljon stak in kleine bootjes de Maas over trok nu naar het westelijke gedeelte van Maastricht, hier werden wegversperringen opgericht om te voorkomen dat de vijand een tegenaanval kon inzetten. Een ongekend aantal Duitse soldaten werden gevangen genomen.

Terwijl het Tweede Bataljon bezig was zich om het strategisch kunststuk te voltooien, stelde het Eerste en Derde Bataljon alle toegangswegen ten Oosten van Maastricht veilig. Hierdoor werden de vijandelijke troepen in het nauw gedreven en sneed men de laatste vluchtweg af.

Zoals gewoonlijk was er grote belangstelling door de plaatselijke bevolking en was men gelukkig Amerikaanse soldaten te ontmoeten.

Tijdens een van deze begroetingen sloeg een granaat in en werd een klein meisje zwaar gewond.

Op 15 september kwam enige rust in de snelle opmars van het Eerste bataljon. Cadier en Keer bleek een prachtig klein plaatse waar de Amerikaanse GI's hun verdiende rust kregen en natuurlijk contact zochten met de plaatselijke bevolking.

De vijandelijke weerstand was gebroken en het Regiment werd in Divisie reserve geplaatst.

Het bataljon verplaatste zich op 16 september een aantal mijlen oostwaarts op de verbindingsweg van Maastricht naar Aken richting Margraten en

marcheerden van hieruit naar Scheulder. Hier arriveerde men die dag omstreeks 17.00 uur.

De volgende rustplaats zou Ubachsberg worden.

Op 18 september lanceerde het 117th de aanval naar noordoostelijke richting. Om 14.00 verplaatste het Eerste bataljon zich naar de Duitse grens. Laat in die zelfde middag arriveerde men in de omliggende wijken van Heerlen. Het was een leuke kleine industriële stad. Weer werd men begroet op traditionele wijze. De bevolking gekleed in hun zondagse kledij versiert met oranje sjerpen of corsages. De legerstaf had gewaarschuwd voor de pro Duitse houding in het grensgebied. Uit de begroeting van de Amerikaanse GI's kon men opmaken dat de bevolking net zo blij was als de Franse of Belgische tijdens de bevrijding.

GI's marcheren richting Duitse grens.

Door velden en bossen trok men nu richting Nieuwenhagen.

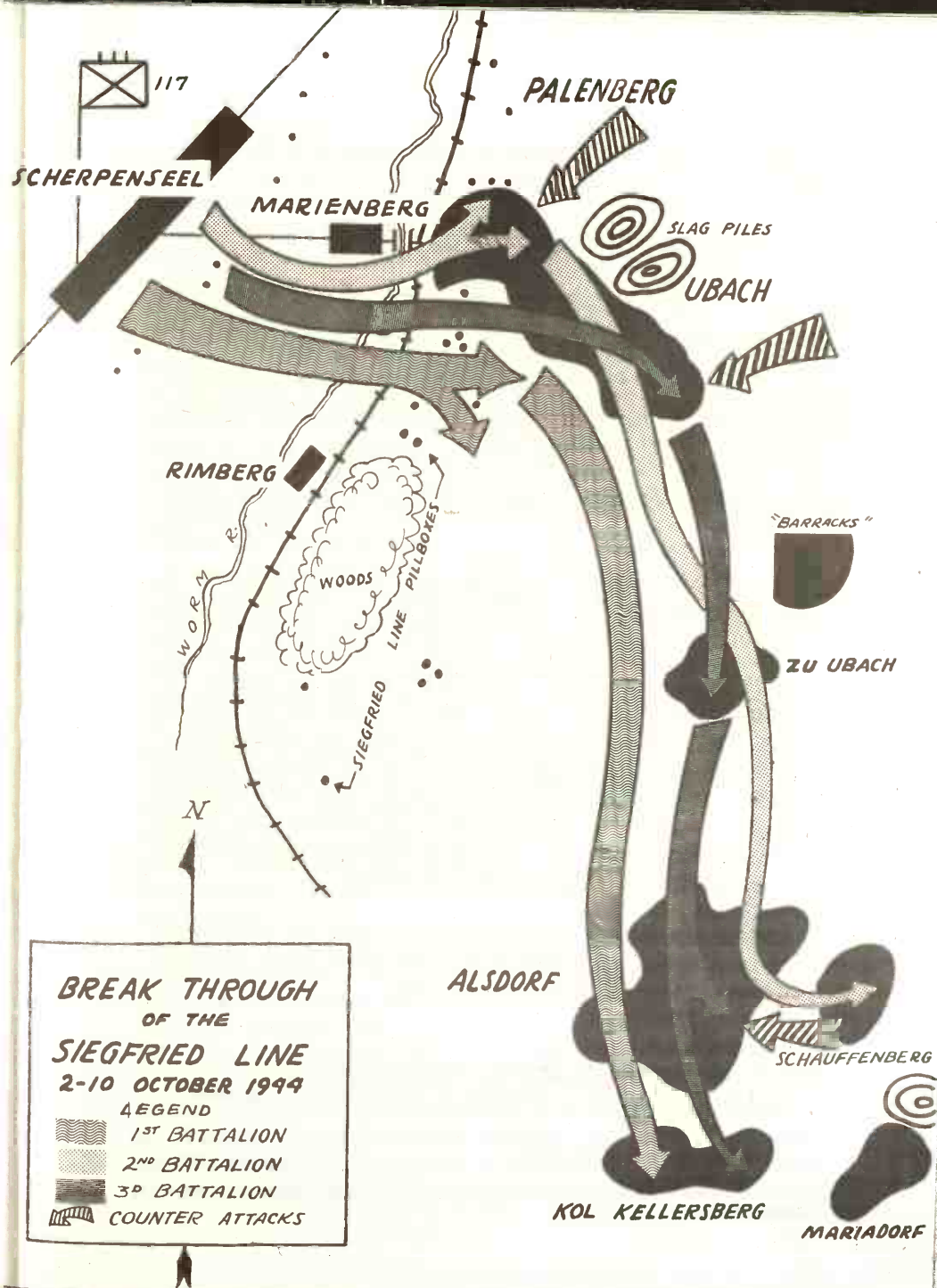
Men marcheerde nu hoofdzakelijk 's-nachts en kwam ten oosten van Waubach, lichtelijk verdwaald door de duisternis. De compagnieën namen een sterke verdedigende en afwachtende houding aan.

De enorme ochtendmist dwong het bataljon zich te verschansen. De Waubachse bevolking gaf inlichtingen omtrent Duitse stellingen en wezen de Amerikanen erop dat enkele minuten geleden "Jerreis" in de buurt gesignaleerd waren. Het eerste peloton van de A Compagnie onder leiding van Lt. Lenords Fisher Jr. werd bevolen poolshoogte te nemen over de gehele frontlinie. Men was nog niet goed en wel het open veld overgestoken of zwaar vuurgevecht dwong hen zich in te graven.

In de loop van de ochtend werd het peloton opnieuw onder vuur genomen door een 155 mm geschut dat geplaatst was dicht bij de steenkolenberg in het Duitse plaatsje Ubach.

Bij het naderen van Duits grondgebied werd het verzet van de Duitse troepen heviger. Verschillende tegenaanvallen werden afgeweerd. Op 19 september, om twee uur, passeerde de K Compagnie van het 117th de grens naar Duitsland. De Siegfriedlinie was nu met het blote oog zichtbaar. Opnieuw werden de troepen gedwongen hun uiterste te geven. Op 20 september werd de aanval op de Siegfriedlinie een feit en kwam de oorlog op Duits grondgebied.

Vervolg: De slag om scherpenseel.

De Curlew History vrij vertaald uit het Engels door Evert Glezer.

Deel 2, De slag om Scherpenseel.

De soldaten van het 117th Infantry bataljon waren al weken onderweg en hadden zich een weg gevochten dwars door Frankrijk, België en Nederland. De dag was aangebroken om voor het eerst op Duits grondgebied te treden. Hitler had zijn soldaten opgeroepen voor de totale "Entsieg" waarbij iedereen tussen acht en achtentachtig werd opgeroepen Duitsland met hand en tand te verdedigen.

De oorlog werd grimmiger en het verzet vanuit Duitse zijde werd feller. Het was echter niet mogelijk de Amerikaanse opmars te stoppen, op 19 september werd het bevel gegeven dat de GI's zich dieper in hun "Foxholes"³ moesten ingraven en zich moesten voorbereiden op de aanval op Duits grondgebied. De Siegfriedlinie lag nu op steenworp afstand en was door Duitsland opgezet als verdedigingswal om te voorkomen dat de Geallieerde troepen zonder slag of stoot het land zouden overrompelen. In de late namiddag trok de B compagnie van het 117th Infanterie bataljon de grens over naar Scherpenseel. Het gehucht had alle aspecten van een spookstadje. Op een aantal inwoners na, die achtergebleven waren om op het vee te letten, was het hele dorpje geëvacueerd. De lichte artillerie verschanste zich in het dorpje terwijl het bataljon zich verschanste aan de noordelijke zijde. De C compagnie verdedigde de linker flank, terwijl de B compagnie rechts voor hun deel namen. De A compagnie bleef op dat moment in reserve. Het hoofdkwartier van het bataljon werd geïnstalleerd in de leegstaande huizen in het gehucht Scherpenseel.

Alle compagnieën kregen gedetailleerde instructies om zich voor te bereiden op de roemruchte aanval op de Siegfriedlinie welke zou plaats hebben in de vroege ochtend van 20 September.

De Siegfriedlinie.

Vanuit de Duitse bunkers die gebouwd waren langs de Siegfriedlinie was het mogelijk Scherpenseel te overzien in zuidoost- en noordoostelijke

³ Schuttersputjes.

richting. Het plan was met zware luchtaanvallen de verdedigingslinie ten zuidoosten alsook de plaatsjes Palenberg en Ubach te bestoken. Door het zwaar bewolkte weer echter was het voor de Amerikanen niet mogelijk de luchtaanvallen in te zetten. Men besloot af te wachten op betere weersomstandigheden. Zonder de ondersteunende luchtaanvallen was een aanval op de Siegfriedlinie onmogelijk uit te voeren.

De volgende ochtend werd de legerleiding bij elkaar geroepen en werd een nieuwe voorbereiding gemaakt voor de aanval. Het was deze avond die de situatie voor de Amerikanen drastisch wijzigen zou. Het 14de Corps had haar gevechtslinie op verschillende plaatsen zo dun laten worden dat de legerleiding verzocht om meer manschappen vanuit andere divisies. Men was bang dat bij het naderen van de Siegfriedlinie de vijand zou kunnen doorbreken en de Amerikanen op verschillende plaatsen in het nauw kon drijven.

Het 1ste Bataljon bereide zich de komende twee weken in detail voor op de aanval van de Siegfriedlinie (Westwal) het geheel geschiedde onder leiding van Col. Frankland en Capt. Easlick. De voorbereidingen vonden plaats onder zeer moeilijke omstandigheden daar de meeste soldaten zich in de frontlinie bevonden en de Duitsers deze van tijd tot tijd onder vuur namen. De aanval werd voorbereid en zeer gedetailleerd besproken. Het tweede bataljon werd te ruste gestuurd en in de vroege morgen van 25 september marcheerde het bataljon naar een open weiland gelegen aan de Reeweg. Hier werd voortdurend geoefend in het gebruik van speciale wapens en technieken zoals de vlammenwerper en de "Pole charge". De nabij gelegen zandgroeven en steenberggen waren uiterst geschikt om schietoefeningen te doen met de infanterie wapens. Het bataljon keerde naar Scherpenseel terug in de vroege avond van de 26ste september.

Gedurende de voorbereidingen werd er scherp gepatrouilleerd langs de grens. Iedereen moest deelnemen aan deze patrouille opdrachten welke van enorm belang waren voor het strategisch overzicht.

De eerste patrouille welke het riviertje de Wurm overstak tussen Scherpenseel en de Siegfriedlinie was onder leiding van Lt. Robert P. Cushman. De groep verzamelde zeer belangrijke informatie over de samenstelling van het vijandelijk gebied. De voorbereidingen namen veel tijd in beslag. Om de tijd zinvol te besteden werd het voor de soldaten mogelijk een beetje te ontspannen. Zij werden in de gelegenheid gesteld zich per vrachtauto naar Heerlen te laten rijden om daar in de O.N. mijn te

kunnen douchen. Warme maaltijden werden geserveerd en het in het schoolgebouw van Scherpenseel was het mogelijk films te kijken.

Het 14 Corps was nu van plan de aanval in te zetten. De 30ste Divisie "Old Hickory" moest de doorbraak voorbereiden samen met het 2de Armored en de 29ste Divisie. De opdracht voor het 117th infanterie bataljon was de aanval op de Siegfriedlinie ter hoogte van Palenberg en het gebied aan de linkerzijde. Het 119th Infantry bataljon zou Rimburg innemen en alles wat zich aan de rechterzijde hiervan bevond. Het 117th had een speerpuntfunctie in de doorbraak. De B-Compagnie had als taak, de aanval in te zetten aan de linkerflank en hiermee vijf bunkers uit te schakelen. De C-Compagnie zou het rechter gedeelte onder handen nemen en hier vier bunkers overmeesteren. Compagnie A was in reserve en verbleef in Scherpenseel, klaar om ingezet te worden op een later tijdstip.

Elke compagnie had twee gevechtspelotons en een ondersteunend peloton. Elk gevechtspeloton was opgeleid om twee bunkers uit te schakelen, het bestond uit 16 soldaten. Men beschikte over een vlammenwerper, Pole charge⁴, extra Bazooka's en een groot aantal handgranaten. Het peloton beschikte verder nog over drie speciaal geconstrueerde laders, 15 tot 20 feet lang en 4 feet breed, om de rivier de Wurm over te steken. De laders konden gemakkelijk tot een kleine brug worden opgebouwd. Twee delen werden met elkaar bevestigd en werden in een V-vorm in het riviertje de Wurm gelegd waardoor de derde lader als loopplank erboven werd bevestigd. Het ondersteunende peloton beschikte over extra BARs om de beide compagnieën te ondersteunen in een eventueel vuurgevecht.

Opdracht voor het 1ste Bataljon was het innemen en controleren van het pad gelegen ten noordoosten van Scherpenseel. Het uitgestrekte gebied, hoofdzakelijk bietenvelden, werd begrensd aan de linkerzijde door de weg van Scherpenseel-Marienberg en rechts door prikkeldraad langs de Duits-Nederlandse grens. Het gebied wisselde zich af door bos, hellingen, heuvels, grindgroeven en huizen aan het zuiden van Marienberg. Men zag van hieruit de weg van Rimburg naar Marienberg. Langzaam glooide het

⁴ Een lange ijzeren staaf, welke men met verlengstukken tot enkele meters kon uitbreiden, waardoor men dynamietstaven in de bunkers kon laten geleiden of schieten.

landschap bergaf in de richting van deze weg. Hierna verschenen enkele meters open veld die eindigde in de rivierbedding van de Wurm, een modderige beek met drassige oevers. In de verte glooide het landschap bergop tot aan het treinspoor. Een verderop gelegen bietenveld werd gecontroleerd door de bunkers van de Siegfriedlinie. De verdediging was gecentreerd ter hoogte van een centrale spoorwegovergang in Palenberg. Alle bunkers waren gebouwd met uiterst dikke betonnen muren en hadden schietgaten bemand door Duitsers met machinegeweren die uitkeken naar verschillende richtingen. De bunkers beschikten over verschillende ruimtes voor de soldaten. Men had deze bunkers zodanig in de omgeving geplaatst zodat zij elkaar konden ondersteunen indien dit noodzakelijk mocht zijn. De bunkers stonden met elkaar in verbinding door middel van een netwerk van loopgraven. Volgens Nazi propaganda was de Siegfriedlinie onneembaar.

De uiteindelijke aanval werd ingezet op 2 oktober om 11.00 uur in de ochtend. Gedurende twee uren werd er gebombardeerd op de verdedigingswal. De resultaten waren teleurstellend. Van de negen formaties middelgrote bommenwerpers troffen er maar weinig doel. Het plaatsje Ubach werd zwaar beschadigd door de vele bommen die werden gedropt om een gat te slaan in de verdedigingwal van de frontlinie. Vier aanvallen door de geallieerde luchtmacht bereikte het voorgenomen doel, het uiteindelijke resultaat was te verwaarlozen. Twee formaties bommenwerpers kwamen vlak achter de eerste aanvalsgolf en troffen de vele loopgraven en bunkers in de Siegfriedlinie. De vijandelijke troepen hadden zich in de goed geconstrueerde bunkers verscholen en bleven ongedeerd. Het effect bleef uit.

De artillerie ondersteunde de luchtaanvallen, dit was een der grote troeven van het 117de Bataljon en men had gedurende het verloop van de oorlog hiervan al meerder malen kunnen profiteren. Mortiervuur werd uitgevoerd door het 118th Field Artillery samen met het 92nd Chemical Mortar Battalion.

Het 1ste Bataljon onder leiding van Col. Frankland zette de aanval in om zo voorbij het vijandelijke artilleriesvuur te geraken. De gevechtspelotons van Compagnie B volgen onder leiding van Lt. Don Borton om dekking te geven aan de linkerzijde. Aanvankelijk liep men schrijlings van de Scherpenseel-Marienbergse weg. Vlak aan de grens van Marienberg sloeg

men rechtsaf en vervolgde in zuidelijke richting naar het stadje. Zich nog steeds in allerijl verplaatsend stevende men af op het riviertje de Wurm. De loopbruggen werden snel opgebouwd en in positie geplaatst, was het mogelijk de Wurm snel over te steken. De eerste scherpschutters van de B-compagnie waren nu al ongeveer 1,5 km. in vijandelijk gebied doorgestoten. De mannen waren uiterst vermoeid, maar vervolgden hun snelle opmars naar de spoorwegovergang. Hier kwamen ze in een hevig vuurgevecht met de Duitsers. Nadat men een der prikkeldraad versperring had doorgeknipt vocht men zich bergopwaarts naar de bunkers. Het 1ste peloton schakelde vijf bunkers uit, de twee welke volgens de opdracht voor hen bestemd waren en drie bunkers bestemd voor de C compagnie. Het 2de peloton bestormde in de tussentijd de beide bunkers in Palenberg. De beide pelotons werden geroemd voor hun briljante werkwijze. Zij voltooiden hun missie binnen twee uur.

De solide bouw van de bunkers werd duidelijk tijdens de inname van een der bunkers door het 1ste peloton. De bunker, bekend als "No. 6" werd na een hevig vuurgevecht overmeesterd. Onder leiding van Sgt. McClurkan werd de bunker onder schot gehouden. Nadat men een Duits machinegeweer had uitgeschakeld werd het vuurgevecht verzaamd zodat een groep van 16 soldaten de bunker konden naderen. Drie soldaten kropen langs de kant van het nabijgelegen bos en slopen dichterbij naar de bunker aan de blinde zijde. Sgt. Radzio sloop naar de vuurmond van de bunker en gooide enkele handgranaten naar binnen. Soldaat 1ste klas Polonsky klom boven op de bunker en wierp een handgranaat in het ventilatiesysteem van de bunker. Inmiddels had het vlammenwerperteam de bunkers bereikt en spoten een zee van vuur in de vesting. Pt. Jandreau maakte een sprint naar de achterzijde van de bunker en plaatste een "Pole charge" in de gepantserde deur. Vulde de ijzeren staaf met dynamiet en liet deze exploderen. Begrijpelijkerwijs waren de Duitsers bereid om de strijd om de bunker op te geven. De GI's snelde naar de achterzijde van de bunker en vuurde enkele schoten naar binnen voor de goede orde, al snel werden allen nog in leven zijnde inzittende, gevangen genomen. Niet alle pelotons ging het zo voor de wind. Ten zuiden van Marienberg waren de pelotons verzeild geraakt in hevig artillerievuur. Het gevolg was dat vele Amerikaanse soldaten hier hun leven lieten.

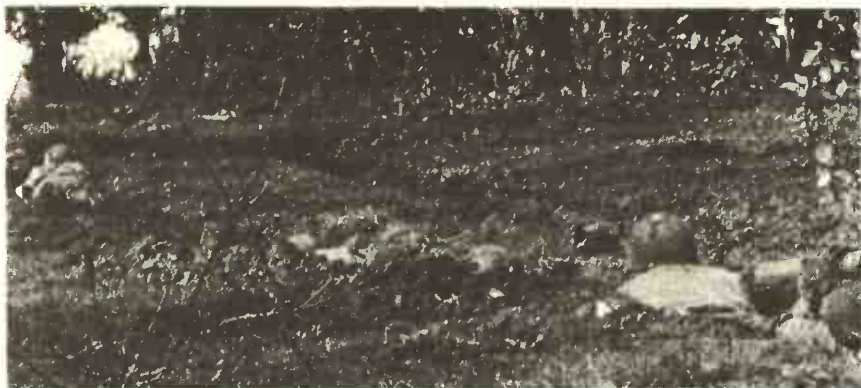
Een Duitse observatiepost ontdekte de in aantocht zijde C Compagnie terwijl deze zich bergafwaarts verplaatste in richting van de

verbindingsweg tussen Marienberg en Rimbürg. De compagnie werd direct stevig onder vuur genomen door artilleriegeschut en mortiervuur. Gevolg, 50 doden aan Amerikaanse zijde binnen een half uur. Het 2de peloton was vrijwel geheel uitgeschakeld als ook het 60mm Mortar Section of the Weapons Platoon. De gehele omgeving veranderde in een grote dodenakker. Hier sneuvelden vele soldaten van de C en D Compagnie. De beide compagnieën rustten voor een korte periode tussen een groep huizen aan de zijde van de weg. Men spoedde zich naar het riviertje Wurm en plaatste onder hevig oorlogsgeweld de loopbruggen. Weer werden ze onder vuur genomen door de Duitse mortieren. Lt. Stanley inventariseerde na de oversteek zijn peloton en kwam tot de conclusie dat nog maar één persoon van zijn peloton in leven was. Hij en Lt. Johnson formeerden beide compagnieën samen en werkte zich naar de spoorweg toe. 27 mannen waren nog maar overgebleven, een derde van het totale aantal, de rest liet het leven in de strijd om Scherpenseel. Lt. Stanley nam radiocontact op met Capt. Stoffer en berichtte hem de situatie. Deze zou overleg plegen met Col. Frankland om Compagnie A te hulp te roepen. De C Compagnie lag nu onder hevig mortiervuur. Twee machinegeweren vanuit een hoger gelegen bunker nam het gecombineerde peloton onder vuur. Pt. Brakefield stelde voor om een van de machinegeweren uit te schakelen en zo de bunker te overmeesteren. De Lt. wilde echter geen verdere risico's nemen, de soldaat echter bleef verder aandringen. Pt. Brakefield leende een handgranaat van een van zijn kameraden, wenste iedereen geluk en stak vervolgens alleen de spoorweg over. Hij pauzeerde een tijdje in een greppel en rende enkele honderden meters door het open veld tot aan de bunker. Hij wierp de handgranaat in het schietgat, rende naar de achterzijde en ontdekte dat de bunker leeg was. Sloop naar een beschutte plaats en schakelde het machinegeweer uit dat voor de nodige problemen zorgde. Geïnspireerd door de actie van Pt. Brakefield volgde de rest van het peloton en zocht dekking bij de ingenomen bunker. In de verte zag men een oude boerenstal. Dichterbij komend werd duidelijk dat het hier niet om een stal ging, maar om een gecamoufleerde bunker. Tijdens het gevecht dat hierop volgde werd de bunker veroverd en een groot aantal Duitse soldaten gevangen genomen.

Al snel volgde de gepantserde voertuigen en ging men richting Palenberg. De A Compagnie ging snel voorwaarts men vond zeven dode Duitse Wehrmacht soldaten, enkele van hen hadden belangrijke papieren bij zich. Deze informatie bleek later zeer waardevol. Het werd de Amerikanen

duidelijk dat de geringe weerstand werd geleverd door de voorhoede van een Duitse bataljon dat verderop gelegen was. De overblijfselen van de counteraanval hadden de C compagnie getroffen aan de linkerkzijde en had deze grote schade toegebracht.

Members of Company D's Second Platoon take cover in a deep tank track as they sweat out artillery near Ubach. Note tripod and heavy machine gun at extreme right.

De doorbraak van de Siegfriedlinie ten noorden van Aken was het hoogtepunt van het 1ste Bataljon. De bunkers in deze contreien waren bemand met jonge Wehrmachtsoldaten, de verdedigingslinie was van zeer goede kwaliteit en zorgde voor een goede defensieve situatie. Het grootste gedeelte van de overwinning, volgens de Amerikaanse veteranen, was te danken aan de gedeelde agressiviteit en teamwork. Dit maakte het mogelijk de 10 bunkers in het gebied rond Scherpenseel, Ubach en Palenberg uit te schakelen. De grootste weerstand van Duitse zijde kwam voort uit artillerie en mortiervuur dat men inzette om de Amerikaanse inval af te slaan. 2 oktober was de dag waarop de meeste verliezen geleden werden. Indien men kijkt naar de aantallen gewonden en gesneuvelden wordt duidelijk dat deze dag de ergste dag was in de geschiedenis van het 1ste Bataljon tijdens de tweede wereldoorlog. 154 soldaten sneuvelden in de strijd om Scherpenseel, 70 van de C Compagnie. Compagnie B, 30 soldaten, Compagnie D, 29, Compagnie A, 24 en het hoofdkwartier 1.

Het 1ste Bataljon had zijn missie uiterst goed volbracht. Zij waren het enigste bataljon dat de taak volbracht op de eerste dag van de aanval. De aanval zette de doorbraak van de Siegfriedlinie in voor het gehele 14 Corps. Het bataljon is voor haar inzet op deze 2 oktober, beloond met de eremedaille voor het gehele bataljon.

Activiteiten 2002

Alle activiteiten beginnen om 19.30 uur tenzij anders aangegeven!

Donderdag 17 jan. Gebruik van het internet bij genealogisch onderzoek door Huub Dortants en Jo Schiffelers.

Dinsdag 5 maart Algemene Ledenvergadering

Dinsdag 19 maart Gebruiken rond Pasen door mw. A. Schreuders van Nostalnu.

Donderdag 18 april Hoe is ons verenigingsarchief opgebouwd en waar en hoe kan ik iets vinden m.b.t. een bepaald onderwerp door Huub Dortants.

Mei Excursie naar Nonke Buske te Schinveld (datum wordt nog nader bepaald waarschijnlijk op een zondag).

Donderdag 16 mei Het aanbreken van de nieuwe tijd rond 1800 in onze regio door L. Augustus.

Donderdag 13 juni Huizen en bewoners te Waubach/Groenstraat en Rimborg door Hein Goossens

Zaterdag 14 sept OPEN DAG

Donderdag 19 sept De mijnen gingen open, de mijnen gingen dicht; dia's door de heer Jung

Vrijdag 8 nov Verenigingsavond

Donderdag 12 dec Platkloep, dialectverhalen

Wijzingen mogelijk!

Wij wensen u
prettige feestdagen
en een
voorspoedig nieuwjaar

